

హావతారములు

అను బ్రహ్మచారిలు

కొండపల్లి వీరశైవ్యులు

శ్రీమహావీరశైవ్యమునకు, రాజమండ్రి.

న ల భీ మ పా క శా స్త్ర ము

ఇందు కూరలు, పిండివంటలు, సవ్వడిలు పలకారములు, ఊరకాయలు, అప్పడ, వడియములు మొదలగునవి తయారుచేసుకొనువిధము మూడు 200 పండ్లున్న రూపములు తయారుకాబోవు విధము. వెల 1—0—0

మిలటరీ పాకశాస్త్రము

ఇందు మాంసము, పులావు, కుర్మా, మాంసములతో అనేకవిధములుగ కూరలు చేయుట కోడిగుడ్డుతో పలువిధములుగరయ్యుచు చేయువిధము చేపతో అనేకవిధములుగ కూరలు చేయుట వర్షిరెయ్యలు గారెలు వొండ్లివొండ్లి, ఇంకా ఈయన్నితో అనేక విధములుగ కూరలు పండుట మూడు 200 పండ్లు, కూరలు చేయు విధము అమితమువారియబడినది. వెల 1—0 లు

సహదేవ పరమహంసశాస్త్రము

నా ర నా రు ధు

గొడ్లమొక్క వైదియమంతయు చక్కగా వ్రాసుబడినది. వెల 0—8

సం గీ త వి ద్యా బో ధి ని

సంగీత బోధిని

పరిధమములో సంగీతము నేర్పుకొనువారికి సంగీతమును వాయిద్యమునాడఁ జేయు నేర్పుకొనువారికి పూర్వము వాయిద్యమునారికి మేల్పూర్వము అవసరము లేకుండ ఈ యోగము, బాధకము గా నగు అష్టాంశావళ్యము. వెల 1—0—0

భట్టి విక్రమార్కుని కథలు

ఇందు : క్రిందాంశుని జననం మొదలుకొని విక్రమార్కుడు అవతారము గా మనకు 52 కథలొంద వ్రాయబడినది. ఈ 52 కథలలో వివిధవిధముల బట్టి కోరి అంతఃపుష్ట్రీలకథలు కొన్ని లేతాంశునికథలు కొన్ని బట్టి యుక్తప్రియముల నీన కథలు మొత్తం 250 పేజీలు వెల రు 1—4—0

కొండపల్లి వీ. వెంకయ్య, శ్రీనివాసరామమూర్తి, రాజమండ్రి.

శ్రీ
సంగీతవిష్ణుతీలలు

అను

దశావతారములు,

మ ద్దూ రి శ్రీ రా మ మూ ర్తి గా రి శే
రచింపబడియె.

ప బ్లి ష ర్:

కొం డ ప ల్లి వీర వెంక య్య

బుక్ సెల్లరు, రాజమండ్రి.

మూడవమార్పు 2000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రావరమున

శ్రీ ఈశ్వర ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1929

[సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[కల 1-0-0]

ప్రతిక

—❦—

భాషాభిమానులారా !

ఈవిష్ణులీల యనుదృశ్యప్రబంధమును మఱల నేను రచించుటకు నాకీమహానుభావుని లీలలయందున్న భక్తియేగాని వేఱెట్టికారణమును లేదు. భారత, భాగవత, రామాయణకథ లెంద తెన్నివిధములుగా నెన్నిమారులు వ్రాసినను దనివితీరదు గదా ?

భక్తిపారవశ్యమున నీకథగైకొని భాగవతములోని పద్యములే సాధ్యమైనంతవఱకు దీసికొని దొరకనిచోట్ల నాపద్యము లుంచితిని

నాకు నాటకములు వ్రాయుట కిదియే ప్రధమప్రయత్నము ఇందులెక్కకు మిక్కుటంబగు స్కాలిత్యములుండవచ్చును. సాక్షి జూపించినచో తృతీయముద్రణమున సవరించుకొందును

12-2-27,)

కాకినాడ . }

ఇట్లువిన్నవించు భాషాభిమాని,

మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి.

షరూ: ఈనాటక మందలి అంశాలు అనుబంధములను చూచున్నవి. అంశాలున్న స్థలములందు నాయనుబంధమున పాడ వలయును.

మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి.

ఈ నాటకమందలి పాత్రములు.

మత్స్యవతారము.	వరుణుడు
సత్యవ్రతుడు	వరహావతారవిష్ణువు
హయగ్రీవుడు	బ్రహ్మ
బ్రహ్మ	ఇందుగ్రీడు
సరస్వతి	సరసింహావతారము.
విష్ణువు	హిరణ్యకశ్యపుడు.
మత్స్యవతారవిష్ణువు	లీలావతి
కూర్మావతారము.	ప్రహ్లాదుడు
ఇందుగ్రీడు	చండామార్కులు
బృహస్పతి	కొండలు బాలురు. పాములవాడు
వరుణుడు	సేవకులువత్తురు
కుబేరుడు	సృసింహావతారము
బ్రహ్మ	వామనావతారము.
విష్ణువు	బలిచక్రవర్తి
బలి	శుక్రాచార్యులు
శంబరుడు	వామనుడు
కూర్మావతారవిష్ణువు	రాణి
శంకరుడు.	విశ్వరూపము. విష్ణువు
పార్వతి	పరశురామావతారము
శైష్టా దేవి	కార్తవీర్యుడు
జగన్మోహిని	వీరసేనుడు
వరహావతారము.	జమగన్మి
హిరణ్యగ్రీవుడు	పరశురాముడు
నాగడుడు	రేణుక

రామావతారము.

రాముడు
లక్ష్మణుడు
సీత
శూర్పణఖ
రావణుడు
అంగదుడు
విభీషణుడు
మంజోదరి

కృష్ణావతారము.

చంపక
సీత వేణి
రాధ
యశోద
గోపాలుడు
బలరాముడు
శ్రీకృష్ణుడు
నలకూ బరుడు
మణిగ్రీవుడు

నందాదులు

బ్రహ్మ
కాలీయుడు
నాగాంగనలు
అకూరుడు
కంసుడు

బుద్ధావతారము.

ఇందురు
నారదుడు

బ్రహ్మ
శివుడు
మునులు
బుద్ధుడు
తారకాక్షుడు
కమలాక్షుడు
విద్యున్నారి
విష్ణువు
లక్ష్మి

శ్రీ

నంగీతవిష్ణులీలలు.

మత్స్యవతారము

ప్రథమరంగము

కృతమాలికానదీశరము

[శో పేము,--సత్కీర్తితుడు]

సత్య—(గంగాంజలియై)

పడకము-శోమిన్లుహాదేవా! శోనాదిదేవా! కృపాపూర్ణబావా! భవద్దాన
వర్గపతాః బులగబా. గా నోపుడివ్యాత్మకా! మోక్షసంధాత
యైమన్నాశోకేతి, లోకోద్భవా, లోకపుంజంబు గల్పింపబాలి
పదూలింపఁగాఁ బెక్కురూపంబులం గొందునీపాదపం శేరుహ
ధ్యానపారీషునైఘోరిచంసారవారాశిలోఁ బెక్కుకష్టంబులం
బొందుచున్నాడ నీదివ్యరూపంబు జూపించిగాపాడవే భక్తచిం
తామణి లోకరక్షామణి దేవదేవా నమస్తే నమస్తేనమః.

నారాయణ! ఆర్తిత్రాగిపరాయణ! సచ్చిదానందరూప
సత్సంకల్ప! సంసారసాగరమధ్యంబునఁ జిక్కియల్లాడుచున్ననన్న
రక్షింపుమా! పన్నగాధీశతల్ప.

అల్లదే ప్రభాకరోదయమైనది. నాయొసర్పిసతపంబానారా
యణునకర్పించి గృహాన్ముఖుడ నయ్యెడఁగాక.

(జలముల గ్రహింపగా మీనుపిల్ల కాన్పించును. జలములవిడచి)
రమానాథచరణారవింధముల నాడెందఁబుననిడుకొనివిధివిధానంబున
నస్వరమేశ్వరున కర్పియ్యమొసంగ జలములగ్రహించుచుండ నీశకులశా
బకము నాయంబలిఁబడియె, నియ్యది యశుభసూచకమేమోగదా.

మీన—గీ. ఓన్యపాగ్గోణి యిచ్చోట * నున్నయెడల
సమతమీనాళినను బట్టి * సంహరించు
నంచుదలపోసి శరణార్థి * నాచునీడు
యంజలిఁబడితిఁ గాపాడు * మనఘచరిత.

ఓ విభాధీశ్వర, శరణాగతత్రాణ విరుదాంకుడవని తలంచి శరణా
ర్థి నీయంజలిఁబడిన నన్ను దయావిహీనుండవై జలంబుల
విడచితివి. ఇది నీబొంట్లకు తమముగాదు.

సత్య—(ఆశ్చర్యమున) ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము! జలచరంబెక్కడ
మనుజవచనంబు బల్కుటెక్కడ! ఎలకొఱగా నియ్యదొక
గొప్పచిత్రమైయుండనోపును-ఎప్పుడునీశకుల శాసనమును
గాపాడుటయి కర్తవ్యము. అయినచో శిశుకులమునుగాపాడు
తల్లి. (అలోచింపుచుండును)

మీన—రాజన్యచూడామణి: ఆలోచించుచుంటేవేల? నన్నొక్షిం
పుము. వేయిపల్కుల విషకాశిమీయక. నామాటకెదురా
డక. నన్నొక్షింప బద్ధకంకణుడవుగమ్ము; మున్నందు నాయు
దంబులవలయు నెఱిగిన పిమ్మటధికతరామోదమందగలవు.

సత్య—జలములతో మీనమును గ్రహించి) ఈమీనుపిల్లనగొన్ని
దినంబులవఱకు నాకముడలోదకమునందుంచికాపాడెదగాక.
ఆహా! మృత్యువన్నవ్రతిజీవరాసికిని భయమేగదా! (పరికించి
మీనమునుజూచి) మఱియొకమింత - వింతపై - వింత నాయంజ
లివడుటకుమున్న కడుంగడు చిన్నదైన నీమీనమింతలోననే

నాదోయిలిపట్టనంతటి దెట్లయ్యెను- ఇతగా వృద్ధిగొందుట
కేమిపేతువోగదా! యిట్టిది. మున్నెన్నడును కనివినియెఱు
గము. కానిమ్ము యీశకుల శాబకమును నాకమండలమం
దుంచి గృహంబునకుఁగొంపోయి యొక పెద్దపాత్రముననుంచి
కాపాడెదఁగాక (నిష్క్రమించుచు)

—❖❖❖—

ద్వి తి య ర ం గ ము

—❖❖❖—

సత్య—(తనలో) ననీతలుఁబునుండి గృహంబున కరుదెంచులోపలనే
నాకమండలమంతయునాక్రమించుకొని. యందులనకు స్వేచ్ఛ
గాఁదిగఁగుటకుఁ దగినంతస్థలములేదని మొరఁపట్టుటచేసికూప
మందుఁచితిని. ఇచ్చోట నైన నామీనరాజంబున కిమ్ముగనుం
చెనోలేదో? (ప్రకాశముగ) ఓమీనరాజమా! సుఖముగా
నుంటివా! ఇచ్చట స్థలకుశలత్వము గలుగలేదుగదా ?

మీనము—గాడన్య చూడఁమాణి!

గీ అంజలమున్న యూనూట • హంతునాకు
సుఖముగూర్పంగదగినంత • చోటులేదు
ఓస్థపాలక యిచ్చోట • నుండజాల
గాన గొంపోమ్ము నదికి నన్ • కరుణతోడ.

సత్య—(ఆశ్చర్యమున) పట్టుమని పదిఘడియలైనగాకుండనేయొక్క
చిన్నిశకులశాబకమింత పెద్దనూయియైనం బట్టజాల నంతగా
వృద్ధిశేందుటఁ జూడ నేదో యద్భుతంబైనమాయగానున్నది.

[తెరలో]

ఓస్థపాలచూడఁమాణి! ఈమీనరాజంబును సామాన్యమట్లు దలం
పకుము. కొంతొక కార్యార్థమై శ్రమహవిష్ట్ర వీరూపంబున

నవతరంగి చెననియెఱుగుము. నేటి దివసంబాది సప్తదివసంబు
లకుఁ జతురాననునకొక్క పగలు నిండును. అపస్తమసమస్తలో
కములు ప్రళయసంధమున మునుఁగఁగలవు. ఆప్రళయం
బున భక్తాగ్రగణ్యుండవగునిన్ను గాపాడుటకే నీకీమృతాత్మఁ
డుదర్శనమొనంగెను. నేటి కారవదినంబున సప్తమహాముఖు
లతోనున్న యొక్క చిన్నినావ యీకృతమాలికాతీరంబున
కరుదెంచును. నీవునునాపంచున సమస్తోపధీలతా బీజములతో
నానాక నధిష్టించుము. ప్రళయకాలమందలి పెంజీకటివల్లభా
ధలేకుండ సప్తమహాముఖులజేజంబు నిన్ను-మీనావను గా
పాడుచుండును. ప్రళయవారాళిలో నొక మునుంగకుండునట్లే
మహామీన మద్దానినితనకొమ్మున నిల్పియుంచుచు ప్రళయ
పవనరీటువలన బాధలేకుండనొక్క పన్నగం బద్దానినిమ్మింగి
మిమ్మరక్షింపగలదు. కాన రాబోవుసంగతుల గుర్తెఱిగి
యీమీన ము పడేశించి నట్లానర్చుము.

సత్య—ధన్యోస్మి ! ధన్యోస్మి ! ' ఏమినాభాగ్యము (1)

సీ. సంసారమనుమహా • సాగరంబునఁజిక్కి

వలుపాల్లు పడుచుండు • ప్రజలకైన

భక్తాగ్రగణ్యుల • బరికించిభక్తితో

నతులొనరించు వై • ప్రవులకైన

కర్మవిపద్ధించి • మర్మంబుదెలసితి

మంచుఁదిరిగెడి స • న్యాసులైన

యనవరతంబు ని • స్మరయంగదలపోసి

వనములనివసించు • మునులకైన

చేతులారఁగ భక్తితో • నేన యు

భాగ్యములవడకుండ నా • భాగ్యమేముఁ

పద్మనాభునినేమించు • పదవిదొఱక

ధన్యుడనునైతి కులమిల్ల • ధన్యుమయ్యె.

ఈమీనరాజము నాకృతమాలికా పదియందు విడచివచ్చెదగాక.

(నిష్క్రమించును.)

తెర పడును.

తృతీయరంగము.

(ప్రవేశము:—హయగ్రీవుడు)

హయ—(తనలో) సవతితిల్లి బిడ్డలమని మమ్మీనడిచి స్వర్గీయసౌఖ్యములలోఁ బాల్గొననియక వేదశాస్త్రములమని దూరమఁగాతరిమివైచిరి. ఆవేదములు మాకడలేనని యావేదములను మేము జదువలేదని- జన్మములలోని సావిత్రిగములనీయక తామే యనుభవించుచుండిరి. మమ్మీలు మోసమునరించి మాపట్టున నింతకూర్చులై యున్న వీరల మోసముచేతనే వంచింపవలయును. వేదముల నాల్గింటిని సంగ్రహించుకొని పారిపోయెదగాక. (నలుదెసలు కలయజూచి) ఏమిది... యింతలోననే యింతచీకటికొమ్ముకొనుట కేమిహేతువోగదా. అదే ఆదెసగూడ కారు చీకటిచే నావరింపబడినదే (ముందునకుజూచి) అల్లడే యీ పక్క నొక్కడివ్యతేజంబు మాడి... నేడో మెరయుచున్నది. (సమీపించి) ఏదోయని కొంటిని. బ్రహ్మగారి దివ్యతేజము (యింకనుసమీపించి) అదేభారతగూడ యాతనిపక్కనేకయనించియున్నది. వీరితీరుజూడ నిద్రంచుచున్నట్లున్నది. మఱిసమయమే లభించినది ఇంక వేదములు లభించినవనుమాటయే, ఆహా! వేదములే లభించిన నాయదృష్టము గొనియాడగరమే.

సీ. కర్పరాహితుని * మర్మంబుబోధించు
 వేదముల నాచేత * వెలయునపుడు
 సర్వోత్తమజ్ఞాన * సంధానకములైన
 వేదముల నాచేత * వెలయునపుడు
 అమరులగర్వంబు * హరియింపజాలెడి
 వేదమ్ము నాచేత * వెలయునపుడు
 అఖలసౌఖ్యంబుల * కాధారభూతమా
 వేదముల నాచేత * వెలయునపుడు
 అమరనాయకు సిగబట్టి * యవనికీడ్చి
 సంపదలపుట్టినిల్లనఁ * జాలునట్టి
 స్త్రీదివసామౌజ్యమే లెడి * వడవిగనుట
 కేమియభ్యంతరంబుండు * నింఁ నాకు.

(పరిక్రమించి) వేదములూ చతురాస్యుని శిశ్వానవాయువ్రలశోడ వెలి
 కరుదెంచుచున్నవి. వీనిని సంగ్రహించి రసాతలమునందు
 ప్రస్తుతము వీనినిదాచి యుంచెదను. (వేదములసంగ్రహించి
 కొని పారిపోవును.)

(వేదములు తెరలో) కమలసంభవా! రక్షింపు రక్షింపుము. మమ్మా
 దురాత్ముడు గొప్పోహించున్నాడు.

బ్రహ్మ—(మేలుకాంచి) చిర కాలంబునుండి యించుకంటియైనవిశ్వాం
 తిదీసికొనక పనిచేసి నేడించుక కనుమూసిన నన్నవ్వరోరక్షిం
 రక్షింపుమని పిలుచుచున్నారు. ఎవ్వరా పిలుచువారు.

వేదములు—కమలసంభవా! వేదముల నాల్గింటిని నిద్దురాత్ముడు
 దొంగిలించుకొని పోవుచున్నాడు.

బ్రహ్మ—దేవీ! లెమ్ము లెమ్ము వేదముల నవ్వడో తనగించుకొని
 పోవుచున్నాడు లెమ్ము. (వాణినిలేపును)

సర—నాథా! ఏమది. ఒక్కదురాత్ముడు వేదములఁ గొంచుపోయె
నా! ముల్లోకంబులు ప్రళయసందర్భమున మునింగియుండనీగ్రీ
వ్యాదు డెట్లుజీవించి యుచ్చోటికరుదెంచియుండెను తమదివ్య
దృష్టినిజూడుడు. వాఁడెవ్వఁడో మున్నందుఁ దెలసకొనుఁడు.

బ్రహ్మ—(దివ్యదృష్టి నభీనయించి) దేవీ! సోమకానురుండను రక్క-
సాధముడీ యకృత్య మొనరించెను. మనము నిద్రాంశయము
న్న బ్రహ్మలోకము ప్రవేశించుటఁజేసి వాఁడు ప్రళయంబున
నశింపక మనము నిద్రించుచుండఁ దరిలభించినదని వేదముల
సంగ్రహించినాడు.

సర—నాథా! యిప్పుడు కర్తవ్యమేమి?

బ్రహ్మ—కర్తవ్యమునకే మున్నది. లోకరక్షకుడైన యాదినాచాయ
ణునిఁ బ్రార్థింపవలయును.

ఉ. వేదపురాణపూరుష వి • వేక మి కింతయులేక యెవ్వఁడో
నా దరి జేరి వేదముల • నాల్గిటిఁగైకొని పారిపోయె; నా
వేదచయంబు దొంగిలిన • వీరునిబట్టి వధించిమాడు మ
ర్యాదనునిల్పుమయ్య నిగ • మంబులబోవగదయ్య మాధనా!
[తెరలో] కమలాసనా! చింతింపకుము. ముందిట్లు రాగలదని భావించి
యే ప్రళయసముద్రంబున మత్స్యంబనై యుంటిని. సముద్రోదీ
రంబునకురమ్ము. ఆచొప్పట వేదముల నీకొసంగెదను.

బ్రహ్మ—మహాప్రసాదము. దేవీ! రమ్ము. దేవ దేవుఁడువదేశించినట్లు
చేయుటయే కర్తవ్యముగదా?

సర—చిత్తము.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెరవడును.)

తృతీయరంగము.

—❀❀❀—

[ప్రవేశము;—హయగ్రీవుడు]

హయ - ఇప్పటికిగదా! నాకోర్కె నీడేర్చుకొంటిని. కట్టించి పయ
త్తించినచో కార్యసాఫల్యము గాకుండునా! కార్యసాఫల్యము
మనము చేయు పయత్నమును బట్టియేగదాయుండును ఇంక
నీవేదముల సాంగముగా జదివిచూచెదగాక (అనివిష్వచుండ)

వేదములు—నారాయణా! ఈముక్తిడిరాక్షసాధముని నుక్కడగించి
మమ్ముగాపాపి లోకములబోవుము,

హయ—దానవారియగు నా నారాయణునిగూర్చి యీవేదములు
మొరలిడుచున్నవి ఇంచుక విప్లవంతనే యల్లరిచేయు
చున్నవి గాన వీనినోళ్ళను కట్టియేయుంచి రసాతలమునకుం
గొనిపోయెదను. [అనిమరల గట్టగాగట్టును]

(తననీడజూచి భ్రమసి) అయ్యో! యికేమున్నది మాపాలిట కాలుఁ
డనడగునా విష్ణువే నాకడనుండి యీనిగమంబుల బలిమి నైన
గైకొనిగోలిగాబోలును వచ్చినాడు నామేనపాణము లుం
డఁగా నీవేదముల నీతనికర్పింతునా! కలలోనివార్త. వానికం
డ్లలో నెట్లోదుమ్ముగొట్టి పారిపోయెదగాక. [పరుగిడును]

(పునఃప్రవేశము:—హయగ్రీవుడు.)

హయ—(నలువంకలజూచి) అయ్యయో యూరకభ్రమజెందితిని. ఎవ్వ
డును గానరాడు.

(తెరలో) పాపీ యింకెందుబోయెదవురా!

వేదసంరక్షణార్థమా విష్ణుండుగట్టవీడక ఎచ్చుచుండెను గావలయును
గాని వాయువేగమనోవేగముల బరువిడగలనమ్మగలసికొనగ
లఁడా కల్ల కల్ల! అనును. రాబోవు నాఫదదప్పించుకొనుట

కీపుటినుండియే యుత్తము నేయవలయునుగా నయిక్కడనడియే. నాకాళ్ళకు బుద్ధిసెప్పి పరుగులిడిదగాక. (నిష్క్రమింప)

(ప్ర)వేశము:--నారాయణుడు.)

నారా—ట్రీ! రాక్షసకులార్థపబడబానలా! నిలునిలు. ఇంకెందు పోగలవురాధుర్మతి! హాణిమనోహరుండు నిద్రనుండు తరి వేదముల సంగ్రహించి పారిపోవుచుంటివా? నిలునిలు! గమంబుల సత్కరించిననిన్ను మున్నుంక జక్కాడి ముందులోతులెవ్వరు నిట్లుమతిమాలివర్తింపకుండునట్లునర్చెదను. (యిరువకదూరమేగును.)

(నెరలో)

వేదము—నారాయణా! నారాయణా! మమ్ముగాపాడవా! భక్తలోకమందారా! రక్షింపుము. రక్షింపుము.

నాగా—(వెనకకుదిరిగి) అల్లదే! ఆడబోయిన లీగ మెదురై నల్లులా దురాళ్ళు డీవగక కేవచ్చుచున్నాడు, రానిమ్ము. (వెనుకకొడగియుండును)

[ప్ర)వేశము:--హయగ్రీవుడు.]

హయ—అబ్బా! యెంతప్రయాసపడవలసి వచ్చినది. మిష్టివల్లులు లనక. కాలుగప్పలనక ముంగిండనక యేకబిగిని పెక్కునక్కొక్కులంబరువిడి యాతనికంట దుమ్ముగొట్టియిట్లరుదెంచినది. మాటిమాటికి వేదముల నారాయణునిబ్రాధించుట చే నాతఁడెవ్వడువచ్చునో. యని భీతిజనించుచున్నది, ఆ-భీతి యేమి! ఎవ్వడెవ్వఁబచ్చిననువాని జక్కాడి పిమ్మట నేరసాతలమున కేగెదగాక.

కాని యీనారాయణుని చర్యలలోఁ గొన్ని నాకుఁ గిట్టవు సో దరలమే. యిట్లురతల్లులలయందొక్క జనకునకు జన్మించినవారమే.

యట్టిమాలో భేదంబులుగల్పించి మాసాదర్శుల కలహములందుఁ జొచ్చి యొకరుని రక్షించి రెండవవానిఁ జక్కాడును.

గీ. అన్నదమ్ముల కలహము • లందుఁజొచ్చి
కాకులను జంపి గ్రద్దల • సాకునటుల
యొక్కరుని జూపి రాజ్యమిం • కొక్కఁజొచ్చి
సాకుచుండుట యీతని • సహజగుణము.

ఇట్టికార్యములలో నిష్కారణముగాఁ బ్రేరేపము గల్గించుకొనియేవో లేనిపోనినేరములు మూఁకైనాఁగోపించిదూరుచుండును. (ముండ్లు నకు జూచితివని) అయ్యో యెవ్వని బాటిపడకుండఁ బాని పోవఁచూచితిని? యీతని కట్టెదుటికేవచ్చితిని? యింకేమి దారి? భీతిమైపులిగుహంబ్రేవేసించు ఛాగళాజకము నైతినే. యీతనితోఁబోరాడట దప్పదనితోచుచున్నది.

విష్ణు—వేదాపహారీ! హయగ్రీవా! నాబాటిపడకుండ నీమిందేగఁగలవు—నా సహజగుఃః మెఱిగియునిట్టియకార్యమున కేలమూ ఘుండ్రు సిద్ధపడితివి.

హయ—ఏలనా! యిప్పుడు నీకుపరాజయము జేకూర్చుటకే తెలసినదా! వేదాపహారీ! యంటివయ్యది తప్ప. బ్రహ్మసృష్టిలోని వారమైన మేముఁగూడ వేదములఁజదివి వానివలన నుపయోగము బడయవచ్చును గాన నేనావేదంబుల గైకొంటినియిం దాక్షఁగమేమున్నది ఈవేదముల జదువని వారమగుటచే తనేగదా యజ్ఞములలోని హవిశ్శాగములు మాకీయక దేవతలే యనుభవిండుచుండిరి.

నా—ఓరీ! దురాత్మ! వేదపాహ్యులగుటకు మీప్రవర్తనమేకారణము. ఉన్నములలోని హవిశ్శాగములఁ గొనుటకు మీరెందుల కనర్హులైతిరో యెఱిగింతు నాలింపుము.

నీ. జవతపోహామాది • సత్కర్మలనువీడి
 యారీతి మీరు వ • స్తించుకొన
 కారుణ్యముక్కింతఁ • గలనైనదలఁపక
 హింసనేయక నను • గిడుటకతన
 శత్రుమే మరచి య • సత్కమే మనకెండు
 బూర్జలాభంబని • మురియుకతన
 పరలోకమనుమాట • భావింపఁబోవక
 యిహలోక ముఖము కాం • ప్తించుకతన

చేయరానట్టి సాధముల్ • నేయుకతన
 ననువగ్గారానివధముల • నడచుకతన
 కన్యభూమి ప్తమైనయా • గములలోని
 హవ్యములు కొనమీర • ప్తమైతి.

దురాత్మా నీనందియముతీరినదా! యింకనిన్న జక్రాడిలోకం
 బులకు నీకొనెప్పడగాక.

హయ—ఓరీ! యెంతయుపన్యాస మొనరించితివి చాలుచాలు
 నికనూరుకొనుము. రమ్మ! నిన్నజక్రాడినకిమ్మట నేవేదముల
 రసాతలమునకు గొంపోయెడగాక. (యుద్ధముచేయుదురు)

హయ—(తనలో) అబ్బాయితనితో బోరొనరించుట కడుంగడు
 గష్టముగా దోచుచున్నది. ఈవేదములీతని పాలబడకుండ నే
 యవలసియొన్నదికదా.

(మరలయుద్ధముచేయుచు పరుగిడును.)

విష్ణు—ఓరీ!దురాత్మా!నముద్రముజొచ్చిన నిన్ను వెంటాడలేననియే
 దలంచితివా! సర్వవ్యాపకుండనైన నాబారిపడకుండ నీవెంటే
 గ గలవు. పొమ్ము. జలధిలోననేమరణింపుము (నిష్క్రమించును)

తెం యెత్త గా

మత్స్యావతారవిష్ణున.

ప్రవేశము:—సగ్యవ్రాతడు. బ్రహ్మదులు.

సత్య—పన్నగ దీశతల్ప! సత్సంకల్ప! భవిష్యసందర్శనాబుసకము
గడుగృతార్థుడ నైతిని. సర్వకాలసర్వావస్థలతమ్మకైకాయకుగ
డు నట్లనుగ్రహింపును. నాప్రణామశత్రువును గొనఁడు.

మత్స్యావ—కమలాసనా! ఈవేదవశుప్తయముంగొని లోకముల
యథాప్రకారము సృష్టిపుంము సత్యవ్రాతా! నీధర్మకేస
యు సంతసించితిని, నానాముద్ర మొసంగితిని, కమ్ము.

అంగలు—మహద్భాగ్యము.

శోభాను.

శ్రీ

సంగీతవేదములీలలు

— ౧౯౧౯ —

కూర్వావతారము.

— ౧౯౧౯ —

(ప్రశ్నేశము:—ఇందులో, బృహస్పతి, వరుణుడు మున్నగువారు)

ఇందులో—గురుత్వాంశమాక్రూరరాక్షసులవారుగాభాధల కోర్కె
యిట్లంతకాలమని మనియుండిగలము. దీనిగిడగిన ప్రతీకారమే
మియును లేదా ?

బృహ—శచీంద్రా! నాడ దూర్వాకుఁ జూపంగిన శాపవికంబునలో
కంబులు ధనహీనంబులయ్యె! యయ్యదికారణంబుగ భూగో
కంబులు యభ్యయాగాదికర్మలడుగంటెను ఎక్కడ నైనజన్మము
జరుగుచుండనని యెలియవచ్చినంతనే ముష్కరులగు రాక్షసా
ధములు వానికి విఘ్నమాపేదించి మన కుపశాసంబులఁ గ
ల్పించుదున్నారు.

వరు—ఇట్టి ఘనకార్యము లొనరింప సాహసించిన యాదురాక్షసులు
దిక్కాల్పరఁ గూడ నిర్జింపఁదలంతురేమో యను సందియముద
యించుచున్నది

ఇందు—అయ్యదియే నాభయకారణము. ఎక్కడవ్వఁడు దండెత్తిన
ద్యునో యని తత్పరిల్లుచునే యుంటిని. భిభీషింద్రత్యమున
లన నాకినుమంతయైన ముఖములేదు. దిగ్విదగండము నూరేం
డ్లాయువని నట్లున్నది నా బ్రతికు ఇప్పటికీకప్పములు దీరెగదా

యని సంతసించుచుండ మరల నెవ్వడో యొక్కముక్కడిచో
క్షు సాధముడు. ఏవర మేష్టిచేతవోవరింబులబడసి-యూన్వర్ణము
పై దండెత్తును. గురువరా ! యిందుల కేమైన సాధనమున్న
చో దెల్పుడు.

బృహ—లోకములన్నియు నిల్లు సంక్షోభముందుచుండ నాశమలా
సనాదులు జూచి యూరకుందురా! వారలుగూడ గగన హస్త
కార మొనర్పవలయుననియే చూచుచుదురు

ఇంద్ర—వర మేష్టియొద్ద కెవ్వనివైన బంపిన వో—

బృహ—నేనీవట కీవిషయమున గూర్చి నాలోచించి చనురాజును
దోడ్కొనిరమ్మని చిత్రరథుని గానియూటిని

(ప్రవేశపగ — శుగ్రీవః)

శుబ్ర—శచీదాగ్ర దానగ్రహణగ్రాహకమునిజచయధిపతిగానన్న
దగ్విజయాము నాలోచించితిరు- గమచుండెను నారడు
లచే నిష్కల నెట్టిది.

ఇంద్ర—మితమా! ఆయానశము కరింపుము. గురుభక్త్యామన
మమకొనినట్లుగా చా- నాని స్వర్ణమును జయిండుట కరుదెం
చుచుగిరి. ఇప్పట్లుక మనమోచరింపవలసిక దెద్దియో గోచ
రించుటలేదు.

(ప్రవేశము:—బ్రహ్మ)

ఇంద్ర—(హిహాసవరుడి) వాగ్మనోపారా ! మంచినమయము నకే
యరుదెంచిరి. దానవుల బోకాల్చి లోంబులఁ గాపాడుటకు
సుకరంబైద మార్గ మొక్కటుపదేశింపుడు

బ్రహ్మ—దేవాదిదేవుండగు నారాయణుడే యందులకుఁ దగినవక్రీ
కార మారయశలయును.

వరుణు—విశంకమున జేసినచో గొంతలాభకారిగా నుండునేమో.

బ్రహ్మ—వలదు. వలదు

గీ. అదిదేవుని సన్నిధి • కరిగినంత

దనుజుడెవఁడని నేనతో • దరలివచ్చి

యమరపుర్తికై నవిడిసి ప • రాక్రమించి

నపుడు వారలగెలుచుగా • నగు నెమనకు.

బ్రహ్మ—అయ్యది కూడ నాలోచింపవలసిన విషయమే ! నేడోలేపో

దనుజులీ నా మును సమీపింపగలరని తోచుచున్నది.

బ్రహ్మ— తే. తి. దా. : స్వవ్యాపకుండగు యానారాయణు నిచ్చోట

నుండియే ప్రార్థింపము.

ఇందు. —చిత్తము.

(ప్రార్థింతుడు) [21]

ఇందుడు —

తి. తి. కుశమలక్ష యోవరద • యోదనజాంతక! కూర రాక్షస

నీతిము దేవ తానగు • నేదెగఁగొనుగ వచ్చుచుండ; మే

మేకరణిన్ బగుదిగునా • యెట్లుజయ్యెను నా యవారమో

నాకముగాను పెట్టులాప • నార్చిన ఘాతముగఁగజేయవే.

వరు—గీ. నాటి దూర్వానుశాపమీ • నాతుముమ్ము

వట్టి వల్లార్చుచుండనో • విరమపురుష

భవ్య భవదీయ నివృత్త • పారసంబు

గొంతమూకైన బరపి చే • కొనుముదేవ!

[ప్రవేశము:— విష్ణువు]

వి—చతురాశనా! దిక్పాలులారా!

గీ. కాలవశమున కోర్చి ది • క్పాలులార

యన్ని చెలరేగి దిరుగాడు • చున్నదనుక

సంతతుల బలమును కూల్చు • సంతపజకు
వారిలో మైత్రీచేయగా • పలయునివుడు.

శివీంద్రా!

చ. పటుతర బాహువిక్రమము • పారముగాఁగలదాన వేళ్ళకుల్
కుటిలతనంబు చూప ది • గుల్ వడనేలసహింపుమయ్య నీ
యటమట లెల్లదీరువల • కాదనుజావళిఁగూడి మీరు దు
ర్ఘటమని యొచఁగోవక ద • గ్గఁ మధి యుంపుడుపాలసంగ్రమున్

దనుజాధములతోఁగూడి నానానేక యోషధీలతల సంపాదించి పాల
సముద్రమున వైచి మంధరకంధరమును కవ్వముగ జేసి వాసుకి
యనుమహానాగుఁడు తరిత్రాగుచేసి ఘృధించిన జతామరణముల
జయించు యశ్వతి మందుద్యవింపగల్గెడు. ఆయమృతపానమున
మీరు బలసంపన్నులై దనుజాధముల నిర్లింపగలరు- కార్యసా
ధనకడంగుడు (అంగకాగమగును.)

బళ్ళా—నా హయాగదేవుఁడు పడేచి నల్లనరించుడు- శివీంద్రా!
శివీంద్రా! శివీంద్రా! శివీంద్రా! శివీంద్రా! (నిష్క్రమించును)

ఇంద్రా—గొనువగా! పెక్కువర్షంబుల కోర్చి యమృతమును సగపా
దించినను సోమముక్తిఁగిరిక్కసులు మనకడనుండి యయ్యమృ
తమును బగిలునిఁ జేరిన మన మొనర్పఁగలదేమున్నది

—ఇందుల కాగోచింపవలసినపనిలేదు శ్రీహరి యెట్టలోమనక
మృత్యున నొగిరాక్షసులకునున్న అట్టును సందేహింపకుము
(పెరలో కలకలము)

—[అంగి] ఆకలకలధ్వన లే? యుప్పతిల్లియుండును.

క. —రాక్షసాగమము నూరించు మనవారి కేకలై యుండనోవు,

(శివీంద్రా) శిభుననసామ్రాజ్యలక్ష్మి దురంధయండను గర్వముఁజెల్లన
కన్ను మిమ్ములని మూలచిదుజేడి!

ఇందు—గురువరా! కర్తవ్యము కర్తవ్యము.

బ్రహ్మ—కర్తవ్యమున కేమున్నది. కయ్యముమాని వారలతో నెయ్యంబుననుండుమనిగదా నారాయణదేవుఁ డుపదేశించెను. అట్లొనర్చుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము— కాన నీవు ప్రస్తుతము చైరమునుమరచి. యాబలీందుని కెదురేగి దోడ్కొనివచ్చి పీఠమిడి యాదరింపుము.

(ఇందుఁడు నిష్క్రమించి బలిశంబగులతో పోవేళిచును.)

ఇందు—సోదరా! దానవసార్వభౌమా! ఆయాసనమలంకరించి
• శన్నశృతార్థు జేయుఁడు.

బలి—ఇంద్రా! యీ నక్కవినయము లెక్కడనేర్చుకొంటివి. ఇట్లు నటించుమని నీ కెవ్వరుబోధించిరి.

ఇందు—సార్వభౌమా! అఁచినజుట్టును నందకున్న గాళ్ళనుబట్టుకొను స్వభావముగల యీ దేవతలు ఇస్తులమారులు అట్టి పొకనికడ నీవిద్య నేర్చుకొనక్కరలేదు.

బలి—ఇంద్రా! యీనక్కవినయముల పోవిడచి ప్రస్తుతాంశమును విషము స్వర్ణీయస్వాముల చాలాకాల మనుభవించితి వింకనించుకొని విశ్రాంతిపడసికొనుము. నీయనుంగు తమ్ములమైన మాపై నీస్వర్గరాజ్య రమామణిని విడచి యెచ్చోటికైన బొమ్ము. అట్లొనర్చుకున్న నిను రణరంగంబునజక్కాడి విజయ లక్ష్మితో నీ స్వర్గరాజ్యలక్ష్మినిగూడఁ జేకొందును.

ఇందు—సోదరా! సకలకష్టముల కాకరంబైన యీస్వర్గరాజ్యము విడవవలయుననియే వలంచుచున్నాను గాని,

• బలి—హంసపాదు లనవసరంబు. నీకానీల-విడచి-నీచేజేతుల నాకుఁ బట్టఁబిడక మొనరించి భక్షణమే వెడలిపొమ్ము.

నరు—అగ్రీసోగరిశుల్కుండనకు నీకోతడా స్వభావేక కుంఠించు
ట లోకులువిన్న సస్వరా!

శంబ—ఇదీదీ! ఇదీదుగ్గిడ స్వర్గమేలుటకు సమ్మతించువా!

బృహ—ఇదీదీ! శంబరా!! నావాక్యములాలింపుడు. పలుకష్టం
బలతో గూడిగి యీరాజ్యభారమును తనుభుజములకైబడ
వేయనేలచుని సగదేహిగించుచున్నాడు ఈకౌంట్లను గేగి
దాచవులక్లమమును కాంక్షింపుచుండును కాని

శంబ—కాని యనుచుంటివేని

బృహ—ఇంతపరకయ్యది సెరవేరలేదు

శంబ—ఇంతటినుండి కలుగునా. రాజ్యమును మాకునదలినచోన్నేహ
భావముతోడనే యుండునచ్చును.

ఇంద్ర—అయ్యది కరికాదు. దేవదానవులని భేకములేకుండునట్లును
మనకొల్లరును జరామగణరాహియముచేకూర్చు నివ్యామృ
తిమును సంపాదించుమాన్ మొక్కటిగలదు.

బలి—(తనలో) అనివ్యామృతిమునుగూడా సంపాదించవలసినదే
(ప్రకాశముగా) పురందరా ఆమార్గ మనుసరింపటకు దాన
వ్రనంబును సిద్ధముగానుండి. గాని యాయవృతిమును సం
పాదించుటెట్లు?

బృహ—ఇప్పటికే కాలమతిక్రమించినది! భోజనాదిక్రియల నిర్వ
ర్తించికొనినవిదప నెల్లసంగితుల మచ్చటోచుకొనవచ్చును
రండు

(నిష్క్రమింతురు.)

(తెరవాలిను.)

క్షీరసాగరతీగము.

సూక్ష్మావతారము

ద్వితీయరంగము,

[ప్రవేశము:—ఇంద్రాదులొకవంకిన, బలిశంబరాదులొకవంకిన]

బలి—పురందరా! కార్యము విఘ్నమైనది. మాపడినశ్రమవ్యర్థమై

సదిబాక్షీదనుబోసినపన్నీరయినదియింకేమున్నది. శుచ్చులగు

దేవతల మాటలునమ్మి మోసపోయితిమి!

శంబుఁ—ఇంద్రా! ఇందులకేమేని ప్రతీకారమున్నదా! లేక నోరు
మూసికొని యూర కేగుటయీ

ఇంద్రు—దానవసార్వభౌమా! తిత్తరపాటునెంది యూరక మమ్ముల
నిందింపకుము. మనకిట్టిమాగ్ని ముఖదేవించిన యూరిందిగా!
రముని ప్రార్థించిన ప్రసన్నుడై యేదేని కార్యసాధనో
పాయ మెఱిగిగిచితిరున.

బలి—అట్లనేకానిగను.

(అందఱు ప్రార్థింతురు.)

(అనుబంధము)

బలి—

శా. ఓరాజీవదళాక్ష మంధరము పా • ధోరాసిలో మున్నె
కారుణ్యం బిసుమంతజూప; యెటులో • కార్యంబు నాధింపగా
మారాముల్ పడుచున్న మమ్ముగుణధా మాబోవగానేడు నీ
వే రాకున్నను దిక్కు మాకెవరు లో • కేశా కృపణజూడుమీ

[ప్రవేశము:—విష్ణువు]

విష్ణు—దేవేంద్రాదులారా! దానవేశ్వరులారా! వెరువకుడు. వెరు
నకుడు. కూర్మావతారమెత్తి యీమంగరంబును పైకిదేల్చె
నను. పట్టుదలవీడక కార్యసాధనకై కడంగుడు. (నిష్క్రమి)

ప్రహ్లా—మహానుభావా! ఆదినారాయణ! మున్ను సోమకాసుగ
సగహనమయమాన మత్స్యవతార రూపమును జూపి మ
మ్మానందిన జేసినట్లు కూర్మావతారగర్భాపసంగదర్శన మొసంగి
మమ్ముల చరిత్రాగులకేయవే.

(ధ్వనితో శబ్దలేచును)

(కూర్మావతారస్వగూపము.)

బ్రహ్మ—ధన్యోస్మి ! ధన్యోస్మి !! (అందఱునమస్కరింతురు.)

(కూర్మావతార మంత్రహానమగును.)

బలి—(నిర్ఘాతపడి చూచుచు) శిశీంద్రా! మంధరము సముద్రమా నుండి లేచినది మరల తరుచుట కారంభింతమా!

ఇంద్రు—అట్లనే యొనర్తము.

(సముద్రమునుమధిప హాలహలము పుట్టును.)

బలి—ఇంద్రా! యిదేమి? పెనుమాటలతో లోకమును భస్మీపటల మొనర్చుచున్నది.

(తెరలో) దేవదానవులారా! వెరుషకుడు ఆయుధ్యవించినది హాలహలము. అద్దాసని శాతింపఁజేయుచుని. వెంటనే యీశ్వరుని బ్రార్థించుడు లేకున్నచో హాలహలము వలన లోకములన్నియుఁ గాలి భస్మీపటములు గాఁగలవు.

బలి—ఇంద్రా! కర్తవ్యము వింటివా. అగ్రానర్తమా!

బ్రహ్మ—శంకరా! భక్తవశంకరా! హాలహలము వలన లోకములు భస్మీపటములగుచున్నవి కాపాడుమా!

ఇంద్రు—పరమేశ్వరా!

కం. నీకంటె నొండెఱుంగము

నీకంటెం బరులుగాన • నేరరుజగముల్

నీకంటె నొడయుఁ డెవ్వఁడు

లోకంబుల కెల్ల నిఖిల • లోకస్తుత్యా.

మత్తకోకిలి. బాహుశక్తి సురాసురుల్ సని • పాల వెల్లి మధిప హాలహలంబు జనించెనేరిక • లంఘ్యమై భువనంబు గోలాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును • లాగముంగొని పోణి సందోహగుచు బ్రదికింపవేదయ • దొంగిలింపగనీశ్వరా.

అని—చిరశభాకరా ! పార్వతీచిత్తచోరా ! నీవు గాకున్న మాకింక
దిక్కెవ్వరు

[ప్రవేశము:—పార్వతీపరమేశ్వరులు]

శంక—దేవదానవులారా ! భయ మొందకుడు . నీ హాలాహలమును
భక్షించి మీ యటవటలెల్ల క్షణములోఁ దీర్చెదను (పార్వతి
వైపునకుఁ దిరిగి)

క. శిక్షింతు హాలహలమును

భక్షింతును మధురనూత్నంబు • ఫలరసముక్తియన్

రక్షింతు పాణికోట్లను

వీక్షింతుము నీవు నేడు • వికచాబ్జముభి

(హాలహలమును భక్షించి) సురాసురలారా మీక్షోభనట్లే హాలా
హలమును నశించితి నింకమిదికొఱకై యిట్లకలతోయల్లినపుము

(ప్రవేశము—శేష్ఠాదేవి)

శేష్ఠా—క్షీరసాగరుతో గర్భమం దుద్భవించిన నేను నివసించదగిన
తావులును నాచేయకృత్యములను నెఱుంగజేయవే!

బ్రహ్మ—(తనలో) ఏమీ వికృతాకారము (ప్రకాశముగ) ఓము
ద్దుగుమ్మా! కబ్బరిలాడుచు దత్తంజైన ధనంబు లెఱవరించి
మధుపానానకులై యుండువాండ్రును మధుసేవాపరాయణు
లై పాదదేవి నాశ్రియించి యొడలెఱుంగక యల్లువాకిళ్ళ న
మ్ము వాండునను చరణంబులైన గడుగక జపతపోపాసా
మాదికార్యంబుల నిర్వర్తించు డాంకితులును- సజ శంఖా
యలందు నిద్రపలుపువాండ్రును- అరిష్టద్వర్గపీడితులై- కలా
చారధర్మముల మరచివర్తించువాండునను దురాచారసంప
ర్కులైనవాండును నీకు నమ్మనబంట్లుగా నుండురు ప్రాదెక్కి
మేల్కూచు ముద్దరాండును-విభులతో జగదించువాండును-

దురాచార సంపన్నులైన జవరాండును. పతిభక్తి వందించి చెడి జారిపోయె మత్తిలి దిరుగుతలిరుజొండ్లును. కారణం బిహార మంతయులేకయిరుండ్లకుంబొరుగిండ్లకుబోధివాండును. భర్త భుజింపకమున్న భుజిండు గయ్యాండును - పిలిచికయ్యములాడు నామనిని పియ్యులనగచాల్చబెట్టెడి దుర్మార్గురాండును నీకు నమ్మిన చెలికత్తెలెయుందురు హరివాసగత్రయంబులా చరింపవియ్యాడ్లను కలహంబులే యెల్లపుడును గలుగు నిండ్లను కలియొడ లెక్కినపిమ్మట కనవులూడ్చెడి యిమ్మును దేవపూజలు లేని యిమ్మును - మూగ-అధ్యయనములులేని యిమ్మును నీకు నందనోద్యానతుల్యములు - వత్సా! కలిరుపూమా నీవిమెను సహధర్మచారిణిగాగొని ముఖంబుడుము.

కలి — మహాప్రసాదము. (కలి జెష్టదేవి నిమ్మ) మింతురు)

(నముక)మును మధింపమడగా నుచ్చైశ్శ్రీవము. ఐరావతము - సాంచజన్యము. కల్పవృక్షము. అవ్వరనలు. లక్ష్మీసుధాకరుడు. కృమకృమముగా నుద్భవించురు)

బలి — ఈ వస్తువు మేలు సేయును. ఈ లక్ష్మీసుధాకరుల నేమిచేయుదుము.

జిహ్వా — బలీందా! ఇందొక్కరహస్యమున్న చాలిపుము. మనకొకటై కూర్చావతార మెత్తిన యా శ్రీహరి కీలక్ష్మీదేవిని యొసంగవలయునుగదా ! హాలాహలపాన మొనరించిన యా మహేశ్వరున కీసుధాకరు నొసంగువము ఈ సుధాకరుం డాతని జహ్నువును నిలది తన శీతకరణంబులచే హాలాహలము వల్ల హరిరామడ గాపాడుదుము, ఇంతి యెగాక మన కీ మార్గముపదేశించినందుల కామది

కీపాచలస్య మొసంగినచో యుక్తముగానుండును మిగిలిన
వస్తువులు స్వర్ణమందుంచువము.

బలి—స్వర్ణముదేల మా భూలోకమునకు గొంపోయెదము.

ఇందు—పోదరా ! మరల మా నీ యు యాగంభించితివా మర
మదల మొక్కటిగాఁ గోరికదా యీ యత్నము

బలి—ప్రపంచగా ! మఱచితిని అట్లనే యొసరింపవచ్చును

(మఘిమమాడగా ఆయ్యతముతో నన్వేషింపఁ జేరినాడు)

సౌమ్య—ఇంద్రా ! ఆ ఆయ్యతమును గొనుము

బలి—చేయగూడ కైకొనుట కష్టండునే

సౌమ్య—నీ యచటండు నీ కేటి క్షీణము

ఇందు—ఆయ్యతమును గొనును)

బలి—ఆయ్యతలకమును రెండవ ప్రమాడి వట్టుకొని) నీ వొక్క
డవే ఎట్లు గొన్నయెడల జారి ప్రమాదవశిత (కిదటకునేమో!

సౌమ్య—ఆ సమప్రణీతమున మన మీయమృతమును భాగించుకొని
యచభవితిమురండు (తనలో) నా ప్రయత్నము కొనసాగు
నట్లు లేదు అయినను బ్రతుక్కించెదను (నిష్క్రమింతుడు)

తృ తీ య ర ం గ ము

—❦❦❦❦—

[ఇంద్రాదు లొకవంకను దానవు లొకవంకను ప్రవేశింతురు]

ఇందు—బలిసార్థభామా ! ఆయ్యతలక మిటుదెచ్చునమము
గా భాగించెదను.

బలి—ఆమాతృమూకార్యము నే నొనర్పగలన అతియెగాక నీనుడి
నినట్లు నేను నీ కగ్రహోదయఁడ నగుటచే భాగమున నేను చే
యవలయును.

వరు—పాదరా ! దానవసార్పభౌమా! యిప్పట్టిన
శంఖ—వరుణా ! యూరకొనుము.

గీ. యజ్ఞముల హవిర్భాగము * లందునవుడు
సోమరసపాన మొనరించి * సోలునవుడు
అనజాలముగాక నేడు కాఁర్యాంతరమున
పాదరులమటుచు బల్కుగాఁ * తోద్యమయ్యె

ఇందు—అక్కటా ! (తనలో) విధినతిక' మింప విధికై ననుదరమగు
నా? పడరాని యిడుమలబడి. బహుప్రయాసతో సంపాదించిన
యీ యమృతమును. యీనగాచి నక్కలపాలుకేసినట్ల—యీ
రక్కసిముండకొడుకుల పాలొనర్పితిని తేవాదిదేవా!

గీ. ఎన్నుకారాని కష్టంబు * లెన్నియేని
పొంది పొంది యమృతము * పొలసుదిండ్ల
పాలొనర్పితి నిప్పుడో * పరమపురుష
నీవె కాపాడవలె మమ్ము * నీరజాక్ష

వారాయణా ! ఆర్తతాణిపరాయణా! నీవే మాకిప్పట్టిన శరణ్యము—

(భ్యానించుచుండను.) (అనబంధము)

[ప్రవేశము:—జగన్మోహిని]

(సృత్యముఁజేయుచు జగన్మోహిని రాక్షసులపై నభినయము
పట్టుచునొకనికి దెలియకుండ నొకనికైగజేయుచుండను.)

జరి—(తనలో) దెవ్వ యీ కమారగాక! హయ్. హయ్. ఏమి
యీలతాఁసోయగము. నాహృదయమును యొక్క యా
నిమగ్నబలో దోగిలిండినది. బాపులే. ఏమి యభినయ
చాక్షుర్మము. ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! యీ సుగుణమంబరి తన
కేదగరా కుశేతులలో నన్నాలతాపుంజు నకు గాబోలు

చున్నది. నాజన్మమింక సార్థకమైనది- యాయమృతపానము నకు దోడిపాయధరనుభామృతపానము గూడ లభించున్నది ఈ తన్వి లభించినచో నాకింక నీయమృతముతోబనిలేదు. 5)

తంబ—(తనలో) ఐహ్యో! ఎంతలో నాహృదయము దొంగిలించినది. నాహృదయము నందలి ప్రేమ ధనమంతయు గొల్లలాడిన న్ను పరిమితానందము నందజేయుచున్నది. ఇప్పుడేమి నేయవలయునో గోచరింపకున్నది.

ఉ, ఉల్లము తల్లడిల్లగ సమజ్వలకాగి సమూహవాహినీల వెల్లువకట్టి పార నతివేడ్కనటి వుదు మోలెనన్న యీ పల్లవపాణి నాహృదయఃపద్మములోని యమూల్యమైన సామ్రోల్ల హరించినిల్పె విధి • యెట్లుఁజెనోనోపక్షంబెడఁ.

కుడు—[తనలో]తరించి తీరింది నాజన్మ. నన్నే రమ్మన చున్నది. లేదు, లేదు. స్త్రీలనమ్మరాదు. ఈమెకు నిజముగా నాపై ప్రేమగలదా! ఏమో ఎవ్వరచెప్పగలరు. (మోహి నిమరల పైగజేయుచున్నది) ఆ-ఆ. నన్నే. అమ్మతోడ - నన్నే రమ్మను చున్నదీ. నా యంద మీమె పెండంబుఁ కు నచ్చినదిగాబోలును. నన్ను మోహించినది గాబోలును.

గీ, ఇచటి పూరుషులందున • నెన్నదగిన
యందగాడని తనమదియందు దలచి
యీ లతాతన్వి తనకృపాదృష్టి బరపి
నన్నె జేవట్టుమని కనుసన్న సేసి.

నామ లభించిన నాకీయమృత మక్కరలేదు.

ఇందు—(కండ్లు తెరిచి తనలో) పరమేశ్వరమాయ. ఈకాంతయెవ్వరు- (పరికించి) ఈమెయందు హానిపోలికలు గొన్ని దోచుచున్నవి- (మరల పరికించి) సందియములేదు.. ఆదినారాయణు

జె.య్యారూపంబు నవతరించి రాక్షసుల వచింపదలచినట్లు
న్నది. కానిమ్ము. ఇప్పటి కినుమంత ధైర్యము చిక్కినదిగదా
ముం దేమిటరుగనున్నదో.

బలి—నుందరీ ! నీ వెవ్వతెవు. నీవృత్తాంతమేమి. యెవ్వరియాన నీ
విచ్చటి కరుదెంచితివి- నీ తల్లిదండ్రు లెవ్వరు ?

మోహిని—(నవ్వుచు)

గీ ఒకరియూనకు లోబడి • యుండగాని
యొరులె నాయానక్తె వేడియుండు ధైవుడు
తల్లిదండ్రులు లేరు యీ • ధాతిమీద
నిటుల వర్తించుచుండు నే • నెల్లయపుడు

నన్నెల్లరు జగన్మోహినియగుదురు తమబోటి నుండరాకాసులజూచి-
నంతటినుండి మచ్చుధుడు- నాదెందమును సందడింప- నే
నిం. ద- రు. దెంచి- తి-

ఇందు—దానవోత్తమా! ఆయమృతమును భాగించుకొందమురమ్ము
బలి—హూరముగానుండుము. ఆమృతకలశమును ముట్టితివా? చాడ
పండ్లూడగొట్టెదను.

జగ—దానవసార్వభౌ మా ఈరనితో కలహమేల కలహకారణమేమి.

బలి—ఈ యమృతమును నే మందరమును గలసి సుపాదించితిమి.

జగ—అయిన నమముగా భాగించుకొనుడు.

బలి—తానే మాకును. వారికిని పంచియిచ్చవట.

జగ—అంగీకరించిన- నేను-అయిననాకేల? మీరేభాగించుకొనుడు

బలి—కల్యాణి సంశయింతువేల? మాస్వస్థమనహించి యాయమృ
తమును పంచిపెట్టుము. (శబదముతో రహస్యముగ) వారలకు
తక్కువ మనకు నెక్కువ యమృతి పైగజేసిన యట్టియని

మరల సన్న జేసినదిలెమ్ము. (ప్ర)కాశముగా) ఇంద్రాగ్ని యీ
లతాతన్విభాగించును సమృద్ధిచెదవా?

ఇంద్ర—సమృద్ధమే.

జగ—(కనునన్నతో బలినిజేరి యమృతకలశమును గ్రహించి రహ-
స్యముగా) ఈ దేవతలకు ముందుగా కొంచెముగాబోసి మిగి-
లిన దంతమును మనమే యనుభవితము.

బలి—(అపవారింది) అట్లే చేయుము ఈయమృతమునకుఁ దోడుగని
యథామృతమునుగూడ యొసంగి న న్నాదింపవలెను.

జగ—(అపవారింది)అదుల కీగదా! యీయత్నము (ప్ర)కాశముగ
దేవదానవులారా! పంక్తులుదిర్చి కూర్పుండుడు.

(దేవత లొకవంకను రాక్షసు లొకవంకను కూర్పుదురు)

జగ—ఇంద్రాది దేవతలారా ! ఈయమృతమును గోలుడు

(అని వారలకుఁబోయుదున్నది.)

రాహువు—తనలో) ఈజగన్మోహిని దేవతలకే పోయుచున్నది.
అన్యులనుతయు చెల్లినట్లున్నది.జాలముచేసిన కార్యములేడు
నేనుగూడ దేవతలవల్ల జేయును. (అని దేవతలలోజేరి
కూర్పుడు)

జగ—(వానికి నుభబోయును)

సూర్యచంద్రులు (రాక్షసుడని సైగనేతురు)

జగ—(వరికించి చక్ర)మునతలవరికి రిత్తకలశమునుపారవైచియంత
ర్ధానమగును]

బలి—ఏదీ! జగన్మోహిని అరే యెంతపనిజేసినది.

శంబ—అంతర్ధానమైనది నేను సందేహించినట్లే యైనది.

శి రాక్ష—ఇట్లు జరుగగలదనియే నేను దలంచితిని.

బలి—అయిననేమిలెండు. ఓదానవులారా ! లెండు. లెండు యుద్ధ
మునకు సిద్ధపడుడు. దేవతల జక్కాడుడు. (6)

శ్రీ

సంగీతవిమలీలలు

— ౧౫౭ —

వరహవతారము.

— ౧౫౮ —

పవేశము. హిరణ్యాక్షుడు.

హిర—మర్త్యలోకంబున నాతోఁ బోరాడగల శూరుఁడగిన్నడడే
కమలాసన పరిపూర్ణము సజ్జనులు శొక్కుపౌత్యక్షయైన
భూలోకంబుననేడీ ఛీ ! ఛీ ! అంశలోకమును నిర్మించి యా
బ్రహ్మనాతోఁ బోరాడగలమానవు నేల సృజంపకఁ బోయె
నోగదా ! ఈస్వర్గమునందు నెవ్వడైన యుండునేమోయను
గంప డాసతో నరుదెంచితినిగాని ఛీ ! ఛీ ! యిందైనదగి
నవాడు లభింపడయ్యెను. ఈ స్వర్గధినాథుఁడను-పర్వతగ
ర్వభంజనుఁడును అగునావజిపాణియైననీతి రణభీక్షయొనఁ
గునని దలంచివచ్చితినిగాని యాఁడను గాన్పించుడు. కారణ
మేమైయుండును.

మల్లోకంబులకు పృథ్వియైన యా శచీదుర్ముఖ నాథాకక్షజడసిపాతి
పోయి యెందైనదా? యుండనా? అట్లెన్నటికినిజరిగియుండదు

సీ. అమృతంబనియెడి ది • వ్యాపధముంగొలి
బలుడనేనని గర్వ • పడెడివాఁడు
భువనలోయంబును • బొల్పొందగానేలి
బలుడ నే నని గర్వ • పడెడివాఁడు

అలనగంబులతెక్క • లవలీల దున్నమాడి
 బలుడ నే నని గర్వ • పడెడివాడు
 . హరిప్రొపుగలదంచు • ననయంబు దలపోసి
 . లుడ నే నని గర్వ • పడెడివాడు
 గీ. తగినవీరుడు లభింప • దనదునేర్పు
 జావ రణరంగమున నిల్వ • జూచుగాని
 సిగ్గుబిడియముల్ లేనట్టి • చెనటపోల్కి
 వెరచి దాగొన నెటలేని • పరుగులిడునె.
 ఎదో కార్యాలరమ న నావెన్నతో మాట్లాడనఱియుండ ను గాని
 నే వచ్చుచుండు పెరిగి భీతి దాగొనియుండదు.

(ప్ర)వేశము-నాగదుడు (7) పాడుచు)

హిర—(నారదని సమీపించి) సురమునీంద్రా! నాకృతనమస్కార
 ముల గొనుడు.

నార—హిరణ్యక్షా! యిందుంటివే? (తనలో) భూలోకమును
 భస్మీకటల మె నరించి యిచ్చోటి కరుడెంచితివా?

హిర—భూలోకంబున నాతోఁ బోరాడఁదిగిల వీరుడు లభింపమి
 యీస్వర్గాధినాథుడైన శచీంద్రుడేని యంచుక రణభీతి యొ
 సంగగలడని వచ్చితిని. కాని యారఁ జేదోకార్యార్థమైవైకుం
 తమున కరిగియుండెట. ఇచ్చట నానిని రాకై వేచియుంటిని

నార—(నవ్వును)

హిర—నవ్వెదరేమి?

నార—ఇచ్చవేటచియున్న లాభమగడదను నీవచ్చు పెరిగియే యా
 తఁడు వైకుంఠమున కేరియందెను ఆతఁ డింతలో వచ్చునట్లు
 లేదు

హీర—నిజమేనా ! ముల్లోకాధినాథుడే నాకు వెరచిపరుగిడెనా !

యీలోకము గొప్పబారినదా?

నార—ఓయీ నీతో బోరాడవగినవాఁడు వరుణదేవుఁడు. అతని

యొద్దకేగుము

హీర—చిత్తము రణమువరింప నామనంబు తత్తరిల్లుచున్నది

(నిష్క్రమించును)

నార—ఈతని యాయుఃకాలము పూర్తియైనట్లు దోచుచున్నది వినాళ

కాలే విపరీపబుద్ధియనునట్టితనికి విపరీతబుద్ధులు పుట్టుచున్నవి

ఏగుబడుగునో చూచెనగాక (17 పాకుచు నిష్క్రమించును)

ద్వితీయరంగము

[ప్రవేశము: హీర కృష్ణుఁడు. వరుణుఁడు]

వరు—వానమేదా ! కడుగడు వ్యయిప్రయాసలకోర్చి నీవివృట్టిన

నిచ్చటికి రాగతమేమియో ఎఱిగింపవలగునేని యెఱిగింపుము

హీర—గదాయుధమున నిన్మ్రులించిన నాకు లేరని నారదుఁడు వినిపించ

నధిఃతరామోహబుచ్చది నేటిగదా తగినప్రశస్తి దొరికెనని

సంతోషించి యిచ్చటి కరుదెంచితిని

వరు—[తనలో] నీతోడనా పోరావరించుట నారదుఁడు నాకొంప

దీయ నొచినాఁడు

హీర—అలోచించుచుంటివేమి?

వరు—ఓయీ !

ఈ మనమునకొంతిబూని నియమమున సంగరముజ్జగించియే

ననయముచున్నవాడ నిపు ఁ జాహావకేరి చరించువాడు నీ

ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితః • గాఢవిజృంభణముః జయింపఞా
లిన పృథివీరులెవ్వరును • లేరు ముకుందుడు దక్కనక్కడన్

హిర—(తన గో) శస్త్రిం మగొన యత్కించుచున్నాడు అయిన మహా
క్లపరి మాన్వాడిచూచెదగాక ! (ప్రకాశముగ) ఓయీ ! న
మగ్ధుడగు వీరుడు లభించినచో యుద్ధమునేయక నాకుదానివలె
నియును సుఖాంతి యుండునా ? ఇక కేకే ? తిమ్మగౌత
కొండు విరోధముగా మల్లమున మొరదొరము రమ్ము

వరు—ఓయీ ! పలుమాటలేల విరుము నీనాటిండును లభించుటయే
తేకపుణ్యము మొరదొందువాడను కాని యిరియచుమాను
టచే యుద్ధమునప్పటలేదు అయినను కమలాననవరప్రభావ
మున యమితప్రకాశములుగల నీతో నావంటి సామాన్యుడ
బోరజాలునే ముకుందునియొద్ద కేగుము

హిర—అతి డెవ్వోటచుండును

వరు—దాననకులాచారసమా !

చ గొనకొని యమ్మ శత్రువును వి • కురపురంబున మన్నవాడుదా
నని మొరదెక్కుమాటలుభి • యాతుల నోరిజయించి శక్తి పెం
పున నడిసన్నపించు • భూమివోటి నుతింతువువే
చ్చు మరడిచ్చునీశనని • సర్వమునేతెను నంత మీదటన్

హిర—సరే గానిమ్ము ఆచటకే బోయెదను [తనగో] ఛీ ! ఛీ
యిట్టిపెరికిపందవని యెఱిగినచో రాకనేముందును (ముందు
నకు నడచును) (తెరవారలును)

హిర—ఇక్కడ నింతమొనదిక చుక్కడనెరచుకునో చూడవలయు
ను నాపేరు విన్నమాత్రముననే యిందువును పారిపోయెను
గూఢరులుడు యుక్తియుక్తముగా మాటలాడి తప్పించుకొని

నాకు ఇంక నాముకురిదుడు మాత్రము నాతో బోరుటకు.
సమ్మతించునా?

(తెరలో వీణానాదము)

అదుగో ! నారదుని వీణాస్వనంబు వివచచ్చుచున్నది

[ప్రవేశము నారదుడు ౧ పాడుచు]

నార—ఇచ్చటనే యుంటివేమి? వరణునియొద్ద కేగలేదా !

హిర—ఏగితిని లాభవేమి?

నార—వరణుడు యుద్ధమొనరింపలేదా ?

హిర—అవరుణుడు మాత్ర మిహిరణ్యాక్షునితో బోరసాహసించు
నా? అతడు దురమొనరింపలేక మొండిచేయిజూపుచు ము
కుందునియొద్దకు బొమ్మనెను అందులకై కుంరమున కేగు
చుంటిని

నార—వలదు వలదు

చ గురుభుజాడమ్మహాత్ముడు వి • కుంరపురంబున నేడులేడు భూ
భరమువహించనాదికిటి • భావమ దాన్చి రసాతలంబునం
దిరువుకన్నన్నవాడచటి • కేగగనోవుదువేని నేగుమం
దరయగగల్లు నీకునను • రాతక్షతోడి రణం వశ్యమున్

హిర—ఏమీ! కైకుంరముననేదా! అట్లయి రసాతలంబునకే బో
యి యాతని సరసెదగాక (నిష్క్రమించును)

నార—వీడు నేడే హరిచేగూలగలవాడు యీ చిత్రమును సాంగముగా
జూచియే పోయెదగాక (నిష్క్రమించును)

(తెర యేత్తబడును రసాతలము)

(ప్రవేశము: నారదుడు)

నార—(తనలో) అనారాయణదేవుని యవతారరీలల వర్ణింప నవని
తరంబు మున్న మత్స్యవైభోమక సురధమని జరిపి బా

జదువుల బ్రహ్మకిచ్చె సురాసురులు సమద్రమథన మొనరిం
పుచుండుగా క్రుంగిన గిరికిరద నిలచి యాకుధరభారము వ
హించి దేవతల కమృతమొసంగెను. నేదీరక్కసాధముని జంప
నాదికిటిరూపంబుదాల్చి యున్నాడు...(ఎదుటజూచి) అల్లదే
అమ్మహనుభావుఁ జదురులేని శౌర్యమున విహారమొనరించు
చున్నాడు.

సీ. తుదమెడశృకు జక్కు • దునిసిచాటగమోర
గులశైలములజిమ్ము • గొంతతడవు
• బ్రహ్మాండభాండంబు • పగిలించిల్లువవోవ
గొమ్ములదాటి చు • గొంతతడవు
జలధులేడును బంక • సంకులంబై యింక
ఖురములవట్టాడు • గొంతదడవు
ఉదురా • సూర్యుండు • నొక్కమూలకుబోవ
గుఱుచవాలము దిప్పు గొంతదడవు

గీ. గినియుగు ప్పించు లంఘించు • గొప్పరించు
నెగయు ధరద్రోవు బొజియగా • నేవురేగి
దానవేంద్రుని గుండెలు • తల్లడిల్ల
బందిమెల్లన రణవరి • పంధియగుచు

అల్లదే హిరణ్యాక్షు డీవంకకే వచ్చుచున్నాడు నేనామాటుననుం
డి వీరియద్ధనైపుణ్యమును దిలకించెదగాక (నిష్క్రమించును)

[ప్రవేశము:-హిరణ్యాక్షుడు.]

హిర—(తనలో) అల్లదేముకుందుడు నాదికిటిరూపంబున నన్న భయ
పెట్టుటకుగాబోలు సముద్రమంతయు వ్యాకులపెట్టచున్నాడు
అ.అ.అదే నావశవ ర్తినియైనభూమిని దంష్ట్రాగ్రమున నిల్పి
వివోదించుచున్నాడు గానిమ్ము వీనిపనివట్టెదగాక (ప్రతాప

ముగ) ఓరీ! గారాయణా! వనివరాహరూపా!

క. గొనకొనినీవీ ధరణి

గొనిపోకుము విడుముగాక • కొనియేగెదవే

గొనియెద నీప్రాణముగై

కొనుదుదెవాదుమాట • కొననేమిటికెస్. (నిష్క్రమ)

(తెరయెత్తఁబడును) వ ర హ వ తా ర ము.

ఈహిరణ్యాక్షుఁడు విరించి దయవలంచి యొసంగినవరముల కుప్పొంగి భూవలయము నన్నమించినవీరుఁడు లేడని గర్వించి యెల్లర బాధించుచు ప్రజాకంటకుడయ్యె వీనిని జక్కాది లోకంబుల కువశారమొనర్చెదగాక.

[ప్రవేశము: — హిరణ్యాక్షుఁడు]

(కం గొనకొని...అనఁపద్యమును జదువుచు)

వరా—(సమీపించుచు)

మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణయు • ద్వృత్తిన్ననున్నదు ధీ

ననయంబున్ వనగోచరంబగు మృగంబుండుం దలంకొర నే

ననయన్ వన్యమృగంబయ్యాదుబలియై • యేతెంచు నీబోటియీ

శునకశ్రేణివధింతు నేడని మొనన్ సాకోర్చివర్తించినన్

చ. నను నెదురంగజాలి నఘనంబగు శౌర్యము ధైర్యమున్ బలం

బునుగలవేని నిల్వరణ • భూమిని నీహితులైనవారికిం

గనుగవ బాష్పపూరములు • గ్రమ్మగమాన్వగవోవుదేని జ

య్యనజనబొమ్ము దానవకులార్థమయూరక రక్షలేటికెన్

హిర—ముకుందా! నీబీరంబులఁ జూడచి నాతో హిరగలవేని మి

దుమగంటిమి గలదేని రణంబుననిల్వము లేకున్న యిందా

దులపగిది కాళ్ళకు బుద్ధిసెప్పి పరుగిడుము

వరా—నీ భుజాబలగర్వదుర్విదగ్ధా—అరణోచిదస్థలంబులకు రమ్మ—
(ఇరువురు నిష్క్రమింపగా నారదుడు.ప్రవేశము)

వార—ఏమి వీరి సమరనైపుణ్యము. యిరువురును వెనుకంజవేయక—
కాదు. కాదు. హిరణ్యాక్షు డిండుక వెనుకకేగుచున్నాడు.
లేదు. వెనుకకేగి తగరుకొండదాకినభంగి మరల హరిని చాకు
చున్నాడు. ఆ. చచ్చెను హిరణ్యాక్షుడు. లేదు నారాయణా
నిచే వ్రేటుపడి క్రిందపడెను. మరల లేచుచున్నాడు. క్రిందబ
డినను మానేగె. పనినట్లు బీరంబులు పల్కుచున్నాడు. ఏమి
గుసగుసలు. (పైకిజూచి) తెలిసినది జగద్విస్తృత పరాక్రమ కీలు
రగు నీవీరులు యుగ్ధనైపుణ్యమును దిలకించుటకు దేవతల్లె
విమానరూఢులై గగనమార్గంబున నిలచియుండిరి. అడే
జ్జిమ్మ ఏదో పల్కుచున్నాడు.

(తెరలో)

ఉ. అందితదివ్యమూర్తి పర • మాతృక యీకలుసాత్పుడైన న
క్తంచరుఁ డస్మదీయవర • గర్వమునకా భువనంబులెల్లగా
రించి మదించి యిట్టివివ • తేత చరిత్రునిఁ దుంపకెట్లుపే
క్షించుటగాదు వీనిబలి • నేము వసుంధరకుం శుభంబగున్.

వార—(తనలో) చతురాననండు వీనినివధించి భువనంబులకుపకాత
మొనరింపుమని ప్రబోధించుచున్నాడు గాని సంధ్యాకాలమే
తెంచుచున్నదని యెఱుంగక కాబోలును హరి వానితోక్రింది
చు చందంబున యుద్ధమొనరించుచున్నాడు.

(తెరలో]

మ. అనఘాయూయభిజ్ఞ స్మహార్తమునదే • వారాతి మర్దింపవే
శవయంబున్ మఱిదైత్యవేళయగు నం • ధ్యాకాలమే తెంచినా

భావమాయాబలికాలియైన దనుజుఁ • ఖండింపగారాదుగా
 వ్రువనీవేళనఁతుంపునజ్జనహిత • పోద్యోగరక్తుండైన
 వార—కనులాసనుఁ డదే దనుజానివధింపుమని దేవాదిదేవ్రుని త్వర
 పెట్టుదున్నాడు. అదే. అదే. దేవదేవుండు చక్రమందుకొని
 యారక్కముపై విడచినాడు. దనుజుడు నేలగూలినాఁడు. ఆ
 దనుజాధముని దృక్కులింకను నాహరిపైననే యున్నవి.
 తు వరయోగీందులు యోగమార్గముల నె • వ్వోగిన్ మనోవిధి ను
 స్థిరతన్ లింగశరీరభంగమనకై • చింతింతు రాపంకజో
 దరు పాణ్యాపాతి దన్ముఖాఁబురుహమున్ • దర్శించుచుంజచ్చెదు
 ర్భరితోల్లండు నైత్యవల్లభుని సా • భాగ్యులు దానెట్టిదో

(తెరలేవగా హిరణ్యాక్షునిపై వారియుండును)

బ్రహ్మదు లిరువంకలను జేరి స్తుతింతురు

అన్నా—

చం తలవరసాతలాంతరగ • లక్ష్మితి గోమృతనిల్వినట్టి నీ
 కలితనమెన్న విస్మయము • గదు సమస్తజగత్తులోలిమై
 గలుగక కేయటద్భుతము • గాక మహిమాన్నతి నీవొనర్చు పెం
 వలరిన కార్యముల్ నడప • నన్యలకుందరమే రమేశ్వరా !

ఇందు—

ఈ విశ్వభవస్థితి ప్రళయ • వేళలయఁడు కారసత్వమని
 విశ్వము నీవయై నిఖిల • విశ్వమలోలి సృజింతువిందిరా
 భీష్వర యీశ కేశవ త్రి • యీశయదివ్య శరీరదేవ నీ
 కాశ్వతరీల లిట్టివని • నన్నతి నేయగమాకు శక్యమే

(తెరవాలును)

సంగీతవిమలీలలు.

నరసింహవతారము.

ప్రథమరంగము.

(ప్రవేశము:—హిరణ్యశివుడు, లీలావతి
వితరతి మెదలగువారు!)

హిర—నిన్నటిదినముండియు చిరంజీవులుగ పోయితిమి. బాడవల
యునని యుడుటచే కుర్రనిదోడ్కొనిరమ్మని చండామార్కు
లకు వార్తబంపినను రాకుండిలేలకొగదా !

లీలా—అదే ! కమాక్షని వెంటబెట్టుకొని గురవత్తులు వచ్చు
చున్నారు.

(ప్రవేశము:—పొమ్మదుడు చండామార్కులు)

పొమ్మ—అండ్రోడ కేగి) బసకా ! నాకృతవందనముగొనుడు

హిర—లీలా-దీర్ఘాయస్యమస్తు, గురవత్తు! అయాన మలంకరిం
పుడు.

హిర—(పొమ్మదుని దగ్గరగాదీనుకొని) కమారా ! నీవు గురువులకడ
శోధగా విద్యనభ్యసించుచుంటివా ! గురువులకడ నీవిదివఱకెట్టి
శాస్త్రముల నభ్యసించితివి.

పొమ్మ—అండ్రో పెక్క శాస్త్రముల జదివితిని గురువులెన్నింటినో జది
వించిరి. ఈ చతువులు నిస్సారములు.

మరియుక్క విశేషమాలోచింపుడు—

సీ. మందారమకరంద • మాధుర్యమునఁ దేలు

మధుపంబుబోవునే • మదనములకు

నిర్మలమందాకి • నీవీచికలఁ దూగు

రాయుచజనునె త • రంగిణులకు

లలితరసాల ప • ల్లనభాదియై జొక్కు

కోయిలనేరునే • కుటజములకు

పూర్ణేందుచంద్రికా • స్ఫురితచకోరక

మరుగునే సాంద్రి సీ • హారములకు

సంబుచోదరుదివ్య పా • దారవింద

చింతనామృతపాన వి • శేషమత్త

చిత్తమీతి నితగులఁ • శేరనేర్పు

విసతగుణశీల! మాటలు • వేయుచేల?

చండా—ప్రహ్లాదా: మాజెప్పిన శాస్త్రములనెల్ల మంటగల్పితివా!

ఉ. పంచరద్యయస్కుడవు • బాలుడవింతుకగాని లేళ్ళ భా

షించెదు తర్కవాక్యములు • జెప్పినశాస్త్రములోని యర్థము

క్కించుకయైనఁజెప్ప వను • రేందుని ముందట మాకునాదలన్

పంచుకొనంగ జేసితివి • ఘైరివిభూషణ వంశదూషణ.

హిర—కుమారా; మనకులద్యేషియగు నాహరిని కీర్తించెదవేల నా

మాటలు వినుము హరిభక్తి మానుము వేలగును.

ప్ర—జనకా! ఆదిమధ్యాంతశూన్యండును- రాజసాది గుణశ్శీయ

విరాజత్రుండును- చిరశుభాకారుండును- మోక్షసంధ్యాభిషేక

డును- అగు నాదేవదేవునకు- వీరు- వైరులనయు వారుహిత

లనియు బేధమున్నదా! బుద్ధిహీనులమై మనముట్లు దలంచుచు

దుముఖాభిషేకమున మాత్మున కట్టిదెప్పటికిని లేదు. విఫలికాది

బోహ్మవరియంతమాతడు సమంబుగ నెల్లర సమత్వప్రసారము
చుండును.

హిర—ఛీ! దురాత్మా! నాకే బుద్ధులుగరవుచుం!వా!

చ. తనయుఁడుగాడు కాల్మీశుఁడు • దానవభర్తకవీడు దైత్య చం
దనవనమందుఁ గంటకయ • తక్షిణిజాతముభంగి బుట్టి నా
డనవరతంబు రాక్షస కు • లాంతకు బ్రస్తుతిసేయుచుండు దం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు • దాయఁడు పట్టుడు కొట్టడుద్ధతిన్.

చందా—దనుజేందా!మాఁలకు లాలించుము. ఈతఁడింకను పశివాఁ
డు దండనమున కాఁగలేడు గాన మరల దోహ్మనిపోయి మా
విప్రుణశ్యమంతయు జూపి గోపించియో దండించియో జదిపించి
యూపాదు హరిభక్తి మానునట్లొనరింతుము.

శీలా—నాథా! చందామార్కులు జెప్పినవిధంబున వర్తించుటయె
కర్తవ్యము. యింకను మక్కువగ్గులారని యాచిన్నపాప దం
డించినచో లాభముండునా! కొంచెము పోజుఁజేసినచో నేమేని
బుద్ధిదెచ్చుకొనునేమోగదా!

హిర—మంచిదట్లనేగానిండు-గురువుతా! మీయిచ్చవచ్చిన శ్రేణింగు
న వీనికి బోధించి హరిభక్తి మానునట్లొనరింపుడు.

(చందామార్కులు పోహ్మదులు నిష్క్రమింతురు)

హిత—ప్రాణేశ్వరీ! రమ్మ లోనికేగుదము-నేడునామనం బన్యాకాం
తమై యొకవిధమగు విచారముచే నావరింపబడినట్లన్నది.

(నిష్క్రమింతురు- తెరవాలును)

ద్వితీయరంగము.

(హిరణ్యకశిపుడు చంప మార్కల ప్రహ్లాదాడు దూరి మనఁడెడగా
తెరలేచును.)

చంప—నయనా ! ప్రహ్లాదా ! నమాటవినము నీలఁడీదెడట
విష్ణుని వర్ణింపకము - నామాటవినము - మాకు దలవంపులు
దేకుము. కన నన్నల మెలగి నీలఁడియిష్టానుసారమువర్తించు
ము- ఈపాదహరిభక్తి కీర్తనలపద్యముల నీలఁడిచేతఁ బాడ
కుము. .

ఉ. తిప్పకమన్న మామనము • దీర్ఘమైన శ్రీవక్రపాదమల్
దప్పకమన్న నేడమన • దైత్యవశేష్యుని మోలినము మన
జెప్పిన నీతిగానిమతి • నెప్పకమన్న విరోధనీతులన్
నిప్పకమన్న దుప్తమగు విష్ణుచరిత్రకథాధిజాలమల్.

అదే నీలఁడి నమస్కరింపుము. దానవసార్వభౌమా ! నీకుమారుని
సకలనీతికాస్త్ర పాఠంగతుఁడేసి దోహ్దానివచ్చితిని.

క. శిక్షించితిమన్యములగు

వక్షంబులుమాని నీతి • పారగుడయ్యెన్

రక్షింపంశాధీశ్వర

• వీక్షింపుము నీకుమారు • విద్యాబలముక

ప్ర—జనకా ! నమస్కరించుచున్నాడను.

హిర—కుమారా ! దీర్ఘాయుష్మంతుడవై యుండుము. (అని దగ్గరకు
దీసికొని ముద్దిడుకొని తొడపై గూర్చుండి జెట్టుకొని) ఇహకాల
ముదనుక నీవేమిజదివితివి గురువులేమిబోధించిరి

కా. చోద్యంబయ్యెడి నితకాలమరిగెన్ • శోధించియేమేము సం
• వేద్యాంశంబులు పెప్పిరో గురువు లే వెంటంబడింపించిరో

విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెకథవ • ద్విజాతశాస్త్రాబులఁ
బవ్యంబొక్కటి సెప్పి సార్థముగతా • త్వర్యంబుభాషింపుమా.

ప్ర—జనకా ! గురువులెన్నియో శాస్త్రాలులు పెప్పిరి నేను జదివి
తిని చదువులలోని సారమును గూడగొటివి.

క. చదివించి నను గురువులు

చదివితి ధర్మార్థముఖ్య • శాస్త్రాబులు నే
జదివినవి గలవు పెక్కులు

చదువులలో మర్కమెల్ల • జదివితి తుడి.

హిర—నా మనా ! మంచిది. ఆపాడుహరిభక్తి మాని శాస్త్రాబులు
నెల్లజదివి సారముగ్రహించితివా ! మంచిది. యింక నెన్నడునూ
నావిష్ణుని గీర్తింపకుము. నీవు నేర్పినసార మిద్దియో నాకు
గూడ వినిపింపుము.

ప్ర—జనకా ! ఆలించుము.

సీ. కమలాక్షుచర్పించు • కరములు కరములు

శ్రీనాథువర్ణించు • జిహ్వా జిహ్వా

సురరక్షకుని జూచు చూపులు చూపులు

శేషశాయికి మ్రొక్కు • శిరము శిరము

విష్ణు నాకర్ణించు • వీనులు వీనులు

మధువైరి దవిలిన • మనము మనము

భగవంతువలగొను • పదములు పదములు

పురుషోత్తముని మీది • బుద్ధిబుద్ధి

దేవదేవుని జింతించు • దినము దినము

చక్రహస్తుని ప్రకటించు • చదువు చదువు

కుంభినీధపుజెప్పెడి • గురుఁడు గురుడు

తండ్రిహరితేరు మనియెడి • తండ్రి తండ్రి

జనకా ఆలించుము విష్ణు భక్తి లేని మానవుడుమానవుడే

సీ. కంజాక్షునకుగాని • కాయంబు కాయమే

పవనకుంభిత చర్మ • భస్మిగాక

వైకుంఠఁబొగడని • వక్త్రంబు వక్త్రమే

ధమధమధ్వని తోడి • ధక్కకాక

హరిపూజనములేని హస్తంబు హస్తమే

తరుకాఖ నిర్మిత • దర్శిగాని

కమలేశు జూడని • కన్నలు కన్నలే

లేనుకుడ్యకాల రం • ధృములుగాక

చక్రిచింతలేని • జన్మంబు జన్మమే

సరళినలిలబుద్ధు • దంబుగాక

విష్ణు భక్తి లేని • విబుధుండు విబుధుడే

పాదయుగముతోడి • పశువుకాక.

జీనకా! సంసారవారాసిలో జిక్కుకొనిన మానవులకు విష్ణు భక్తి లేకు
న్న మోక్షములభించునా !

సీ. సంసారజేయుత • సంకుంబు విచ్చునే

చక్రిదాస్యప్రభం జనములేక

తాపత్రయాభీల • దావాగ్నుతారునే

విష్ణు సేవామృత • వృష్టిలేక

సర్వంకషాఘౌఘ • జలరాసులింకునే

హరిమనీషా బడ • బాగ్ని లేక

ఘనవిపద్ధాఘాంధ • కాగంబులడగునే

పద్మాక్షునుతిరవి ప్రభలులేక

నిరుపమానపునరావృత్తి • నిష్కళంక

ముక్తి విధిఁ గానవచ్చునే • ముఖ్యమైన

కార్జకోదండ చింతనాం • జనములేక

తామరసగర్భనకునైన • దానవేద్య

మీర—(మండిపడుచు) ఓరీ ! దుర్మతీ ! (కుమారునిక్రిందికిదోసి) నా
యెదుట యిట్లు న్నావేరినివట్లంప సాహసించిన నిన్ను పుత్రోవ్యా
మోహమునబడి మన్నించితిని—ని లేకున్నచో నీపాటికి నా
ఖడ్గమున కెరయ్యెందువు. ఎంతగా మీఁపోయితివి. ఇట్టికుల
దోహివగుదువని కలనైనఁ దలంప నైతిగదా ! అయినను
యిందు ని న్నవలసినదిలేదు.

చ. పటుతరసితిశాస్త్ర చయ • పారగుకేసెదనంద్య బాలునీ
పటుగొంపోయి వానికి న • నర్తములైన విరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలత జెప్పినాడపు భృ • గుప్తవరుండవటంచు నమ్మితిన్
గటకటబ్రాహ్మణకృతివి • గాక యధార్థపు బ్రాహ్మణుండవే.

చందా—దానవేశ్వరా న్నైన నలుగకుము.

ఉ. తవ్వలులేవు మావలన • దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
చెప్పము కూర్చులెపరులు • చెప్పరు మీచరణంబులొనను
మైవ్వదు మీకుమారునకు • నింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడి పాటిగాదు పోతి • చింతదలంపుము నేర్పుకొవడిన్.

మీర—ఓరిడింభకా ! గురుపుత్రు లుపదేశింపని యీ దుర్మతము నెవ్వ
రుపదేశించిరి. వారల బేర్కొనుము తత్తణము వారిని ద్రుంచె
దను.

ప్ర—జనకా !

ఉ. అచ్చపుజకటిన్బడి గృ • హవ్రతులై విషయప్రవిష్నులై
చచ్చుచు బుట్టుచుకా మరల • చర్వితచర్వణులైనవారికిన్
జెచ్చెరుబుట్టినే పరులు • జెప్పిననైన నిజేచ్ఛనైననే
మీన్ సన్దేహ గానలకు • నేగిననైన హరిప్రబోధముల్.

మీదపవేశించినంతమాత్రము న విష్ణుభక్తి యలనడునా! పూర్వకర్మ
సంచితంబుగ దనంతనదియే యుద్భవింపగలదు.

మీర—ఏమీ! నీపాగరుబోతు సమాధానము. కానిమ్ము. యిట్టివృ
గల్భవాక్యము లాడువారలను మన్నింపరాదు.

కా. అంగవ్రాజములోఁ జకిత్సకుఁడు దు * ప్లాంగఁబు ఖండించి శే
షాంగ శ్రేణి. రక్షసేయుక్తియనీ * యజ్ఞస్ గులదోహి దు
స్సంగం గేశవపతి పాతి నధమున్ * జంపించి వీరవ్రాత
త్తుంగభ్రాతరిఁ జయించెదం గులముని * ర్హివఁబు గావించెదన్
బాసవులారా! రంధ్ర-యీతుచ్చునిఁ గొనిపోయి మీయిచ్చవచ్చినట్లు
బాధింపుడు. కట్టిదు కొట్టుదు హరిభక్తి మానివేయుదుననువ
టకు. మీయిచ్చవచ్చినట్లు శూలములచే బొడుపుడు గదలచే
మొట్టుడు.

[ప్రవేశము:—యరువురు రాక్షసలు]

ప్ర—జనకా! శ్రీ మన్నారాయణ చరణరవింద మరందపాన పార
వశ్యంబున దేలుచున్న నా కెట్టియాదలును గానేరవు.

మీర—(దాసవులతో) ఈదోహినిఁ గొంపొందు.

ప్ర—శ్రీహా! శ్రీహా! (దాసవులు దోహినినిపోవుదురు)

మీర—(తనలో) ఎంతజెప్పినను వినడయ్యెను. కడకా దనుజులు యువ
రాజని సంశయింపక తమయిచ్చవచ్చినదీఁ బాధింపుచున్నను
సహించుచు శ్రీహా! శ్రీహా! యనినుతించునుగాని యించు
కంతయు దైన్యమొందడు.

జీ. శూలములన్ నిశాచరులు * సుకృగదేహము నిగ్రహింపగా
బాలుఁడు నేలపైబడడు * పాటఁడు చాపఁడు తండ్రినైన నా
పాలివచ్చి, చక్రధరు * పక్షముమానితినంచు పాదముల్
ఫాలముపోకమొక్కడన * పాయల నుడుట కేమిహేతువో.

చండా—(రాజ యభిముత మెఱిగి) రాజేంద్రా ! నాపల్కు లాల
కింపుడు. శుకాచార్యులవారు వచ్చునంతవఱ కీతని నింక బా
ధింపకుము. వారు వచ్చిరేని తగుమార్గములబోధించి విష్ణు
భక్తివిడచునట్లు జేసెదరు. అంతవరకు మేముగూడ వేయి
విధంబుల యత్నించుచునే యుందుమా.

హిర—అట్లానర్పుడు_రండాతని దోడ్కొని వెడలుచురుగాక.
(నిష్క్రమించును)

(తెర పడును)

—

తృ తీ య ర ం గ ము

—

—:పాతకాల:—

(చండామార్కులు-ప్రహేళికుడు-యితర బాలుకు)

చండా—ప్రహేళి ! ఆహరిభక్తిమాని తిరంబుగ నా నేర్పు త్రివర్ణ
పాతముల జదువుచుండుము. నీతోడి బాలుర చేగూడ జదివిం
చుచుండుము. జపతపంబుల నిర్వర్తించుకొని యొక్కఁడుడియ
లోవచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

1 బాలుడు—పంతులు వెళ్లి నాడు. పుస్తకములు మూలపారెయ్యండి
ఆడుకుందాము రండి.

2 బాలుడు—నీకెప్పుడు ఆటలేకాని చదువక్కఱలేదు.

3 బాలుడు—నువ్వు మాచదివేసిరావు లేదూ.

4 బాలుడు—ప్రహేళి ! ఆడుకొనుటకు వచ్చెదనా !

ప్ర—బాలకులారా ! ఆలించుడు. ఆటపాటలోకాలమును వ్యర్థముజే
యకుడు. సకలజన్మంబులో మనుష్యజన్మంబుత్తమము. అయ్యది
యశతవర్ష పరిమితమైన జీవితకాలంబున నియమింపబైయుండు

అందు సగముంధకార బంధురంగుల రాత్రియాపంబున నిద్రా
దివ్యవహారంబున నిర్ధృతంబగు చిక్కిన యేబదివత్సరంబుల బా
ల్కులై శోరకౌమా రాదివయోవి శేషంబుల యిసువదివత్సరంబు
లు గతించుచు, రుగిలిన ముప్పదివత్సరంబులందును నిందియం
బులచేతఁ బట్టుబడి యుష్షశ్చర్మాదులకుఁ జిక్కి దన్మధ్యంబు
నుండి వెలువడజాలక నాశాపిశాచులుచే నావహింపబడి ధన
కనకవస్తువాహనంబులను బాంఝపులను-పేయినిని వర్జింపనేరక
నిర్లమద్వారశూన్యంబగు మందిరంబున నుండి వెడలెడు మార్గ
బుగానక చింతించు కీటకంబు చందంబున గృహస్థుండు స్వయం
కృత కర్మపాశబద్ధుడై మోక్షసాధనంబులగు మార్గంబులగురై
ఱుఁగక, రమాసాధచరణారవింద గంధరసాస్వాదనంబెఱుఁగక
మూఢుడై దంషధనుమందిర ద్వార గేహళిజాశ్చల్య మానవై
తరం గిణీదహనదారుణజ్వాలా జాలదండహ్యమానదేహంబు
గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొందుచుండును- ఏవురుఘండు-
యరిషడ్వర్ణింబుల జముంచి మహానిగ్రహంబుడై తనవృద్ధయ
పద్మంబున నారమాకాంతుని పాదపద్మంబుల నిడుకొని సేవిం
చుచుండనో యావురుఘండు మోక్షలక్ష్మినిగైకొని సర్వకాల
సర్వావస్థల నాశ్రమన్నారాయణుని చెంతనివసించియుండు కా
న మోక్షార్థయైనశివ- తన యిచ్చవచ్చినకీతి గాలంబును వృధ
సేయక తుచ్ఛంబులగు నిహస్థింబుల కాశజేయక-దేహవ
సాన పర్యంతము నారాయణుని సేవించుటయే కర్తవ్యము-

1 బాలుడు—చిహ్నదా ! ఆతడెట్టివాఁడు—ఎచ్చోటనుండును.

2 బాలుడు—ఆతనిమెప్పించుటెట్లు?

3 బాలుడు—మోక్షంబుసాధించుటెట్లు?

4 బాలుడు—ఈప్రశ్నల కుత్తరమిచ్చినచో మేముగూడ హరిభక్తులమై ముందుము.

ప్ర—అనారాయణుడు కరుణాప్రపూరితుడై యెల్లర సమదృష్టి నీక్షిచుచుండును పృథివ్యాప్త తేజోవాయు రాకాశంబులందును భూత వికారంబులయిన ఘటపటాదులందును సకల చరాచరస్థూల సూక్ష్మజీవసంఘంబులందును రజస్తత్వతమో గుణంబులందును గుణరహితంబైన మహత్త్వాదియందును బెక్కురూపంబుల రూపశూన్యుడై యుండియు లేనట్లుల మెలంగుచుండును. పెక్కుమాటలేల. అనారాయణదేవుడు లేనిస్థలంబుగాని వస్తువుగాని యేలోకంబునందును లేడు. అది కారణంబుగ మనము పర్యభూతములందును సుహృద్భావంబుగలిగి వర్తించిన సభోక్షుజుండు పరమానందంబునందును ననంతంబును నాద్యుండును నగునాహరి సంతసించి తనకృపా దృక్కిరణంబుల మనః బ్రసరించిన నింక మనకుఁ గావలసిన దేమున్నది. జనార్దనచరణ సరసీజయుగళ సంస్కరణ సుధార సపానప్రమత్తులమైనచో వశాంక్షితంబుగ మోక్షులక్ష్మీ తనంతిదానె మనలవరించితిరును.

1 బాలుడు—నీచెప్పినది సమంజసముగానున్నది

2 బాలుడు—మేముగూడ హరిభక్తుల మయ్యెదము

ప్ర—అయినచోరండు హరినిభజంతము (10)

(ప్రవేశము:—చండామార్కుడు)

చండా—పాతకాలయంతయు నల్లకల్లోలముగానున్నదే. (పరికించి)

అహా మించివచ్చినది ఎల్లరును విష్ణుభక్తులైరి పోహ్లాదుని మూలమున రాక్షసబాలు రెల్లరును పాదగుచుండిరి భూకాంతున కియ్యది యెఱిగించుకన్న ముప్పవ టిల్లగలదు- (పోహ్లాదు)

ని సమీపించి బలవంతముగానాపి) చాలుచాలు మండిపనిశేషి
తివి యారీతిగానేనా పాతములు జదువుట రమ్ము. నీతండ్రితో
నీ వృత్తాంతములెప్పి నిన్ను తగినట్లు శిక్షింపజేతును.
రమ్ము ప్రహ్లాదుని దోహ్లాని నిష్క్రమించును)

(ప్రవేశము :- హిరణ్యకశ్యపుడు)

హిర—(తనలో ప్రహ్లాదునకేమేని బుద్ధివచ్చియుండునా! అకటకటా!
ఆపాడు హరిభక్తిగాక వీనియందొక దుర్గుణములేదే! యిట్టి
మగునరాసిని నిష్కారణముగా బాధించితి. బాధించితి. కన్న
కుమారుడని. మానమున నించుకేని కనికరింపక బాధించితి.
అయినను నాయెడలగలభక్తి వీడక విష్ణుభక్తిపరాయణుడై
జరించుచుండెనే! ఇంక వీనిని నెట్లుస్వాధీనమొనర్చుకొందును.
(ఆలోచించి) పసిబాలుఁ డెక్కడ కూర్చబాధలకోర్చియుండు
అక్కడ. నాశాస్త్రపుండగు నావారి. నానాదరుని యమలో
కంబున కంపిన వారి వీనియం దావేశించియుండి యాబాధల
నహించుచు బాలకుని గాపాడుచుండెన. ఓరీ! నామగుణ
రూపహీనా! నీకండకావర మడగించెదలెమ్ము నాధాకకు
వెరచి జాగొనిన సన్నేసంహరింపజాలనియెడ కమలాసనదత్త
మహాత్మువ్వవరప్రభావమొందులకు - దుర్మతీ! తత్తిరపడ
కుము యీహిరణ్యకశ్యపు డింతలో శాంతిపహింపజాలడు.

(ప్రవేశము:—తొందరతో చండామార్కులు)

హిర—ఏమిది గురుజేవా! యితలత్తిరబాటున నరుదెంచితిరేమి?

చిరజీవి విష్ణుభక్తిమాననా! లేదా!

చండా—దానవసార్వభౌమా! కొంపమునుగునట్లున్నది- నీకుమా
రునిమూలముగా తక్కుంగల బాలకులుగూడ, పాడగుచుండిరి

కా. రక్షోబాదుర నల్ల నీకొడుకు చే • రుజ్జరి లోలోననా
 శిక్షామార్గములెల్ల గుల్లలని యాక్షేపించి తానందఱన్
 మోక్షామృత్యులజేసినాడు మనకు • మోసంబునాటిల్లె నీ
 దక్షత్వంబున జక్కనేయవలయు • దైతేయవంశాగ్రాహీ !
 హిర—తానుచెడినదేగాక వారలగూడ జెరువయర్పించెనా ! మీ
 రంతటశిక్షించి నీకిది తగదని బోధింపలేదా !

చండా—నేను జవంబు నిర్వర్తించుకొని పాతశాల కరుదెంచునప్పటి
 కి బాలులెల్లరును తన్మయత్వముతో బాడుచు నాడుచుండిరి-
 అతికష్టముపై నీతవయుని బట్టినిల్చి యిదేమని ప్రశ్నించగా
 నాకుఁ గూడ విష్ణుభక్తియుపదేశింప బ్రారంభించెను. అంత
 జేయునది లేక యీవృత్తాంతము తమ కెఱుఁగఁజేయవచ్చితిని
 ప్రోక్షాదుని యల్లదే గుమ్ముముకడ నిలిపితి-

హిర—(కోపమున) ఓరీ ! డింభకా ! పుత్రుడవని కనికరముజూపిన
 కొలదియు నత్తిపైకెక్కి తాండవించుచున్నాడవా ! ఓరీ
 అలంబసా ! ప్రోక్షాదు నిట్టిహృదయనిరమ్ము-

(ప్రవేశము.-ప్రోక్షాదుఁడు అలంబనుఁడు)

హిర—ప్రోక్షాదా ! కడసారిగా నమగుచున్నాను. విష్ణుభక్తిరూపద
 వా ! నాభిక్షమున కెరయయ్యెదవా ! జెప్పము కులాచార
 ధర్మంబులఁ బోవిడిచి నీపినతండ్రిని వరాహరూపంబున జుడివ
 యద్దురాత్ముని బట్టువలె నేలవర్ణించెదవు

ప్రోక్షా—జనకా ! ఆమహాత్ముని యూరకనిందించెదవేమి యిటువినుము
 నాపినతండ్రియొనర్చిన ఘోరపాపమే యాతనిని వరాహరూ
 పంబున జక్కాడినది. నారాయణదేవునకు తాగ ద్వేషములు
 లేవు.

హిర—మరాత్మా ! (అనితన్నుచున్నాడు)

ప్ర—శ్రీహరీ !

హిర—ఛీ ! నోరుమూయుము హరియను వాడెవ్వఁడునులేడు. ఉన్న
చో తనహితులైన దిక్పాలరజంచి చెండాడునాడు నిండుమ
గటిమిఁగలవాడై నచో నాతోఁబ్రతిఘటించి నిలువకుండునా.

ప్ర—జనకా ! కామకోధాదుల జయించి యింద్రియములుఁ జి
క్కువడకఁ జతురులై వర్తిలచు పుణ్యచరిత్రోలకుగాని నీవంటి
వారలకు గోచరింపదు.

హిర—ఓరీ దుర్మతి ! నీమందమతి యింకను మేరమీరుచున్నదే (అని
మరలదన్ని) ఓరీ ! అలంబనా యొక్కపాములవానిని విలిపించి
• క్రూరనర్కములచే వీనిని నాయెదుట గరపింపుడు.

ప్రవేశము:—లీలావతి 11 పాదము)

లీలా—నాథా యిండుక కరుణింపుడు. కుమారుని. నవమాసంబులు
గర్భమందుదాల్చి గనిన నాకుమారుని- యీముక్కువచ్చులా
రని ముద్దుకుఱ్ఱిని- మనవంశలతాంకూరుని. చంపించుటయేనా!
అందునను- అజ్ఞానముచే పనితనమున- విష్ణుని ధ్యానించుచుం
డెనను విషమై గన్నలయెదుటనే జంపించుటా! ఇంకెన్న
ఘోరమున్నదా ! కమారా ! ఇంతవట్టుదలయేల ? (12)

నామాటవినుము. నీతండ్రి బోధించుమార్గమునఁ బొమ్ము. విష్ణుభక్తి
మానుము నీయభ్యుదయముఁ గోరెడి నాకు సుఖమొనగూ
ర్చుము. జనకునితో చైరమునీకుఁ దగునా ! తండ్రి ! నామా
టవినుము హరిభక్తిమానుము.

హిర—ఏమిరా ! యిచ్చటనుండి కదలపు. వెంటనే పాములవానిని
దోడ్కొనిరమ్ము. (అలంబనుకు నిష్క్రమించును.)

లీలా— (13 అనుబంధము.)

నాథా ! నాథా ! నాయేకపుత్రుని మన్నింపరా ! మన్నింపకున్నమా

న యావజ్జీవము బండలోనుంచుడుగాని నాకు పుత్రుకోక
ముమాత్రము గల్గింపకుము. (వేడుకొనును)

మీర—అడ్డురాకుము. (దోరి వేయును)

(ప్ర)వేశము:—అలంబసుడు, పాములవాడు)

మీర—ఓరీ ! నీయొద్ద మందిపాములేవైనన్నవా !

పాము—చిత్తంబాబూ చిత్తం. మామేలు పావులుండాయబాబు !

మీర—చూపుము.

పాము—పంభోరుసిత్తగించండి ఇదో నూడండి యీ నల్లసుక్కల తా
సునండి-మన్నెంకొండలోనండి-తిరిగి తిరిగి మూడైళ్ళ కాసి
మరీపట్టుకున్నామండి - ఈగోధుంతాసును చూడండి పంభో
మొన్ననండి పదిముదోచోట కూకుంకె యెకపాటనొచ్చి
ముగ్గురు పానాలుచ్చుకొని బొక్కలో దూరిందండి అప్పుడునా
నెంతో కట్టబడి దీన్నట్టుకున్నా.

మీర—ఈరెండుపాములచేతను పంహోదుని గరిపింపుము.

లీలా—నాథా ! నాథా ! కరుణింపరా ! ఓమూరునిపైఁగనికరముంప
రా ! కుమారా ! పంహోదా ! నీవైన నాపల్కులాలింపవా !

ప్ర—అమ్మా ! యేలకోకించెదవు. శేషాహితల్పండగు నాశ్రీహరినే
ధ్యానించుచు స్మరించుచు కీర్తింపుచున్న నన్నీకూర పన్నగం
బు లేమిచేయఁగలవు. యించుక యూరడిల్లుము కాని నాకెన్న
కును విష్ణుభక్తి మానుమని బోధింపకుము. వలయునేని యీ
దేహమును ప్రాణమును సమర్పించెదగాని హరిభక్తినిమాత్ర
ము మానజాలను.

లీలా—హాకుమారా ! (మూర్ఛిల్లును)

మీర—ఓరీ ! అలస్యమేలచేసెదవు. అపాములచే వానిఁగఱపింపుము.

పాము—సిత్తం సిత్తం. (నాగస్వరము పట్టచుండును)

ప్ర—పన్నగశయనమిల్పా । కృపాకల్పా నిన్ననవరతంబు ధ్యానించు
చుంటివని కోరించి జనకుండు వెక్కువధముల బాధించి నా
బుద్ధివారిజాలక నన్నీ క్రూరసర్పబులచే గఱపించుచుండెను
కాని పాపతేన్ని శయనించిన నారాయణా నీపాదభక్తుండనై
న నన్నీ వెక్కుగము లేని చేయగలవు.

పాము.—(నిరవిరళబోవ గరుత్మాతుని పాములనెత్తుకొనిపోవును)

పాము.—(పట్టుచు) య్యా బాబోయ్ బాబోయ్ కొంపమునిగింది.
బాబోయ్ నా కుత్తలో దిన్నానని గాబోయ్ నా కొంపవాము
లు పోయి గొరగా

హిర—(హాసము) పాముల పాముల.

చండా—గరుడ చాచి పాముల నెత్తుకొనిపోయెను.

హిర—ఎంతవనిక పాముల బనా । ఎనిమిదోక్కో పొమ్మ కాల
కుంటా పాము గు విషపానీయమును గొన్నమ్మ.

నీలా—(మూర్ఛితై) నీసయా తనయిని నన్ను ముఖాంధకారి
బున వీక్షించు

ప్ర—అమ్మా పటిపటికీమ యీవిచారము కలనవు శాశ్వతమా
యింక ఎన్నెనొపాముని బడితివేమి రిమానాధచరణారవింద
మల సమ్మిస నన్నీ క్రూరసర్పము లేమిచేయగలవు. (14)

నీలా—(తనయని కొగలించుకొని) కుమారా నీవెట్లొకరసర్పము
లబారి పడకుంటివి?

ప్ర—అ హరి నాసహాయర్థము గరుత్మాతుని బంపియుండెను.

(ప్రవేశము.—అలంబకుడు)

హిర.—ఓహీ డిగ్గకా యింక జచ్చితివి. ఆవిషంబు గోలెదవా విష్ణు
భక్తి మానెదవా

ప్ర—(విషపాత్రముండుకొని) జనకా యీవిషమునేగాదు మఱియే

ఘోరవిషమనైన దాని మరణించిన మరణితును కాని హరి
భక్తి మానజాలను.

లీలా—నాథా కరుణింపరా కనికరముంపరా పగవానిని రూపుమాపి
వానిని భజించుచున్న కుమారునకు జూపినచోఁ దన యజ్ఞాన
మునుండి తన చిత్తమును మరలించుకొని విష్ణుభక్తిని మాన
కుండునా? పగవానిపై జూపవగిన-పగాళ్ళినుము- శౌర్యధైర్య
ములు. శక్తిముక్తులు- ముప్పుకునని కష్టకుమారునిపై జూప
దగునా ! నాథా ! అరుగొహింపుడు. అయ్యో కన్నకుమారు
నికే విషమిచ్చి చంపుటా నాథా ! నా గుణింపుము. యిండు
కాశ కారిముపుడు. (15)

హిర—సీత ! దుర్మతీ ! నీయెప్పులికొ గొప్పవో గూనియు వీరి
చేఁ దాగించుము లేదంటవా ! అప్పుడును కెరయ
యొడవు-

లీలా—(విషపాత్రలాగికొని) కటకటా నమమా ములు మోసి కని
పెంచి కెక్కాజేరి-వారలనలన నుడుదగ ముగి తలంచుది
వసంబులలో గుమారునకు విషమిచ్చి యుండుకలగుంబునకను
పుట్టు లెందైననుండిరా కుమారు

సీ—(విషపాత్ర మిడుకొని) జననీ పండేహి . పల ముచ్చ మగు
పువ్వువ్యామోహమునబడి సతీధర్మము లేమి దగుగా నత్తులు
పతియేగదా దైవము అట్టిచో నీపతి యాహించిన స్థానరిం
చట కేటి యాటంకము (తాగును)

లీలా—ఆ ఆ తాగుచు. చు-0-టి.వా [మూర్ఛిల్లును]

సీ—[తల్లిని మూర్ఛదేర్చి] అమ్మా ఇయ్యదితగునా

హిర—ఓసీ మూర్ఛాని నిప్పొ డీభిడ్లమున కెరజేసినచో నెవ్వడ
డ్డ పు రాగలడు

కం. డింభక సర్వస్థలముల

సంభావనానేశుడుండు • ననుచు మిగుల సం

రంభంబున బలికెద నీ

స్తంభంబునఁ జూడగలవె • చక్రిన్ గిక్కి.

ప్ర—జనకా ! సందేహమే?

కా. అంభోజాసను డాదిగాగ దృఢఁ • స్థంభంబు విశ్వాత్మాత్మ

సంభావంబునఁడు పొడవెపుల • స్థంభంబున మగవడే

స్తంభాంతర్గతుడయ్యు నొకటకు నే • సందేహమిన్ లేదు ని

ర్థింభత్వంబున నేచు గానబడు బ్రీ • త్యక్త స్వరూపంబునన్.

హీర—ఇందా హరి లేకన్నచో నేది నీచానా నిక్కిము ప్రభము

ను గొట్టెన.

[స్తంభమపకూలనంబున రింహంబుతారించు.]

హీర—ఓ ! దుర్మతి నాయనజునిజుని యెదో దాగియు టివి.

రమ్మ నావ్రాతెగి ఓర్పుకొందును. కుమారా నీవును

విరోధిని కీర్తించుచుంటి వనకొంటింగాని నాప్రత్యర్థిని ఎగు

జూచినను గానరాని యీమాయకాని నాకు నూపునునని

తలపైని కుమారా చిరకాలము భట్టుము

వృసింహమూర్తి—ఓ దురాత్మా హీరణ్యకశ్యపా నేటితో యాయుః

కాల మంతరించినదిమ్మ [తొడలపైనిడుకొని చీల్చిచంపును]

ప్ర—(16)

(తెరవాలును)

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

వామనావతారము.

(ప్రవేశము:—శుకాచార్యులు బలి.)

బలి—గురువరేణ్య ! ఈదినంబున నొక్క యతిధియైన రాకుండుటఁ
‘జూడ కడుగగఁగు వింతగాఁ దోచుచున్నది.’

శుకా—వింతగనుండట కేమున్నది.

చ. అశుగళమున్న సింహ విభు • లార్థములన్ వెదజల్లి శోక్మలన్
దడయకఁ దీర్చునంచు వృతి • ధారణసేసి చరించుచుండగా
గడచెను కెక్కుమాసములు • గాన దరిదుర్లు కంటికైనగ
స్పృహరని నూనాసేసి నడు • వండిగు దైత్యకులావతంసమా !

కోటి శొక్మడైనను యాచకుఁ డుండియుండునా యని సందియము
నీ కుండిన యుండవచ్చునగాని నేనమాత్రం విట్లు దలంపను.

బలి—గురూత్తంగనమా ! అట్లు శలవీయకుండు. కెక్కు రు విభు లింక
ను దరిద్రదేహతాపీడితులై యుండియుందురు వారెల్లరును
యీధనంబులను మన మన్యాయముగా నిందుని పీచ మడచి
నరిపాదించినదని ప్రతిగ్రహింప సంశయపడియుందురు.

శుకా—ఇంద్రాదులనుటచే జ్ఞప్తికివచ్చినది. వారలమాత్రం మేమరి
యుండగూడదు సుమా ! వీమందువా ! తా మెవ్వరిచేనైన
బాధింపబడినవృద్ధుల వారావారియొద్దకేగి కల్లబొల్లి యేడ్చు

లచే నాతని మనంబును గరగించి యాతనిచే నభయంబును
బొందుచుందురు. అట్లనే వారు నేకును బయలుదేరిపోయి
యుండవచ్చును.

(ప్రవేశము — వామనుడు.)

వామ—(చేయిజాపి)

ఓ. స్వస్తిజగత్ప్రియూభువన • శాసనకర్త మహాసమీప్రీ వి
ద్వస్తనిలింప భర్తకును • దారపదవ్యవహర్తకు మనీ
ద్రీస్తుత మంగళాధ్వరవి • ధానవిహర్తకు నిర్జగళ
స్యస్త సువర్ణ నూత్రపరి • హర్తకు దానవలోక భర్తకున్.

బలి—(వీరముడ్చి తనలో) ఈరః డెవ్వఁడో యగ్ధావేక్ష నిట్లుచెంది
నట్లు బొడగట్టుచున్నది. (ప్రకాశముగ) ఈవీరముం దానీనులు
గండు.

శుక్రా—(తనలో) ఈమరగుజ్జురూపుం డెవఁడోగదా !

బలి—ప్రియా ! యుదకంబును గొనితెచ్చు.

(ప్రవేశము:—రాణి యుదకకలశముతో)

(వామనుని పాదములగడగి తలపై జల్లుకొని నమస్కరించి)

బలి—ఘాసూరీతమా !

మ. పశుగా యెవ్వరివాడ వెవ్వఁడవునం • నాన స్థలం బెయ్యది
య్యెడకు నీవరుదెంచుట నఫలమ • య్యెవఁవాశమున్ జన్మముం
గడుధన్యాత్ముడనైతి నామఖము యో • గ్యంబయ్యె నాకోరికల్
గడతేరెన్ సుహృతుంబులయ్యె శిఖులు • గల్యాణమిక్కా.లమున్.

వామ—దానవరాజశేఖరా ! అగ్ధార్థినై నేకు నీనన్నిధికుదెంచితిని.

సీ. ఇది నాకు నెలవని • యేవీరి బల్కుదు

నొకచోటనక యెందు • నుండనేర్తు

ఎవ్వనివాడనం • చేమని బబ్బుడు
 నాయంతవాడనై • నడువనేర్తు
 నీనడవడియని • యెట్లు వక్కాణింతు
 బూని ముప్పొక్కలఁ • బోవనేర్తు
 నదినేర్తు నిదినేర్తు • ననియెల చెప్పంగ
 నేనువులన్నియు • నేననేర్తు
 నొరులుగారు నాకు • నొరులకు నేనామ
 నొంటివాడ జాట్ట • మొక్కఁచులేడు
 సిరియుఁ దొల్లి గలదు • చెప్పెగ నాటంకి
 నుజనులందు తరచు • సొచ్చియుండు.

ముల్లోకంబుల వన్నెకెక్కిన దాతవని పలువురచే నాలించి నావాంఛి
 తంబు నీవలన దీరునను తలంపుతో నిచ్చటి కరుగదలించితిని.
 బలి—మహాభాగా ! తమకోర్కె యెద్దియైన దీర్చుటకు సిద్ధముగా
 నుంటిని యానతిండు చేతులుగట్టుకొని చేసీతీరెదను.

వామ—అలోచించుచుండును అభినయము.)

బలి—విప్రపుంగవా ! సందేహించుచుంటిరేల . నసత్యమాడువాడ
 నని తలంచుచుండిరా !

వామ—అట్టి తలంపులేదు. మున్ను చన్న మీవారందఱును మహాబలి
 సంపన్నులు ఆసనమాట తప్పియెఱుంగరు. ఆవంశమర్యాదను
 నీవుచక్కగా నిలుపగల సమస్తాడవు.

బలి—మహాభాగా సంశయమేలేనిచోడమ వాంఛితంబును దెల్పుడు.
 దుసూలాభరణములో హయంబులో కరులో రత్నములో
 శాంచనమో సత్కులసూతాలగు కన్యో గ్రామములో
 భూములో గాక ధరణీఖండమే వాంఛించెదరో దెల్పుడు. ఇవ
 న్నియును గావలసినను గొనుడు.

వామ—బలీంద్రా ! నీ చెప్పిన నస్తువుల బ్రహ్మచారినిగు నేనేమిచేసి
కొనగలవాడను యీపస్తువులలో నా కెద్దియును వలదు.

శుకా—(తనలో) ఏమిది. యీతని చరిత్ర మద్భుతముగా నున్నదే.
యీతనికోర్కె యెయ్యదిగా నోవును.

వామ—ఓబలిసార్వభౌమా ! నావల్లు లాలించుము.

గీ. ఒంటివాడ నాకు • నొకటి రెండడుగుల

మేరయిమ్ము సొమ్ము • మేరయొల్ల

గోర్కెదీర బ్రహ్మా • కూకటి ముఠైద

దానకుతుకసాండ్ర • దానవేంద్ర.

బలి—భూసురోత్తమా ! ఇదేటికోర్కె ! కోరిన దెద్దియైనయొసంగెద
నని యొకటిరెండుగుల నేలమాత్ర మిడిగితివేల? ఇంతమా
త్రముకన్న సభిషముగా గోరిన నేనొసంగలేనని దలచితివా !
లేక వేరొం దెద్దియైన నడుగవలయునన్నోల్లించుకొని మరచి
యిట్లుడిగితివా? లేక పరిహాసమునకై యడిగితివా? భూసురో
త్తమా ! దాన మనుగునవ్వను దాత కింపులవైన చలంఘ
వలదా !

మ. వసుధాఖండహువేడితో గడములన్ • వాంఛించితో నాజులన్
వెననూహించితో కోరితోయువశులన్ • వేక్షించి కాక్షించితో
పసిబాలుండన్ నేరే వడుగ నీ • యుల్లులు నీపాటిగా
కసురేంద్రుడు పవిత్రయం బడుగ నీ • యల్పము నీకేర్పునే.

వామ—బలీంద్రా ! నీ చెప్పినవాటితో నా కేటినిమిత్తము.

మ. గొడుగో జన్మిదమోకమండలువా నా • కున్ ముంజయోదండమో
వడుగే నెక్కడ భూములెక్కడ కరుల్ • వామాక్షులశ్వంబు లే
క్కడ నిత్యోచిత కర్మమెక్కడ మదా • కాంక్షామితంబైన మూ
డడుగుల్ మేరయ త్రోవకిచ్చుటది బ్ర • హ్మాండంబు నాపాలిన్.

పేరాని మూనిన మానవుఁ డెచ్చోటనైనను సుఖంపఁగలఁడా ! దానము
పరిగ్రహించుటయె దోషము అందును తనకు వలయుదాని
కంటె నధికముగా గొనట మిగుల పాతకముగాన తనకువల
యునంత మాత్రమునైన కొని తృప్తి నొందవలయును ఇంతియె
గాక,

శా- ఆశాశిము దాగడన్ నిశువుజే • దంతంబు రాజేంద్ర వా
రాశిపావృత మెదినీ నలయ సా • మాజ్యంబు సేకూడియం
గాశింగొందరి గ వలెన్యగయ భూ • కాంతాదులున్నర్థకా
మాన్ బాధ వశ్యుల మన నిజా • శాంతలెంబున్ జూచిరే.

రాజేంద్రా ! నీవెట్లదానమైన నీయంగల సహర్షుడనై అయినను నా
గరిష్ఠులైన కల్యణ గోరడగునా ! రాజన్యచూడావణీ !
లేదని నానుడిగిన యర్హు బిచ్చి పుత్రైదుము.

బిల్వ- రాజేంద్రా ! నీయభీష్ట మెట్టిదైనను దీర్తునని వాగ్దానం
నీసగి వెనక జ వేయదునా ! గొప్పవిత్తమును గోరుకొందు
సీమా యని తిరచి తిరచి యడుగుచుంటిని- నీకోరినదెల్ల
యుపంకెను మరల గోరుకొమ్మ వలదందువా నదత్రంబుల
మీరి నీకొప్పుకాట కములేదు.

మధు- బిల్వద్రా ! అశీయజాలున మూడడుగుల మేరమాత్రమిమ్ము
- అలో, ఈవటుని కోర్కెనుబట్టియు రూపమునుబట్టియు
జూడగా నీతఁడ మహాపురుషుఁడని తోచుచున్నది. అయినను
దివ్యదృష్టిని జూచెదగాక (అభినయము) తెలిసినది- ఈవటుం
డానారాయణదేవుడే సందియములేదు- కానున్నది గాకమా
నదు- బలీంద్రుని ప్రబోధించెదగాక- (ప్రకాశముగ) ఓయీ !
నీవీతని కీదానమియవలదు- (17)

ఈతని వచనంబులఁబట్టి చూడ నీతఁడు భూసురమాత్రుఁడని
దోషదు. దేవతలకార్యంబు సాధించుకొఱకునై శ్రీమహావిష్ణు
వీరూపంబున నదితిగర్భమున కశ్వపనూనఁడై జన్మించియిచ్చో
టి కరుదొచ్చెను. నిన్ను వచ్చించినాడు నీవేఱుంగక యిచ్చెద
నని బల్కిన మూడడుగులమేరకు స్వర్గమధ్యపాతాళము లాక్ర
మింపగలఁడు.

కం- ఒక్కపదంబున భూమియు

నొక్కట్రదివిగబుదొక్కి • మున్నెమూర్తిన్

దిక్కులు గగనేఘలాపై

వెక్కినపైయున్న నెదు • వెడలెను చెవుమా !

ఇంతియొగాక నాపల్కులాల్లిపుము ఈదానములనువలన సర్వ
మును నాశనముగాగలదు. గావున గోదాచమువలన సర్వంబు
నకును నాశనమయ్యెనునో యట్టిదాని మొసంగకుండుటయె
యుత్తమము అట్లొసంగకుండుటయొన నసుముతయు దోసము
లేదు. ఇందొక్క ధర్మసూత్రమున్న దాల్లిపుము తనవగల
సర్వస్వమును నైదుభాగములుగా విచి యందొక్క భాగమును
దానధర్మంబులకు వినియోగించునలయును. • ట్టివోనగ్వింబును
విష్ణునికు సంతర్పణ మననొక బలమునోనెన్ల వివింపగలవు
కావున నీవీదాన మొసంగననుము అయ్యో ! అన్యత్రమెట్లదు
వాడనందువేమో యాల్లిపుము-

ఆ. వె. వారిజాక్షులందు • వైవాహికములందు

బ్రాణవిత్తమాన • భంగమందు

జకితగోకులాగ్రి • జన్మలక్షణమందు

బొంక వచ్చునఘము • వొందడధిప-

ఈదానమువలన పార్శ్వవిత్తమానములు మూడింటికిని భంగముగలగు

చున్నది. కావున యీ దాన మె సంగతుము నామాటల పాటించువు.

మ. కలమున్ రాజ్యము తేజమున్ నిలుపుమీ • కుబ్జుడవిశ్వింభరుం
డలతింబోడు తి'డికొమన్సురణ వా • ప్తనిండు బ్రహ్మణ్యముం
గలఁడే మాన్వరొకండు నాపలుకులా • కర్ణిపుష్పిణ్యులన్
వలదీదానము గీనచున్ గనుపుమా • న్నన్దో వదావ్యోతమా.

బలి—గురుత్తంసమా ! తమగుసడిచిన వాక్యంబులెల్ల సర్వంబులున
కాని—వానినడిగించి నని నానెగియగును నాయినేర
మును క్షుణ్ణువును కీకోర్కె యెట్లైనను దీర్తునని వాద్దాన
మొసంగి రాజ్యం పోపునేమో యని భయమింపించి బొమ్మ
నుట్లు? ఎట్టివారచావులైనెన భరించగని నక్కహీనుని
మాత్రము మోవలసని మున్ను నుండి బ్రహ్మణ్యంబులక
దే. పలికిబొంతుకంటె పావయ్యి ఇకొక్క ? క్షమున్న
దాలింపుడు. ఎండలుగాజులు పున్నచునుగాలు. కారలీరా
జ్యమును మూటగట్టికొనిపోయిలే.

శా. కారేరాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే • గర్వోన్నం బెకరే
వారేరీ సింహుటగులుకొని పో • ఎంబులొక్కమిహి
బ్రేరై నంగలదే శిబిముఖులన్ • వీరయరే
యారేకోర్కులు కారలకే • మరదిరే • యికొకండు భాగవా !

అయ్యదియేగాక తమరనినట్లుగా నీతడు కర తంము పంపనాంబు
భక్షులై జితేంద్రియులై - వివినానకానిమల అపంబాచరిం
చునుండు మహాయోగులకైన లభ్యంబుగాని యో! ఘ్ను వేయెన
వో నీతనికోర్కెతప్పక నిజీర్పవలసినదేగదా! ఇంతకంటె కర్త
వ్యమున్నదా ! ఇంతకంటె నాబోంట్లకు గావలసినదేమున్నది.

కా, అదిన్ శ్రీసతి కొప్పకై దనువుపై • నఁశోత్తిరీయంబుపై
బాదాబ్బులుపై గవాలతటిపై • బాలిండ్లపై నూన్న మ
శ్యాదంజెందుకరంబు గిందగుట మీ • దైనాకరంబుంట మే
ల్లాదే రాజ్యము గీజ్యమున సతతమే • కాయంబునాచాయమే.

మ. నిరయంబైన నిబద్ధమైన ధరణీ • నిర్మూలనంబైన దు
ర్మరణంబైన గులాంతైన నిజమౌ • రానిమ్ముకానిమ్ము పో
హరుడైన నో వారియైన నీరజభవు • డభ్యాగతుంబైన నో
దిరుగననేరదు నాదుకన్యా వినుచూ • ధీవర్చ్య పేయేటికిన్.

గురువర్యా ! నన్ను క్షమింపును తమపల్కు కెమరాడినని నాపై
గినియకుడు-ఆ వెన్నుడుమాలిము నన్నేలవంచించుచు. అతడు
గోరిన యర్థంబొసంగుచుండ నన్నువంచించునా? అట్లువంచించి
నచో నయ్యది నాభాగ్యము గాకుడునే యేదియెల్లలయినను
దానంబు నొసంగెదను.

వామ—బలీంచా ! ఏమందువు.

శ్రుకా—ఏమిది? నాపల్కుల నాదరింపకుంటివి. నావచనంబులకు
బ్రతివచనమిచ్చెదవా ! కులగురు కైమిశోయంబనవరతంబు
గోరెడి నన్నే తిరస్కరించెదవా ! మూగ్గా ! ఇందులకు దగిన
వత్తిధలం బనుభవించుము నావచనంబు లాదరింపక నన్ను
మానవరచితివి గావున శిస్తుకాలంబునఁ బదభ్రష్టుడవు
గమ్యం (నిష్క్రమించుచు)

బలి—గురువర్యా !

ఆ. బ్రతుకవచ్చుగాక • బహుబంధనమ్ములైన
వచ్చుగాక లేమి • వచ్చుగాక
జీవధనమ్ములైన • జెడుగాక పడుగాక
మాటదిరుగలేరు • మానధనులు.

తమశాపంబునకు గుఱియైనామల కెంతగా విచారించుచుంటినో యం
తకు వేయిరెట్లు పరితాపమున సత్యమతిక్రమింపజాలనని జెప్ప
చున్నాడను (వామనని వైపునకు దిగి) వటూత్తంసమా !
జాలమి కేల? రమ్మ ! నీనాగపాకేధుహంబులఁ గడుగనిమ్ము.
క రమ్మమాణవకోశ్చ మ

లెమ్మా నీవాంఛితాబు • లేదనశిత్తు

దెమ్మా నీయడుగుల నిలు

నిమ్మా కడుగంగవలయు • నేటి? తడయన్.

(వాదముల గడగు టభినయము)

వామ—బలినార్యభామ ! ధార్మార్యకముగ మూడడుగుల మేర
ధావోయుము.

బలి—పంచూతంబులు-పోమసూర్యాది గ్రహనవకంబును-పరమేశ్వ
రును. సాక్షులుగ నీవటుశిఖామణికి మూడడుగుల మేర
దానమునిగి ని. (దారవిడువబోవ పడకుండును)

వామ (తనలో) శుక్రుడు ధారపడకుండ జేయుచున్నాడుకానిమ్ము
(ప్ర)కాశముగ, రాజేంద్రా! దారపడుటలేదు. యింతుకతాఘ
ము. అడ్డానిని నేన ఒక్కనేసెద. (అని దర్భపుడకచే బొడు
చును)

శుక్రుడు —(ప్ర)వేళించి గోదనచుచేయుచు 'బలీ! కంటివా' నీచేనై
నదానహియకుండ శేయచోరి నీటిధారపడకుండ నిలుపుజేసి
నందులకు నానేతమునకు మోసమువాటిల్లెను. చూచితివా !
యీతనిపనులు యిప్పటికైన నామాటవినుము.

బలి—గుర్భవరేణ్య ! నాజిహ్వా తిరుగనేరదు.

శుక్రు—అయిప నాశాపమనుభవింపుము.

(శుక్రుడు నిష్క్రమించును)

(బలి దాన మొసంగును. వామనుడు విశ్వరూపియగును.)

బలి—(అశ్చర్యముతో) వింతగానున్నదే? ఈరోదసికుహరమంతయు నాశ్రమించి దివ్యతేజంబుతోనున్న యిమ్మహాభాగుండు-యా చార్యుడు నుకివినట్లా నారాయణుడే గావలయును.

వామ—బలిందా! ధారాపూర్వకంబుగ దాన మొసంగిన మూడడుగులకు భూమ్యాకాశములు రెండుపదంబులయ్యెను. మూడవ పదమునకు తావుజూపుము లేకున్న యన్యతమాడిన పాపమున బోవగలవు.

బలి—నారాయణస్వరూపా !

అ, వె నూన్యతంబుగాని • సుడియదునాజిహ్వ
బొంకజాలనాకు • బొంకులేదు
సీత్యతీయపదము • నిజముగాశీరమున
నెలవునేసిపెట్టు • నిర్మలాత్మ.

అ. వె. నిరయమునకు బొగ్గి • నిగ్గిహమునకును
పదవిహీనతకును • బంధనమున
కర్థభంగమునకు • నఖిలదుఃఖమునకు
వెట్రవ వడే బొంక • వెలచినట్లు.

వామ—(పాదమును బలిశిరముపైనిడి) బలిందా! నీభక్తికి-నీసత్యవాక్యాలనంబునకును- నీదాత్మత్వమునకును చాల సంతసించితిని. సావర్ణ్యమన్వంతరంబున నీవిందుడవు గాగలవు. అంత ఐర్వ్యంత మీవు నాపదధ్యానతత్పరుడవై సుతరలోకంబున సుఖముండుము.

బలి—(నమస్కరించి) అనుగ్రహింపబడితిని.

తీ. ఎన్నడు లోకపాలకుల • నీకృపజూడని నీవునేడు న
 న్నన్నతిసేసి నాబ్రతుకు • నోజయునానతియిచ్చిగాచితీ
 మన్ననలీదయారసము • మాటల పెద్దరికంబు జాలవే
 పన్నగతల్ప నిన్నెటిగి • పట్టిన నాపదగల్గనేర్చునే?
 భవత్పదారవింద సేవాతత్పరుడనై మెలుగుసట్లనుగ్రహించితివి. యీ
 తియెజాలును. భవదాజ్ఞపై సుతలంబుననే యుండెదను.
 (తెరపడును)

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

పరశురామావతారము.

(ప్ర)వేశము:—కార్తవీర్యార్జునడు, వీరసేనుడు

కార్త—వీరసేనా ! ఒక్కసమయమున ననేకక్షత్రహినులకు నెవరికి యెట్లు యెట్టినాశ్యములు గావించునో యట్టిశాఖ్యము లొనగూర్చి విందోసర్చినాడు. ఈజమదగ్గి మహాముని సభాపము వర్ణించుట కలవిలేనిదిగాదా.

వీర—ప్రభూత్రితమా ! ఆయ్యది మూర్ఖావధానమున న. ఎగదు అతినిచెరినన్న సురభియను కావధేనువే సమస్తమును సమకూర్చెను.

కార్త—అట్టిసురభిమాత్రము నామానయలకు లభించునా? నీవు ప్రభావము గలవారలకుగాని యట్టికావధేనువు లభింపదు.

వీర—అట్టి ధేనువు తమబోట్లకడ నండదగునుగాని యాకలములందును గలంబుగడవు మానిజనులకేల?

కార్త—నిజము ! నిజము! కాని యదిమనకెట్లు లభించును.

వీర—అజమదగ్గి మహామునికడకు ననుబంపుడు. యాతినిచ్చార్థించి యాధేనువును గొనివచ్చెదను.

కార్త — బహుయత్నలభ్యమైన యాధేనువును సేవదుగుటయే తడవుగా
సీతొనగునని తలంచితివా !

వీర — విక్రాలు ధనాశావసులు గావున స్వర్ణమహాత్మ్యమున వారల
లోబరచుకొనవచ్చును

కార్త — అరణ్యంబుల కందమూలాదికముల భక్షించుచు తపోనిరతు
లై యుండువారలకు ధనాశయుండునా?

వీర — దేవా పలుమాటలేల? వయిరెండ మార్గములు సరిపడకున్న దం
డిం యైన యాసురభిని దోహ్క నివచ్చెడి సంకయింపక నన్ను
బంపుడు.

కార్త — అట్లయిన పోయిరమ్ము

వీర సేనుడు — చిత్తము

(నిష్క్రమించును)

కార్త — అట్టిధేనువు నవశ్యముగా సాధింపవలయును. దండించియైన
భూపాలకుడు తన దేశంబునగల జనులుయొద్దనున్న సువస్తు
వులగైకొనవచ్చును. 'దండించి యాధేనువునుగైకొంటిమని
పరశురాముడు యుద్ధమునకు సిద్ధపడునని దలంచెదను ఆయిన
నా కేటిభీతి. మల్లోకంబుల గడగడలాడింపగల మేటిమగండ
నైన నన్నెదిరించి యీ పేదపాఱుడు నిల్వనేర్చునా? మొన్న
మొన్న దేవేంద్రాదుల నిర్జించి వారలచే సమస్తోపచారములు
జేయించుకొనుచున్న యారావణునంతవానినే పట్టి బంధించి
యుండితినిగదా ! ఇంక సీపరశురాముడా నను నెదుర్కొనజా
లులు. ఈతఁ డొక్కడేగాదు. యీతనివంటి పేదపాఱులు ప
దివేవుడు ప్రతిఘటించి నిలచిన నిండుకేనియు భీతిల్లను. వారల
నల్ల కిక్కాడి యాసురభిని గైకొందును.

(ప్రవేశము—వీర సేనుడు.)

వీర — మహారాజా ! జయము. జయము.

కా—భీమశక్తును గొనివచ్చితివా? యావమవచ్చి యద్దానిని పశువులు
యే తకపుగా నర్పించెవా?

వీర—లేదు. లేదు. ఎన్ని యోవిధముల బ్రతిమాలితిని కాని లాభము
నుమంతయును గాన్పింపలేదు అంత నేనింక చేయునది లేక
బలిమి నద్దానిని గొనివచ్చితిని

(తెరలో) హైహయధీశ్వరా ! రక్షింపుము-రక్షింపుము- ప్రామత్తుల
మై యుద్ధమునకు సిద్ధముగాలేని మమ్ముల నీపరశుగాముండైది
రించి వధించుచున్నాడు.

వీర—(తనలో) కార్యము మించివచ్చినది పరశురాముని కోపమింత
నంతట చల్లారదు.

కా—సైనికులారా ! వెలువడుదు మీరీ బలంబులజూపి యాతని
నెట్లులైన నిర్జింపుడు నేనానాయకులారా !

ఉ. బాలుడు వెట్టి బ్రాహ్మణుడు • బ్రాహ్మణుకై వడినుంటమానిభూ
పాలురతోడ భూరిజయ • భవ్యులతోడ భయంబువక్కి క
య్యాలకువచ్చినాడు మన • యందికఁ బావములేదు లేండు లేం
డేలనహింపభూసురుని • నేయుడువేయుడు గూల్పుడిమ్మహిష్.
మంత్రీసత్తమా ! కార్యము మించివచ్చినది. 'రమ్ము సంగ్రామరంగ
మునకేగి- నేసలబురికొల్పివత్తము రమ్ము. (నిష్క్రమించును)

ద్వితీయరంగము.

పరశురాముడు కార్యవీర్యుడు.

పర—ఓహోరీ ! ధృతియకులాధమా ! పరమనిష్ఠాగరిష్టమై తపమాచ
రించుచు గాలయాపన జెలువరించుచున్న విభ్రులధనంబు లవ.
హరింప నొదిలే. దుర్మతి కమ్మునిట్టి భీమసంగ్రామింబున
కథావశేషునిగా నొనర్చి నీతోడివారలకు బుద్ధికెల్పెద.

కా—వెట్టిబ్రాహ్మణుడా ! యూరక యేల వదరెకపు. క్షరణమున
ప్రతిభుటించి నిలచి నన్ను నిర్దిష్టజాలువాడు లేడు.

వర—ఏమా ! గర్వము కావచావబలంబులుగల్గిన భూసురులె నిన్ను
సమయింపగలరు. దుర్మతి మితగర్వబుగల నిహూరక విశు
వరాదు.

కా—మేటిబలుడగు. త్రిలోక భువనంబుల సుత్రలబడజేసిన-దీనివిప్రుఁ
డగు పంక్తికంధరుని యవస్థ నేమయ్యెనో విచారించు ! పెక్కు
వత్సరంబులు నావెరసాలలో నివసించెను. ఆతనికక్తియుక్తుల
కన్న నధికంబగు కక్తియుక్తులున్న రమ్ము.

గీ. లోకములు మూడుగూడ క • ల్లోరమొండ
జేయుపంక్తికంధరుని శి • క్షించినట్టి
తెట్టి నగునన్ను మార్కొను • చేవయున్న
దురమునను నిల్చి జూపుమీ • తోర్బలంబు.

వర—చీ ! దుర్మతి ! యుద్ధమునకు సిద్ధపడియుండుము. నేడు నిన్ను
పరేతరాజునిలయంబున కంపింపగాని రణరంగమును విజువ
నొల్లను.

కా—సాముడా ! వృధా వదరెదవేల? బ్రాహ్మణుల కుద్భవించియా-
క్షత్రియోదితములగు వీరాలాపములనీవాడుట జూడ గడుంగ
డు వింతగానున్నది.

వర—ఓరీ ! వృషకీటకాధమా ! పూజనీయుల మగు మమ్మెడాలనాడ
పాపాసించితివా ! ఇప్పుడుచే బ్రాహ్మణుకనై కావతలంబును
శత్రువరప్రసాదమున క్షాత్రేబలంబును బొందియున్నాను.
యొకనైనను. నాక్షత్రియోదిత వీరాలాపములకుగల కోరణ
విలువబడియెను !

కా—(చిలునవ్వున) దత్తాత్రేయ వరప్రసాదలబ్ధుడైన యీకార్తనీర్హుని
నిమోల నీశాపచాపబలంబులు- పనిజేయజాలవు.

వర...(కోపమున) కేదుర్మతి ! (18)

కా—వెరిపాడవా ! నీబెడరిపులకు భీతినొందువారెవ్వరు నిచ్చటలేరు
యొద్దమీనకు సిద్ధపడిరమ్మ నీశాపచాపబలంబుల మంట
గలవెద.

వర—ఓరీ ! నృపకులాధమా ! ఇంక కడతేటివి

(యొద్దమొనరితరు పరశరాముడ కానివీర్యుని బాహులన్నిటని
ఖండించి కిన్నట్ల నేలగుల్పును.)

వర—దుర్బీతిపడండగు నీలడు కడతేటెను. అవృత్తాంతము జనకున కె
ఱిగించి యారెనిగూడ వంతప మె నగూర్చును.

(నిష్క్రమించును)

తృతీయరంగము. పర్లిశాల.

జమదగ్నియి-పరశురాముడును యుండగా ఓరలేచును.]

జమ—కుమారా ! ఎంతకూరక రు. మె నడిచితివి. పర్వాశోషక్షలా
చారధర్మంబులు దప్పివర్తింపకుండ శాసించి భూవలయంబును
బరిపాలించుచు-వివినాంతరాళింబుల పవనపర్ణాంబులై యెసిం
పుచున్న మనబోట్ల కేకీడను బొరయకుండ రక్షించుచు సౌఖ్య
మొనగూర్చుభూపాలుర పధించుటయే తగునని భావించితివా
కం కలనేల్పు లెల్లదమతమ

చెలువంబులు దెచ్చి రాజు క జేయుదు రక్షటా

బలువేల్పురాజు వానిం

జలమున నిట్లెలపోయి • జంపితివుతా! !

పర—జనకా ! శ్రమింపుము. మనమరభిని భులిమినిగొనిపోయెనని యొక్కమునికుమారుడు దెల్పినంత నణచుకొనలేనంతటి కోధము నన్నావేశించి యాతని వధింపజేసినది.

జమ—కుమారా ! కోధమే సర్వనాశనమునకు మూలకారణము—కోధముగల మానవుడెప్పటికిని స్థిరకీర్తి నార్జింపజాలడు. ఓర్పు గలిగి యుండుటవలన సర్వకార్యముల సాధింపవచ్చును. మన బొంట్లకు శానిమియే ధర్మము

కం తాలిగు మనకును ధర్మము

శాలిమిమూలంబు మనకు • ధన్యత్వమునం

దాలిమిగలదని యీశం

జేలించును బ్రహ్మపదము • నెల్లన్ మనలన్.

ఇంతియేగాక పవ్వాననంబున గూర్చుండి నిష్టాగరిష్ఠుడై తపమాచరించి నంత మాత్రము ననే మానవుడు పుణ్యలోకమునకుఁ బోవజాలడు. అష్టాద్యగ్రంథుల జిక్కువడక సర్వభూతంబుల నమద్వష్టి నరయఁచు తనకెవ్వడేని యెగ్గొనర్చినను నోర్చికొనియుండి సన్మార్గంబున నడచునో యాతఁడు పుణ్యలోకమును జేరగల్గును.

కం. శ్రమ గలిగిన సిరిగలుగును

శ్రమగలిగిన వాణిగలుగు • సారపృథయున్

శ్రమగలుగుతోన గలుగును

శ్రమగలిగిన మెచ్చుకౌరి • నదయుడుతండ్రి.

శ్రమగలిగినవానికి సిరిసంపదలు గలుగును శ్రమగలిగివాడే జగదీశ్వరుని మెప్పుడందగువాడు శ్రమారహితుఁడనై నీకపకార

మొసర్చివాడని పట్టపు రాజును వధించితివి. సర్వకామ్రుపారం
గతుడగు విప్రీణుంగవుని వధించుటయే మహాపాతకము బా
హ్యుని జంపిన ఘోరపాపంబుకంటెను భూనాయకుని జంపిన
పాపమధికము గాన కార్తవీర్యార్జునని జంపిన పాపపరిహారార్థ
మై తీర్థయాత్రకు వెడలిరమ్ము.

క. పట్టపురాజును జంపుట

కట్టలుకన్ విప్రీణంపు • కంటెనుబాపం

బట్టిటనకను నీవీ

వెట్టనెడక తీర్థనేవ • నేయును తరగూ !

వర—(జనకునియెదుట మోకరించి) జనకా ! కోపధరసాయత్త చిత్తు
డనై యుక్తాయుక్తము లరయనేరక— “నాఁ ష్శుఃపృథ్వీఁఁఁఁ”
అను వాక్యమును దలఁచబోవక-స్వయంకృతాప రాధంబున-
నేసంపాదించుకొనిన యామహాపాతకంబునకుఁ దగినపాపము
శ్చిత్తము విధించిరి యామహాపాతకము నిఁబున మార్గమున
పటాచంచలై పరు వెత్తునట్లొనర్పగల-చక్కని మార్గ మొక్క
టి యుపదేశించి- యనుగ్రహించిరి. మహాదురిత పంకమధ్యం
బున జిక్కుకొని యిటునటు గదలమెదల జాలని స్థితిలో నున్న
నాకు. యిట్టితరుణోపాయ ముపదేశించినన్నుగ్రహించినోందు
లకివే నాశతనహస్ర పందనములు. ఇంక నాకనుజ్ఞ యిండు
యొక్కవత్సరములో పుణ్యనదీనదంబుల స్నానమాడి. శాశ
కశంకరహితుడనై-తమదర్శనమున కరుదెంచెద. అకర్వదించి
పంపుడు-బోయివచ్చెద.

జను—కుమారా ! పోయిరమ్ము. నేనును యచుష్టాన మాచరించబో
యెద. (యరువును నిష్క్రమింప తెరబాల్సినది)

చతురరంగము.

—o—o—o—

మృతుడైన జనుగన్ని మహామునిపై బడియోడ్చుచు. రేణుక
ప్రవేశించియుండగా తెలిలేమను.)

రేణు—నాథా ! పలుకలేమి, తమపాద గాజీవములేగతియని నెమ్మది
సర్వకాల సర్వావస్థల సంస్కరించుచు. తమతోడి దేశలోక మను
కొని-యుంకను-పదపద్మసేవ లొసర్చునలమునని యుత్సహిం
చుచున్న సన్నిత్యుతోగతి పాలోనర్పిదివికేగితిరా ! ఇంకమనము
ద్వంద్వకర్తలకు దిక్కెవ్వరు? మన చిన్నికుమారుడగు పరశురా
ము నెవ్వరి కప్పగిందిరి-అయ్యో ! కడుపునహించుకొని పోవు
న్నదే... అల్లనా డాదురాశ్వుండగు హైహయూధీశ్వరున కొ
సగిన యాతిధ్యఫల మీవిధముగా మనలజ్ఞుకొనినదా ! పర
శురామా ! హాపరశురామా ! నీవేయున్నయిట్టి యాపద తట
స్థించి యుండదుగదా ! నీవుకార్తవీర్యుని జంపితివనికోధమున
నీవూరలేని తరియూహైహయలెల్ల గుమిగూడి యిచ్చటికరు
దెంచి-తపోవిష్టాగరిష్టుడెమున్న నీజనకుని నథించినారు. పరశు
రామా ! నాడు కార్తవీర్యుని జువుటగాను నేను నాకెట్టిమః
ఖమొనగూర్చిన వారిని జక్కాడి. శంతనమొనగూర్చుము...
అయ్యో ! పరశురాముడేడి!.. ఏకీ (మూర్ఛిల్లును)

(ప్రవేశము: —పరశురాముడు)

—(అనుబంధము) నేడేలనోగాని పెక్కుదుర్నిమిత్తములు దోచు
చున్నవి. ఎట్టివార్త విసవలసివచ్చునోగదా ! (ముందుకునడచి
రక్తమునుజూచి) ఇదేమి. ఈరక్తప్రవాహమేమి? (పరికించి)
జనకా ! (మూర్ఛిల్లును)

రేణు—(మూర్ఛదేరి పరశురామునిగాంచి) తనయా ! పరశురామా!
వచ్చితివా. (మూర్ఛిల్లున.)

పర—(మూర్ఛదేరి) అమ్మా !

రేణుక—కుమారా ! గంటివా ! నీజనకుని యవస్థ నీజనకుని హితు
లైన హైహయలొనర్చిన యవకారము. తనుతండ్రిని నమ
రంబున మ్రోడించినదలకు నీజనకుని వారు తడిముట్టించిరి
పైకీకవక్కాణించుచు నెదెడటనే యిట్టి యశ్వశృమ నర్చిరి

పర—(తీగ్నిలో మండిపడుచు) ఏమేమీ ! యర్జననిపుశుల! యిట్టి
యశ్వశృమ నర్చినది కానిమ్మ వాగలనెల్ల యీదినంబుననే
మట్టుబెట్టెదను ఓరీ ! దురాత్ములారా ! మీకుమరణ మానన్న
మైనదని తెలిసికొనుఁడు. ఒక్కయిదురాత్ములనేగాక. నృపా
లురు లేకుండునట్లెల్లరపథించి తీరెదను. మద్యమాసంబుల కు
త్తుగబంటిగా మెనవి భోగపరాణులై దాము దివచున్నదెల్ల
ప్రజలకప్టార్జితమును మాటమరచి యుక్తాముక్తములు విచారిం
పని భూపాలురుండిననేమి? లేకున్ననేమి? ఓరీ ! రాజాధములా
రా ! భూమిపై నొక్క మగవు వైన లేకుండునట్లునరిగి నా
జనకుడు స్వర్గమునకేగట కనవగు సాపానములుగా మీశవ
ముల బరచియుంచెదను. అమ్మా యూరడిల్లుము.

గీ. మాటవరుసకు నొకరాజ • మాతృదేవి

మిగులకుండంగనెల్లర • మృత్యువార

దోసి నాజనకునకు సం • తోషమెసంగ

తర్పణముజేతువారి ర • క్తబుతోడ.

జనని నాకనుజ్ఞయిమ్ము,

రేణు — కుమారా ! నీజనకుడు వన్నువిడచినందులకే చింతించుచున్న
వన్ను విడచిపోయెదవా !

వర—అమ్మా ! భూపాలురఁ జక్కాడకున్న నాదుఃఖానలము జల్తా
రదు

శేఖ—కుమారా ! పోయిరమ్ము

వర—మహాప్రసాదము. (నిష్క్రమించుచుండ తెరవ్రాలును)

పరశురామావతారము.

పంచమరంగము.

[ప్రవేశము:-పరశురాముడు.]

వర—మున్ను నాజననితోఁ జేరిన ప్రతిజ్ఞాప్రకార మిర్వదొక్కమా
ర్గీధరావలయుంబునఁగల భూపాలురపధించితిని. భూభారముడిపి
తిని. ఇంకనిచ్చోటనే నొనరింపవలసిన కార్యములన్నియు ముగిసి
నవి. ఇంక నాజనకునకుఁ బుణ్యలోకములు బ్రాప్తించుట
కొకయాగ మొనరించి నా బాహువిక్రమంబున నార్జించిన
యారాజ్యం బొక్కవిప్రునకొసంగి జనసంపర్క మినుమంత
యులేని మహేంద్రవర్చతముఁజే దపం బొనరించుకొనియెద.

[నిష్క్రమించును. తెరవ్రాలును]

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

రామావతారము.

పర్వ కా ల.

[సీతారామలక్ష్మణులు ప్రవేశించియుండుగాఁ దెలులేరును.]

రాము — అన్నా లక్ష్మణా !

చ. జనకునియాజ్ఞ మానినిడి • స్వాంతమునకా బెగడొందకుండ యీ
వనములకేరి రక్కసుల • బల్లవరజాపి జయబుగాంచి స
న్మనివరులిచ్చు దీవనలు • మోదముతో గొనినట్టి హర్షమే
మనముననుండదయ్యె గుణ • మాన్యుడు తండిదివంబుకేరుటన్.

ఇంతలోననే యింతయగునని యెన్నఁదైన సమకొంటిమా !

సీ. పదునాల్గువర్షముల్ • పదునాల్గునిమిషములు
లట్లుకాలక్షేప • మమర జేసి

తనకోర్కెలీడేర • ననిమదిలోనకై
కమ్మమిగులసంత • సమ్మనొంద

నిత్యసత్యవ్రత • నియతాత్ముడౌతుచ్చి

“ ఘనతరామోదంబు • గనుచునుండ

ప్రజలెల్లమారామ • భద్రుడౌతెంచెమా

భాగ్యమేమనిజాడ • వచ్చుచుండ

గురువశ్యుడు నన్నుని • వరులతోడ
వడిగజను దెంచిదీవన • లిడుచునుండ
నాపురంబును జొరనున్న • నాదుకోర్కె.
హృస్వమైపోయెబ్రతుకెందు • కక్కటకట

సీత—నాథా ! మామగా రదృష్టవంతులు! అనువది వేలవత్సరము లఖండవై భవంబుతో భూమాండలంబెల్ల బరిపాలించి గణింపరాని యశోలక్ష్మీనాడించి విష్ణుంకనంభూతులరగు నిమ్మపుత్తులుగా బడసి నేటికి విధివేరణముచేదివం బలంకరిందిరి. అట్టివారి మరణమునుగూర్చి మనము సంతసింపవలయును. కాని కలిగిన సంతానములో నొక్కడైన కడదినంబున దగ్గర లేకునికిమాత్రమే గాఢవిషాదమున కెడమిచ్చుచున్నది.

కాము—కల్యాణీ ! నీవనినది నిక్కువము కన్నతొడివి విడికెను బుగ్గి నేయు నదృష్టము దురదృష్టవంతులమగు నూకు లేకున్నమానె యా కాలమునకు భరతశతృఘ్ను లిరువురుకూడ లేక పోవలయువా?

లక్ష్మణ—అగ్రీహ ! గతించినదానికై ఏగచుచు గూర్చుండిన మనకు మిగుల బ్రహ్మాదమురాగలదని శక్తిచుచున్నాను. కారణమేమందురా ! అడుగో యాచాము దిలకింపును. ఆవచ్చెడి జన్మని యెవ్వతెయ్యెయుండనోవును. ఇదిమహారణ్యముగదా ! మాని కాంత లీతీమన శృంగారదేవతల వొలె నుండరుగదా ! అట్టి నవనవాంగకోమలు లీలాంతమున కిట్లాంటరిగ రాజాలకుగదా ! అట్టియెడ సీతగణిముని మనమున నెట్టిరయమునులేక-యాత్మరక్షణమునకొక యాముఖమైననులేక- యెట్టిచ్చటికి రాగలిగియుండును. ఇదేదియో రాక్షసమాయగా నుండ నోవునని నాతలంపు.

(ప్రవేశము: కూర్మణులు)

కూర్మ—[తనలో] మనుల జెప్పిన రామలక్ష్మణులు వీరై యుందురు. నా కుమారుని దనుపొట్టజెట్టుకొన మునిముచ్చులవోలే కూర్పుండి. ఈక్షణమా వీరలైన బిలి వచ్చివెక్క “కటక్కు” నకొటికి నట్టి యరుభరచగొటికి నాదుఃఖానలమును బల్లార్పుకొనియొదను. [నమిపించి పరికించిచూచి] ఎంతసుందరాకాశలు-వీరల జక్కడుటకుమారుగా-వెక్కు మద్దలిడుకొనవలయుననుమోహ మదయించుచున్నది. పీఠిలో నొక్కని జేరవీరినా-నాజన్మసార్ధకమగుచు [యికను సమిపించి] నకుమారులారా ! మీరెవ్వరు

లక్ష్మణ—జవ్వనీ ! తిండియానతిచే నరణ్యానా సమొనరింపవచ్చిన శ్రీ రామచంద్రుడతడు నేనాతనితోగూడ నరుదెంచి యాతనికి వలయు పరిచర్య సేయుచుందును నన్ను లక్ష్మణుడందురు. నీవెవ్వతెవు. ఇట్లంటరిగ నిహ్మహరణ్యంబున నేలదిమ్మరుచుంటివి.

కూర్మ... (రామునితో) మారనుకుమారసుందరా ! లోకపాలకుల మని మేటి బిరుదములగన్న యింద్రాదుల బెక్కుమార్లు, రణరంగమందు జిత్రోస్థియనిపించిన లంకాధినాథుడగు రావణుని సోదరిని ఇంక నావచ్చినపని విరుము మునులచలనే నీవు నుండరుడవనివిని నాజన్మము సార్ధకపరచుకొనవలయునని యిట్లుదెంచితిని నన్ను జేబట్టి యాదరింపుము.

తే- వలచివరియందుకొన్న దం • పతులసౌఖ్యమును దరిలేనివాతాసి • యట్టులుండు రసికవరున కేటాసి ప్రియసిలభింప బయ్యెను వద్దునుగలిపిన • విధముదనరు

నీతితో నహవాసము జేఱిచ్చిన రెండువిధమాన నున్నదిగావున
నన్ను కేకొనుము. సతియుండగా నీవేలనందువేమో వినుము,
యీమెవలన బాధలేకుండ నింగివేసెదను.

! త—నాథా! యీదుర్మతి సిగ్గుబిడియములవిడచి రాక్షసకృత్యము
లకు వన్నెజెల్లువట్లుగా మాట్లాడుచున్నది.

రాము—సుంద! నీవంతశ్రమపడనేల? నామాట యటుంచుము.
వస్త్రులను మా ముజదలు చెంత లేకునికి గట్టించుచున్న నా
తిమ్మిడగు లక్ష్మణునివరింపుము.

శూ—ఛీ! ఛీ! ఏమంటివి! నిన్న మనసారవలచి పేమిందినకాంతను
త్పక్షిపరవలేక పరు:యొద్దకుఁ బొమ్మనుచుంటివా! యిది
యేనా! నీమగతనము. ట్టివాడవగు నీతో నాకేమిపని. (లక్ష్మ
ణునితో) లక్ష్మణా! నీవంగీకరింతుననుము. (నమిపించును)
లక్ష్మ—(దూరమునకేగి) తాళు. తాళు.

గీ. పెద్దవాడగురాముని * విడచి వారి
దాసు వరియించి దాసినై * దనరగలవె
యతనినేగోరి వరియించి * నట్టులైన
వారితో బాటు నీకు న * పర్యజేతు.

ఈయంత్రమ ను నీమది నాలోచించుకొనుము.

శూ—కొఱమాలిన యొక్కమగపురువునకై దాసిని కాబాలను.
రామా! పెక్కుమాటలేల నన్ను పరిగ్రహింతువా! పరిత్య
జితువా!

రాము—(అవవారించి) సోదరా! యీమెకు బుద్ధిసెప్పము (ప్రకాశ
ముగ) శూల్పణఖా! నాసోదరుడే నీకు ముఖకరమగుమార్గము
మనదేశించును.

శూ—అదేనాకు గావలసినది రమ్మామాన్గముపదేశింపుము.

(శూర్పణఖ లక్ష్మణుడు నిష్క్రమింతుడు.)

[పునఃప్రవేశము. —లక్ష్మణుడు]

లక్ష్మ—అగ్గిజా ! ఇదురాద్మురాలి ముక్కునెత్తుకోసి వికృతాకారానిఁ జేసివచ్చితిని.

రాము—విరుద్ధపు గోర్కెల గోరు రుచి కయ్యది తగినశిక్షయే...

(తెరలోకలకలము) ఏమాకలకలము (ముందునటజూచి) పెక్కురు రాక్షసు లరుద్రాచుమహ్నము. వారివెంట శూర్పణఖ గూడనున్నట్లున్నదే (జూచి) అగునగును. విరేలరామెపరాధ మాలించి మనల బరిచూపుటకై వచ్చుచున్నదా ఆ బాధననుమదొందుము నేపోయి వారలరూపుమాపి వచ్చెద మీవదినెను జాగ్రూతతో నరయుచునుము.

(కార్యకమందుకొని నిష్క్రమించి రెండవప్రక్కమాకి ప్రవేశించును) సీత—ఎదురేగి నాథా ! రాక్షసులెల్ల గళావశేషులైగదా !

రాము—కొంచు మాత్రము భీతిల్లి పరువులిడిరి. పెక్కుగురక్కమ లీభూదేవికి బలిమైరి. నాయకులగు ఖరదూషణు లిరువురును మడసిరి.

(తెరలో)

శూ—ఖరదూషణులు సులభముగ నీచే పడిరని సంతసంపకుము నాసోదరుడగు రావణునితోఁ జెప్పి మీకు దగినంత పరాధప మొనర్పక నిద్రింపను. యాహారము, గొనను.

లక్ష్మ—ఓసీ ! పోవే నీబెరంపులకు భీతిల్లునా రెవ్వరు!

సీత—ఇయ్యది కారణంబుగ ముందేమేని ప్రమాదములు గలుగునని భీతి జనించుచున్నది.

రాము—కల్యాణీ! భీతిల్లకుము లక్ష్మణా! కాలోచితకృత్యములు
దీర్చుకొనుటకు వేళయైనది. లోనికేగుదమురండు.

(నిష్క్రమించును)

తెర'వ్రాలును.

ద్యుతీయరంగము.

—❀❀❀❀❀—

ప ర్వ కా ల.

(సీతారాములు ఎ)వేళించియుండ తెర లేచును.)

రాము—కల్యాణీ! నిపు రాచారముండుజేసి యరణ్యవాస క్లేశమి
నుమఁ తియుఁ దోషకున్నది. అభ్యాసవశమున సరణ్యవాసమే
నుఖముగా నున్నది.

సీత—ఏమినుఖము. ఎప్పు డేరక్కఱని మూలమున నెట్టి యిక్కట్లు
వాటిల్లుకొయని భీతిల్లుచునే యుండును.

రాము—భీరలాగా! ఈపరిసరమున గల రక్కసులందఱునుపరలోక
ము కేగిరి- మనచేఁ బరాధివింపబడిన సూర్యణఖ యెందో
భ్రేతితో నణగిమణిగి యున్నది.

(ఎ)వేళము-లక్ష్మణుడు.)

లక్ష్మ—అగ్రీణా! ఘోరస్వేదులదెచ్చి పర్వశాలయాగించివచ్చితిని
సీత—నాథా! అల్లడే! ఆచారమునాడు, ఆబంగారులేడిని అడే
చంగుచంగు మఱి యాలతాకుంజము చెంగట చాటుచున్న
ది. అయ్యది నాచెంగట నున్న తెలికత్తియలు లేనిలోపము
దీరగలదు. అద్దానిని దెచ్చి యొసంగరా? (19)

రాము—ప్రీయా ! అటులయిన గొనవచ్చెను.

లక్ష్మ అగ్రహ ! వలదువలదు ! ఎక్కడనైన బంగారులేడి యుండునా
మనల మోనగింప నెవ్వడో యారూపమున వచ్చియుండనోవు
నని యూహించుచున్నాడను.

రాము—లక్ష్మణా ! నీవనినట్లుగా రక్కసుడైన బలిమార్చెద లేకున్న
భూబాతకోర్కెఁ దీర్చెద రెండును మన కవశ్యాచరణీయం.
ములేగదా ! మీవది నెచు జాగరూతితో జూచు మండుము
పోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించును)

నీత—(రాముని పరికించునటుల నటించుచు, ఆఫసిడిమృగమును బట్టుకొనుటకై యెంతశ్రమ పడుచుండిరి . ఆయ్యయ్యో! నిష్కారముగా నాథుని నలయించిన దానైనైతినే! . . . ఏమిది.
లేడియు మీయన్నగారుగూడ గాన్నిచుటలేదు. లక్ష్మణా ! పరికించుము.

(తెరలో) లక్ష్మ ! రమ్మ ! రమ్మ !!

నీత—(భయపోకంపితయై) లక్ష్మణా ! వింటివా ! మీయన్నగారియూ
రత్ననాదము త్వరితముగా నాతనికి సహాయ మొనరింపఁబొమ్ము
కదలుము ఇంకను యచ్చటనే యుంటివా?

లక్ష్మ—అమ్మా ! జగదేగపూజ్యుండగు శ్రీరామచంద్రుని కెన్నడైన
నాపద కలుగునే- జననీ ! సందేహింతువే? అన్నగారి పరాకృ
మమీవుమాత్రమెఱుగవా? అతియెగాక- ఆయార్తారవ
ము సోదరుని దైవట్లు దోపదు. రక్కసు డెవ్వడో యట్టులరచి
యొందును.

నీత—నిన్నటిదనుక నామాటలు శరసావహించు నీవు-నేడేల నా
వల్కులయెడ నాదరముండుకుంటివి. కప్పదశయందున్న యగ్ర
జని యార్తనాద మాలిందియు పోకున్న నినుజూడ . నేను

నీకెద్దియో చరీతబుద్ధి బుట్టియున్నదని తోచుచున్నది.....
 (అ-గోచించి) తెలిసెను నీదుర్మార్గపుటాలోచనము. రాముడు
 కఠోరకఘనకేగిన నన్నపరిగ్రహింపవలయుననిదలంచితివా!
 దుర్మతీ! జీవనమునైన విడతునుగాని నీకుమాత్రము వశ్యు
 రానుగాను.....ఎక్కడిగోదరులు. ఒక్కసోదరుడురాజ్యము
 పహించెను. వేరొక్కడు భార్యనవిహరింప దలచుచుండెను.
 శక్తి—జననీ! కఠోరవాక్యములాడెదవేల? అన్నయానతిసరికొనించి
 వర్జింపబోతుంటిని. నిన్నిచ్చట నొంటరిగా దిగవిడిచి చనిన
 నేమాపదయైన కల్లునేమోయని భీతిల్లుచుంటిని. కాని నీకఠో
 రవాక్యముల విని నహింపజాలకుంటిని. జాగరూకతతోనుం
 డుము నోయివచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

(ప్ర)వేశము రావణుడు.)

రావ—(అనగా) ఏమీ లతానిస్విసాందర్యము. ఇట్టితీజగన్నోహిని
 నొందు. జూచియుండలేదు. ఈమెను నాయర్థాగిగాఁ జేసి
 కొనిన నాజన్మ సార్థకమగును. (20)

పీత - మునిందా! నమస్కారము.

రావ—మనోవాంఛిఫలసద్ధిరస్తు లతామణీ నీపేరెవ్వరు- నీనాథుఁ
 ఁ డెవ్వఁడు వీనుండరాకారం బీయడవి పాల్జేయుచుంటివేల?

పీత—మునిందా! మామామగారగు దశరథేశ్వరుని పంపున నర
 ణ్యవాస మొనరింపవచ్చిన నావతితో నరుదొచితిని. నావి
 భుండను. మఱియు నరణ్యముల కేగిరి వారిరువురును కొల
 దితాలంబున నరుదొచి తగునీతిని సర్కరింతురు అంతవఱ కీ
 యాసనమున గూర్చుండుదు.

రావ—తరణీమణీ! నివృత్తంత మెఱింగించితి నిక నావృత్తాంతముఁ

గూడ వినుము కమలభవులు నావి నామహానుజు - జగద్విప్రు
తుండగు విశ్రాంతకుండు నాజనకుండు - స్వర్ణవికారమైన లంకా
పురంబు నివాసము - ముల్లోకంబు లొక్కపెట్టున నాకోమింప
జాలిన దైత్యవల్లభుడను రావణుడనువాడను. ఇంక నావచ్చి
న పనివినుము లోకంబులనెల్ల నిపు చక్కని దానవని శూర్ప
ణఖచే విచి. విరహభరుంబున ధైర్యంబుపిల్లవోవ మన్నధప్రేరి
తుడనై యిట్లరుదెంచితిని-నన్ను జేసినము - లంకారాజ్యము
నకు నిన్నుధికారిణిగా నొనర్పనికనునన్నుల మిలగుచుండెదను.

సీత—చీ! దురాత్మా! యిందుక తాగుము నా విభుఁ డగుదెంగినంత
నే నిను జక్కాపి ముక్తికారంబు కల్పింతును. (21)

రావ—తన్నియే! నీవంగీకరింపకున్న బలియైన నొనిపోయెదను.
ఇంతకును నిపు నా నిజరూపమును జూడకుండుటచే నెట్లను
చుంటివి. ఇదే చూడుము నానిజరూపము. (అని నిజరూపము
దాల్చుచు.)

సీత--రామభద్రా! హారామభద్రా! (యోచింతును)

తృతీయరంగము - - యుద్ధభూమి -

(ప్రవేశము అంగదు, దు)

అంగదు-- శ్రీరామచంద్రుని బాహుళ్యమును వర్ణింప నెవ్వనితరము
ముల్లోకంబుల నొక్కపెట్టున నిర్మూలించజాలిన బుడగు కుం
భకర్ణుని నొక్కనిముషమున గూలనేసేడు. అత్తికాయుని దాడి
గాగల వీరులెల్లరును గలిచుటచేతను కుంభకర్ణుడు కుంభినిపై
గూలుటచేతను రావణుడివద్దకు తెక్కులుతెగినపక్షివోలే నిన్న
హాయుడై యున్నాడు. ఇట్లయినను వెనుకంజముడక యింకను

మాత్రీరామభద్రుని జయింపవలయుననియే యస్తురాత్ముడు
యత్నించుచున్నాడు అతనిపట్టదల కెంతయును మెచ్చ
వచ్చును.

(తెగలో) అంగదా ! ఎచ్చటనున్నావు.

అంగ—? భీషణ ! ఇటుగమ్ము.

(ప్రవేశము విభీషణుడు,)

అంగ—విభీషణ ! విశేషములేమి? నాకొఱకై వెతకుచుంటివేల!

విభీ—ఓయీ ! కార్యము మీదివచ్చుచున్నది. శుకాక్ష మంత్రమున
సాసారము కిప్పుడు పాతాళపాళామ మాదరించుచున్నాడట
అయ్యది నిర్విఘ్నముగా నెఱవేరిన నాతని జయించుట దుర్లుట
ము మల మెట్లయిన నందానికి విఘ్న మాపారించవలెను.

అంగ—సిగ్ధముగా నుంటిని. కాని కార్యసాధనోపాయము దోచుట
లేదు.

విభీ—గొప్పవరాభవమును జూచినగాని యాతడు నిష్ఠమండి లేవజా
లడు. కావున నీవితని యుత్తేజురంబునకుఁబోయి యాతనిభా
ర్యుని చెఱగొని యాతని యెదుటఁ బరాభవింపగడగుము.

అంగ—పాపము శమించుగాక పాపము శమించుగాక, విభీషణ !

... నన్నిట్టి సీచకార్యమున కేలనియోగించెదవు.

విభీ—అంగదా ! నిన్నట్టి సీచకార్యములకు నియోగింతువా! ఇంద్రా
క్క రహస్యమున్న దానివుము, నిపు వారికి ముఢోదరియం
దుబుట్టితివి కావున నివామెనంటిన దోషములేదు. అందువను
పరమాత్మన్వరూపుడగు శ్రీరామకార్యార్థ మెట్టిపనియైనయొ
నరింపవలయును. ఇంతకును మరొక్క డీకార్యమును నిర్వహిం
పజాలఁడు.

అంగ—మండిది అవశ్యమాతని హేమామమునకు విఘ్నమాపాదించి
వచ్చెదను.

విభీ—రమ్ము! శ్రీరామచంద్రునికడ హుజ్జగొని తత్కార్యమును పా
ధింపబోవచ్చును. (మృగ)

తెలియను.

అంగ—

తుల్యరంగము.

(రావణుడు దీక్షతో హేమామముజేయుచుండగా మండోదరి నిడ్చుచు
నంగదుడు ప్రవేశించుచున్నాడు)

అంగ—తీవ్రమైన ధర్మా! అమితబలుఁ డగుసోదరుడు పెడినను శౌ
ర్యశాలియును నుతుడు గూలినను మూలబలంబులెల్ల నాశన
మైనను పట్టుదలవీడక నిట్టింకను హేమామమాచరించుచుంటి
వే? అపులను బంధులను సుతులను గోలుపోయి జనశూన్య
మగు రాజ్యము నికను పరిపాలింప వలయునని డలఁచితివా?
యిదే చూడుము.

గీ. మున్ను శ్రీరాము నెలులనో • మోసగించి
యవనిజాతను నైకొంటి • పంజెకాని
నేడుబాహువిక్రమమున • నిమగ్న
బట్టితెచ్చితి చూడుమో • హక్తికర.

మాయాకృత్యవిశారమండైన మారీచు సహాయమున భూజాలిను దొ
గిలించి తెచ్చితివిగాని నేను నిభలులెల్ల మాన్పడి చూడు
చుండ బాహుబలంబున గొనివచ్చితిని పరాక్రమమున్న బల
మున్న శౌర్యమున్న రమ్ము నాతో బాహునర్పి నిభార్యను సం
రంక్షించుకొనుము. లేదుగ్గు త్వరపడుము. నిజభార్యను సంద

క్షింతుకొననేరవి నీకీనాతాళహామ మిందులకు పరకాంతా
కర్షణ ప్రియత్న మొందులకు లేవ్వు.

మండో—పా'తేశ్వరా! నిశ్చితమై యొక్క వనచరుండు నీభార్యను
పరాభవించుచుండ చూచుచు నూరకుందువా? అప్రయోజ
కునిఁగిది నీభార్య నొలు గొనిపోయి పరాభవించుచుండ
నూరకుందువా? పగవానిచేబడిన నాదెసచూడవేల? వీనినేల
వధింపవు. కొరవిచే తలగోకిగొనినట్లు సీతామహాసాధ్వినీ గొని
తెచ్చితివి. లంక కిట్టిచేటానగూర్చితివి. కుమారుని సోదరుని
. జూపుకొంటివి. నిజభార్యపరాభవమును కండ్లారగించుచుంటి
:-జీవితేశ్వరా! ఇట్లురకుండుట నీకుదగునా?

రావ—(తనలో) సర్వనాశనమైనది. (లేచి ప్రకాశముగ) దురాత్ము
లారా! చచ్చితి రిదేకాచుకొనుడు (బాణముల విడుచును.)

అంగ—(తనలో) చేయవలసిన కార్యము నిర్విఘ్నముగా ననుకొనిన
రీతిగా జరిగినది (నిష్క్రమించును)

మం—(సమీపించి నాథా నాతుదివల్కు లాలి పుడు విష్ణుస్వరూ
పుఁ డగునమ్మహాత్మునితో బోరి జముండుట మర్లభము.
ఇంకనైన నాపల్కులాలించి సీతామహాసాధ్వినీ రామచం
... దుగ్గిని కర్పింపుడు. యాతని శరణువేడుడు.

రావ—ప్రియా! నివల్కులు నాకు రుచింపవు ఏలనందువా వినుము

గీ. ఎరుగుదును నేను రాముఁడే • హరియటంచు

యతనిచే నాకు చావు స • త్యంబటంచు

పూర్ణముగ నేనెఱింగియే • బోవుచుంటి

ముక్తికాంతను క్షణములో • బొందుకొంటకు.

వాణునర్పుచున్న యీహామవిధ్వంసమ గూడ నామరణమునే నూ

చింపుచున్నది. గలిచిన కాంతామణిని గలువకున్న ముక్తికాంతను వరింపగలను పోయ్యి. నీవు మాకు నీతులుపడేశింపవలసినకాలమురాలేదు.

మంజో—నాథా వలదు. వలదు. హా! (మూర్ఛిల్లును)

రావ—(తనలో) పేమాపాశ విప్పి! ద్రౌపుద్రాంతిని రక్షణభూమి కేగద. (నిష్క్రమించును)

తెరవాలును.

పంచమరంగము-యద్ధభూమి.

(ప్ర)వేశము (శ్రీరాముడు విభీషణుడు)

శ్రీరా—ఓయీ! విభీషణా! ఇదేమియో మాయగానున్నది. ఎన్ని చూడ్లు దుగ్గించినను శిరంబులు మరల నుద్భవించు చున్నవి గీ. తలలుచేతులుదుగ్గించి దో • ర్భలముజూపి
విసివితినిగాని బ్రత్యర్థి • ఏనమైన
గాసినోదదు యింక నే • కరణిపిని
దుగ్గించుటల్లలో మదిలోన • దోపదయ్యె.

విభీ—స్వామీ! చతురానన వరప్రసాదమున వీరినాభియం డన్ముతము కండలాకృతినున్నది. అయ్యది కారణంబున దలలుచేతులు తెగియు మరల నుద్భవించుచున్నవి కావున నాభిఛిత్తుటకు యత్నింపుము

[ప్ర)వేశము—రావణుడు]

రావ—విభీషణా! ఎంతకేసితివి! నారహస్యములన్నియు నెఱింగించితివా? యింటిగుట్టుదెల్పి లంకకు జేటానగూర్చెదవా? రామా!

ఈశరమును దప్పించుకొనజాలవు యీ యుత్తమున నివో
నేనో గూలవలయును (శరము విడుచును)

ముడు—(తప్పించుకొని) శరసంధానమన్న సామాన్యముగ నెంతి
తివా? యింక నాయుత్తప్రభావమును జూచుము

మ. చవలవ్వంబునడాగి హేమమ్మగమున్ • సంవీరి బులైంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తిపై యబలనా • కాంతారమద్యంబునం
దపలాఁచుటయో మదీశ శితది • వ్యామోఘబాణాన్ని నం
తపనంబేగతి నోర్పువాడవు దురం • తంబెంతయున్ రావణా!

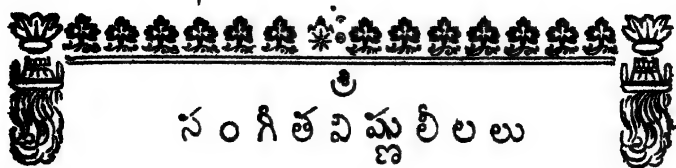
(శరమును విడుచును)

రావ—శివ-శివశి-వ-శి-వ—(చనిపోవును)

రాము—దుష్టసంహారమైనది యింక నారాక కాంక్షించువారలకు
మృదము గలుగజేసెదను (నిష్క్రమించును)

తెర వ్రాలును.

సంగీతవిష్ణులీలలు

కృష్ణావతారము.

—❖❖❖❖❖—

పరిచయము.

[ప్రవేశము—చంపక సీలవేణి రాధ కమల]

రాధ—చంపకా ! బాలకృష్ణుని చర్యలన్నియును నమ్మలేముగానున్నవి. చంటిపాపై చను గుడుపవచ్చిన పూతన యనరిక్కని నుక్కడంచెను. తృణావర్తామల యమలోకంబున కనిపెను యీతని చర్యలన్నియును గడుంగడు జోద్యంబులయ్యెడి

చంపక—ఇట్టి యమానుషకృత్యంబు లాచరించుటకు జాలినపూరుషు డెవ్వడు ఈతడ నిక, ముగా దేవాశసంభూతుడగుచు

కమల—అయిననేమి, యింత దుండగీడుతనమా !

సీల—దేవాంశసంభూతుడని మీకుదోచినచో యీయిండ్లగల పాలుపెరుగులన్నియు నాతనికి సమర్పించుచు సామంతులు గనుక మీరట్లుచేయగలరు కాని మాబోంట్లొచ్చరింప లేదుకదా!

కమల—ఓసీ సామంతురగులు పాడుగాన! గోపబాలురతోగూడి చెప్పటకు సిగ్గుపడనగుడ కేయచున్నాడు బాలుడని

మన్నించి యూరకొందుమన్న యాతని యల్లరిచేష్టలు సహించినయకున్నవి.

నీల.—రమ్మా యశోదమ్మ గారివద్దకేగి యాతని కొంటవను లన్నియును తెప్పిక్షింపజేతము. (తొందరపడి కమలను లాగును)

రాధ—ఏమే ! నీకంతతొందర మేమును. మీతో నరుదెంచెదమా మా పాలు పెరుగుల నొక్క నాడేని విగ్రహుటలేదు. యీవృత్తాంతమాయశోదమ్మతో తెప్పవలయుననియే బయలుదేరితిమి కమల—అటులైన రెండు పొద్దుపొవ్వుచున్నది.

చంపక—నడువుడు (పరిశ్రమింపగా తెఱలేచును.)

(ప్రవేశము-యశోద)

య—ఏమే చంపకా ! గుమిసూడి నల్వరును-యిట్లరుదెంచిరి. రాకరాక వచ్చితిరి గూర్చుండుడు

చం—ఏమున్నది బాలకృష్ణుని యల్లరిపనులంతకంత కధికమగు చున్న వి పాలు పెరుగుల నొక్కదినము నైన ముక్కుదిననీయదు.

నీల—పాలు పెరుగులేకాదు ! మీగడ. వెన్న- నేయి. కంటికగువడనీ యదు. వెన్నదినముండ నెవ్వరి నైనగాంచీ యడ్డువచ్చిన. దిట్టి జక్కులబెట్టి జక్కక తనదారిని బోవును.

రాధ—యశోదా ! ఏమిచెప్పదును మీకృష్ణుని చర్యలు.

క. మగువా నీకొమరుడు మా

మగవారటువోవజూచి • మంగనమునకున్

దగజీరిపొందనడిగెన

జగముల మున్నిట్టి శిశువు • చదువలబడెనే.

కమల—తెల్లీ మీకృష్ణుని దుండగముల వర్ణింప నేరీ తరము. మాత్ర మార్తె జలకము లాడుచుండ నట కేతెంది సమీపముననున్న పలువనకొని పరుగులిడెను.

క. చేబంతి తప్పిబడెనని

ప్రాబల్యముతోడవచ్చి • భవనము వెనుకన్

మాలిడ్డ జలకమాడగ

ఁ బిడ్డడు వలువఁదెచ్చె • నెలతుకతగునే?

చంపక — తల్లీ ! ఏమని విన్నవించును

క. వెన్నదినగఁ బొడగనిమా

పిన్నదియడ్డంబువచ్చి • పిరిదికిఁదివియస్

జన్మొడసిపట్టిజరెను

జన్మికుమారుండె యతఁడు • శీతాంశుముఖ !

కమ —

క. కడులచ్చి కలిగెనేనిం

గుడుతురు గట్టుదురుగాక • కొడుకులనగుచున్

బడుగులవాడలపైఁ బడ

విడుతురె రాకాంతలెందు • విమలేందుముఖ !

యశో — ఏమేమో ! మావానిమీద నేరములు జప్పెదరు. కాని

నాకుమారు డెవ్వడును నిట్టియల్లరి చిల్లరిపనులకుఁ బోవకు-

మాకృష్ణుడునన్న విడచి యొక్కనిముషమైన నుండకు.

తే. గీ. అన్య మెటుఁగఁడు తనయార : నాకుచూచు

మంచివాడీతఁ డెగులు • మానరమ్మ

రామలార త్రిలోకాభి • రామలార

తల్లులార గుణవతీమ • తల్లులార.

మీరందఱే వచ్చి యిట్లు చెప్పటచే మీరందఱును గుమిగూడి యా

లోచించుకొని యిట్టినేరములు మావానిపై మోపుచుండిరి.

నీల — అమ్మా నిక్కమే వదించెదము. నీవు, నీకుమారుని కృమిశిక్ష

లో నుండును మేమీవునును కాపురముండలేము.

క. ఓయమ్మ నీకుచూడు

మాయుండను పాలుపెరుగు • మననీకమ్మా

పోయెద మెక్కడికైనను

మాయన్నల సురభులాన • మంజులవాణీ !

యశో—కమలా ! నీల వేణీ ! మావానిపై నలుగతుడు-కృష్ణునితగు
నలు ముదలింది బుద్ధిసెప్పెదను యిప్పటికేగును.

కమ—మంచిది.

(గోపికలు నిష్క్రమింతురు)

యశో—నాకనులముదటనే యెల్లప్పు డాడుచుండును. అట్టికృష్ణుఁ
డెటు గోపికల నగచాట్లబెట్టియుండును ఏమో ! ఏనమయ
మునకో నాకనుగప్పి సందుచేసికొనిపోయి యల్లరిసేసి యుం
డును. లేకున్నచో వారు నాతో నేల యారీతిజెప్పుదురు.

(ప్ర) వేశము:—కృష్ణుడు, బల రాముడు, గోపాలుడు)

గోపాలు—అత్తా ! చూచేవా ! కిట్టయ్యబావేనేనేహ్—

యశోద—యేమిచేసినాడు.

కృ—(చెప్పనలదని బెదరించుచున్నాడు)

గోపాలు—అడుగో ! అడుగో ! చెప్పితే కొడతానంటున్నాను నేను

చెప్పను. నీవులేనప్పుడు నన్ను చావకొడతాడు

యశో—బల రామా ! నీవుజెప్పుము

గోపా—నేనేచెప్తాను మేమాడుకుంటూ యుండగానే. యొకచోట

పెద్దగొయ్యతీసి-మన్నముద్దులు-ముద్దులుగా దీసికొని—

కృ—(బెదరించును)

గో—నీబెదరింపులకు-నాకుభయములేదు. అత్తా ! చెప్పితే నన్నుతా
వో లేదో అమట్టిముద్దులు. గుటకు గుటకు-మింగేశాడు వద్దు

వద్దంటే నామాటవినక వన్నెతిట్టి మన్నంటే నాకిచ్చమని యింకా
చెద్దముద్దలతిసి మింగేడు

య—బలరామా ! నీవారని వారింపలేదా !

బల—(తనలో) పరాత్పరునిమహిమ నెఱుగవా చెప్పడు. (ప)కాళ
ముగ) తినడని జెప్పితిని.

య—ఏమిరా ! కృష్ణా ! నీమండగము లెక్కు వయగుచున్నవి. గోపి
లండలును నీపై నేమేమో నేరములజెప్పిపోయిరి. నేడు నీ
యన్నయును యీబాలుడును మన్నుదినచుంటివని జెప్పచు
న్నారు. మన్నేల భక్తించెదవు.

క. మన్నేటికి భక్తించెదు

మన్నియమము లేనివు • మన్నింపవు ని

యన్నయు సఖులును జెప్పెద

రన్నా మన్నేలమఱి ప • దార్థములేదే.

కృ—(తల్లిదగ్గర కేగి) అమ్మా ! నామాటలాలించుము. నేనెన్నడును
మన్నుదినలేదు. మన్నుదినటకు వెట్టివాడనా ! వీరిరువురకును
నీవు నిన్నుకాకు పెట్టినవెన్న పెట్టిలేదనుకోవమున నీతో నిన్ను
జెప్పచున్నారు.

యకో—ఏదీ నీవదనము మన్నుదినిన మట్టివాసన యెచ్చునోబోవుచు.

కృ—క. అమ్మామన్నుదినంగనే శిశువునో • యాకొంటినో వెట్టికో
నమ్మంజూడకు వీరిమాటలు మదికా • నన్నీవుకొట్టంగ వీ
రిమార్గంబుఘటించిచెప్పెదరు కా • దేనికా మదియాస్యగం
ధమ్మాఘాతమునేరీ నావచనముల్ • దక్కెనదండింపవే.

యకో—(తనలో) ఇదేమి-యీతనివక్త్రమునందు పమస్తలోకంబు
లును బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును సప్తమహాముఖులును కల
పర్యతంబులును-యిదియదియననేల? సకలచరాచర భూత్ము

ఋలతో నిండియున్న యాజగంతెల్లను గాన్పించుచున్నది. అదే నేను నానాధుడు గోవులుగోపికలుగూడ యీతనిముఖంబున నే యున్నారము. ఇట్టిమహామహాదు కేవలము బాలుడని దలంపరాదు. సర్వవ్యాపియగు నాశ్రమహావిష్ణు వీరూపంబున నవతరించియుండెను.

(22 అనుబంధము)

అ. వె. ఏమహాత్ములవలన • నీవిశ్వరూపంబు
గానబడియె బుద్ధి • కంపమయ్యె
నామహాత్మువిష్ణు • నళిలలోకాధారు
నార్దులెల్లబాయ • నాశ్రయింతు.

కృ—(తనలో) ఈమహాసాధ్వి నన్నుపరమేశ్వరునిగా దలంచుచు-
తనకుమారుడనుట మరచినది. యోగమాయాప్రభావమున
నీమీను భక్తిమార్గమునండి మరల్పవలయును. (అట్లార్చును)
యశో—కృష్ణా! నీవు మన్నదినలేదు నీయన్నయు నిగోపాలుడును
కల్లలాడుచుండిరి. రండు మీకన్నముబెట్టెద. (నిష్క్రమింతురు)
తెరవ్రాలును.

ద్వి తీ య ర ం గ ము.

(ప్రవేశము:—యశోద)

యశోద—కృష్ణు నిదుండగములు మేరమీరుచున్నవి. ఈకుర్చినిచేప్ప
లస్థియును నహింపరాకున్నవి.

సీ. బాలుడితండని • భావించునందునా

యేపెద్దలును నేర • రీకృమంబు

వెలుపెలుగుటకునై • వెలుపిం తుపండునా

కలిగిలే కొక్కడు • గానిలేడు

వెలుపుతో నాబుద్ధి • వినిపింతుపండునా

తనుదానయై బుద్ధి • దప్పకుండు

నొండెలుగక యింట • నుండెనుపండునా

జొచ్చిచూడనిదొక • చోటులేదు

తన్ను నెవ్వరైన • దలపోయె బారెడి

యోజలేదుభీతి • యొకటియెలుగ

డెలమిచూరకుండ • డెక్కసక్కెములాడు

బట్టికాస్తినేయు • భంగియెట్లు.

ముద్దుకుమారుడని మందలింప కూరకొన్న కొలఁది యీతని లగుల్లరి పనులధిక మగుచున్నవి. ఉట్టిపై బెట్టియుంచిన వెన్ననంతయు దినినైచి భండయును బగులగొట్టి పారిపోయెను. ఇట్టికుటుంబ యెట్టిపనునైన శేయగలదు బట్టిశిక్షింపవలయునని యశ్చించు చుంటిని. ఇంతలో నాయుంగిత మెఱిఁగికాబోలు పరువెలెను. ఎక్కడి కేగగలదు. ఈసమీపముననే యెక్కడనో నశ్చియుండును. నలుమూలలుజూచి అదే! ఆమూలనేమియు నెఱుంగనివానిపోల్కి గూరుచున్నాడు. పరువున బోయి యీతని బట్టుకొని బంధించి యుంచెదను. (నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము:—కృష్ణుడు రోలీడ్చుకొనుచు)

కృ—ఎంతయో విశ్వప్రాయత్న మొనరించినను బట్టుకొని యీరోట ను బంధించెను. ఎవ్వరిచేతను బంధింపబడనినేను. నేటికీ నువ్వే యీరోటికి బంధింపబడవలసి వచ్చిచది. కానిమ్ముఁ యిప్పుడు మద్దివృక్షములైఁ బడియుండి నారాకకై నిరీక్షించుచున్న నతి కూబరముగీపులకు శాపవిజ్ఞానంబు బొనరించెదను.

(మద్ది చెట్లమధ్యనుంచి రోలిక్కును చెట్లకూలిపోవును చెట్లమీది
నలకూబర మణిగీవు లుద్భవించును.)

నల—కీకృష్ణా !

కం భువనములు నేయఁగావఁగ

నవతిరుడవైతి కాదె • యఖలేశ్వరయో

గివరేణ్య విశ్వముగళ

కవిసన్నతి వాసుదేవ • కల్యాణనిధి !

మణి—టదేవదేవా !

శా. సీవద్యావళు లాలకించుచెవులున్ • నిన్నాగువాక్యంబులున్

సీపేరన్ బరిసేయుహస్త యుగమున్ • నియూర్తిపైజూపులున్

నిపాదంబుల పొంత క్రిక్కు శిరముల్ • నిసేవనైఁ జత్తముల్

నీపైబుద్ధులు చూకునిచ్చుకనిణన్ • నీరేజవత్సేక్షణ !

శ్రీకృ—నలకూబరమణిగీవులారా ! నారాక కాంక్షించుచు నన్నేమి

మానసమందు పార్థింపుచుచుకుటంజేసియు నాదర్శనమగుట

చేతను మీ కృతార్థులైతి.

క. తమతను ధర్మముదప్పక

నములైనను నమ్మితిరుగు • సభ్యులకును బు

ధముననఁ జూడగవిరియును

గమలాపుఁగు వెడలవిరియు • ఘనతనుము క్రిమన్.

యింకమీరు మీలోకంబునకేగుడు.

మణి—నల—మహాప్రసాదము.

(నిక్కమింతురు)

(ప్రవేశము—నందాదులు)

గొల్లడు—మద్దిచెట్లగూలివని-(కృష్ణుని పమిపించి బంధనము లూ

ప్పి) బాబూ నీకీరియు దెబ్బతగుల లేదుగదా ! దైవమా

యచే నిప్పటికి మనకృష్ణునికినుమంతయు యెగుగలుగ లేడు.

మండు—ఇంతనిచ్చోట నండగూడదు. ఎవ్వరోయొకరు మనకృష్ణున
కైగ్గునేయవలయుననియే దలంచుచుండిరి.

ఈ ఇక్కడ నుందురే మనుజులు * లీమన కృష్ణున కైగ్గునేయగా
రక్కమరాల్కుజన్నొనగ * చాలవయి * మడిగలిపించె బై
జిక్కిరియవ దయల్ వడియె * శశవనత్కృప దప్పె జాలునే
దెక్కడికై న బోవలయు * నింకిటగోపకులార వింటిరే !

2 గొల్లడు—తప్పకుండాపోవాలి

3 గొల్లడు—నాకు తోచింది సెవుతానినండి.

క. కనవుగల దిరవుమలకు

లనదదిగివడిమహీజ * లలికావలిపెం

పెనగును గావురమ నజన.

బొనగును బృందావనంబు * వొదడచ్చెటికి

మంద—నీవు చెప్పినది గూడ నాలోచింపవలసినదే. మనగోవులకు
గావలసినది కనవు ఆయ్యది గొల్లలుగ లభించు స్థలము బృం
దావనము. గాన నింక సంకోచింపబనిలేదు. మారుమాటా
డక యచ్చటికేగుటకు ప్రయోగించుకందు. (నిష్క్రమించును.)

తెర వాల్చును

తృతీయరంగము.

బృందావన సమీపారణ్యము.

ప్రవేశము—బ్రహ్మ.

బ్రహ్మ—ఈతని మహాత్మ్యమెద్దయో పరికింపవలయునని గోవులను.

గోపాలరస గూడ గృహయందుంచివైచిరిని. ఆగోవులకొరకై *

కృష్ణుడు నన్ను తేరి యడుగకమానడు. అదే వెదకుచున్నాడు.

కా. కర్ణాలంబితకాకవక్షములతో • క్రైవేయ హారాళితో
స్వర్ణాభాసితవేత్రి దండకముతో • సత్పింఛదామంబుతో
బూర్ణోత్సాహముతో దృశాన్నకభలో • తుల్లాబ్జహస్తఃపటో
దూర్ణతర్పణున నేగలేగలకునై • దూరాటవీపిధికా.

ప్రౌఢముగ నితని వెంట నంటి ఏమి నేయునో బరికించెదగాక.

(నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము:—కృష్ణుడు)

కృ—(తనలో ఎంత పెదకినను గోవుల జడయే గాన్పించకున్నది.
(ఆలోచించి) ఆ- తెలిసినది. చతురావనుండు నాప్రభావ మె
ఱుగగోరి గోవులను గోపాలురను దాచివైచెను. మోసమున
కుఁ బ్రతిమోసము బన్నవలెను. నేనే గోగోపకుల రూపంబున
వర్తించెదను. (నిష్క్రమించును)

(ప్రసవప్రవేశము.—బ్రహ్మ)

బ్రహ్మ—వెరపింపబోయి వెరచినట్లయినది. కృష్ణుని పంపింపదలచి
విశ్వప్రాయత్న మొనర్చి విఫలకృతమనోరథుండనై యాతనిచే
పంచింపబడితి. గోగోపాలురను మాయముచేసిన తానే గోగో
పాలుర రూపంబుల ధరించి చలించుచున్నాడు...అహా ! ఈతని
మహిమార్ణవంబును గొనియాడ యాదిశేషునకైన దరమా.
ఈకృష్ణుని జూచుచు నావందించు యీ గోపాలురే ధన్యులు.

ఈ. ఎన్నడునైన యోగివిభు లేవని • పాద పరాగమితయున్
గన్నులగావరట్టి హరి • గొగిటఁజేర్చుచుఁ జెట్టఁబట్టుచున్
దన్నుచుఁ గుండ్రుచున్ పగుచుఁ • దద్దయుఁబైఁబడిగూడియాడుచున్
మన్న ననేయు వల్లవకు • మారుల భాగ్యము లింతయొప్పుకే.

అనే కృష్ణు డొంటిగ నుండు గూర్చుండెను, నేనోయి యాతనియొద్ద
నానేర మొప్పికొని కృతార్థుడ నయ్యెద. (నిష్క్రమించును)

(తెరలేవగా కృష్ణుడు ప్రవేశించును)

కృ—చతురాననుడు గోగోవుల దాచివైచి దాదావుగా నొక్కవ
త్సర మయ్యెను, ఇంకను నాతనికి నాపభావ మెఱుకబడినట్లు
దో ప ను. (ఎ దు ట జూ చి) అ దే బ్రహ్మగా రకుడెందు
చుండిరి.

(ప్రవేశము—బ్రహ్మ)

బ్రహ్మ—శ్రీమన్నారాయణా ! నానేరమును సైరింపుము. నిన్నె
ఱుగలేక నియెడ మూఢుడనై వర్తించితిని. (23)

సీ. శంపాలతికతోడ • జలదంబు కైవడి

మెఱుగు టొల్లయతోడ • మేనివాని

గమనియ మృదులాన్న • కబళనేత్ర విషాణ్ణ

వేణు చిన్నంబుల • వెలయువాని

గూఢావినిర్మిత • కుండలంబులవాని

భీమిభవేష్టిత • శిరమువాని

సనపుష్పమూలికా • వాత్రకంఠమువాని

సలిసకోమలచర • ణములవాని

గరుణగళలుకొనిన • కడగంటివాని గో

పాలబాలుభంగి • బరగువాని

నగుమొగంబువాని • ననగన్నతండ్రిని

నినుభజంతు మౌక్తి • నిరణాక్ష.

మ. ననుమన్నించి భవజ్ఞనంబులకు నా • నందంబు నిండెను ని

తగురూపావిదె నామనంబున కచిం • త్యంబయ్యె నియుల్లస

ద్ధన విశ్వాకృతి నెవ్వడోలె నెఱుగన్ • గైవల్యమైయెన్న నా

త్సవిశేష్యంబగు నిమనైభవము చం • దం బెట్టిదో యోశ్వరా !

క. తారాతుమారకీకర

భారజములకై నలెక్క • బుధు లిడుదురు భూ
భారవత్సరకరుడగు
నిరమ్యగుణాలి నెన్న • నేరరగణ్యా.

ఓపురాణపూరూపా !

మ. ఒకడై యుంకి విజౌలవత్సములలో నొప్పారితీనతంటన్
నకలోపాసతులౌ చతుర్భుజులునై • సాప్రీతి నే గొల్వగా
బ్రకటశ్రీగలచాడవైతి వటుపై • బ్రహ్మాడమున్ నూపి యె
ల్లక యల్లొక్కడవైతి నివివిధరీ • లత్వంబు గంటింగడే

కా. దేవానిచరణవనాదకణ లంబిగాక లేకున్న నొం
డేవెంబజను నిమహామహిమ నూహింపంగ నెవ్వారికి
నవారైచనవారలో నొకఁడనై • నిన్ గొల్పు భాగ్యంబు నా
కీవే యిప్పటి జన్మమందమున నొండెందైననో యీశ్వరా !

మ. నిను హింసించిన పూతనాదులకు మన్ • నిమేటి సంకేత మి
చ్చిన నికుం బరదారిపుత్రగృహ గో • స్త్రిప్రాదేవాదు లె
ల్లను వదిలివచ్చియున్న గోకులకుఁ • లక్ష్మీపనేమిచ్చెదో
యని సందేహము తోచుచున్నది ప్రాప్తవాని నికరక్షామణి !
లోకేశ్వరా ! భవద్విద్యసాదారవింద మరందపానప్రమత్త చిహ్నుడనై
మీలంగున ట్లనగ్రహింపుము.

శృ—చతురాననా ! సంతసించితిని. యందు నియోనర్పిన దేమియును
లేదు. అయినను నికోరిన వరమిచ్చితిని.

బ్రహ్మ—నారాయణా ! పురాణపూరూపా ! భవద్దర్శనంబున కృతా
ర్హుఁడని. సెలవొసంగిన నాలోకంబున కేగెదను.

శృ—మంచిది బోయిరమ్ము.

బ్రహ్మ—(నివక్రమించును.)

కృ—అగ్రాచే దాదియుంచబడిన గోగోపాలు రజే వచ్చుచున్నారే
నామాయ నుపసంహరించి వారల నెదుర్కొందును. (నిష్క్రమ)

కృతీమంగళము— యమునాతది.

(వనశము :—కృష్ణుడు—కాలీయునిపై తాండవమాడుచు యిడవురు.
నాగాంగనలు. చెలియొకవైపునను తేరి స్తుతించుచుండురు)

నాగ—దేవదేవా ! అరివడ్వర్గంబుల జయించి యింద్రియనిగ్రాము
గలవారలై మునివృత్తిని కాననంబున మెలంగుచుండెడి యోగీ
శ్వరులైన దుర్లభుండనగు నీవు. యాఘోరినిపై నటించు.
చుటివి యెట్టి మహాద్భాగ్యమొంద నీఘోరపూర్వ మేమి.
యొదర్చినో.

ఉ ఎట్టి తపంబుననెనాకొ • యెట్టి మకర్మములాచరించెనో
యెట్టి నిజంబువలెనాకొ • యాఘోరపూర్వభవంబునందు ము
న్నెట్టి మహానుభావులకు • నన్నడు తేరువగాని నీవు నే
డిట్టి విసాదలీల దల • లెక్కినటించెద నీ ఘోరమృత.

ద్వితీయ—కృపాపూర్ణభావా !

మ. బహుకాలంబు దపంబునెని వ్రతములు • వాటించి కామించి నీ
మహాసయోజ్వల పాదరేఖరణ సం • స్పర్శాధికారంబుక్ర
మహిళారత్నము తొల్లికాంచెనిదె, నీ • మందేనియున్ లేక నీ
యహి నీపాదయు గాహతింబడసెనే • డత్తద్భుతచీకకరా !

ః నా—యదుకులభూషణ ! నిజభుజగర్వ ప్రమత్తచిహ్నైః దేవ మద్వి
భుదెన్నియో నేరము లొనరించెను. తండ్రిమూలని తస్మిన్
ముల మన్నించి మంచిమూలమునకు ద్రిశ్చరీరిని మాచిత్త
పరియైన మార్గమునబట్టి మోక్షు బలిగిక్రమిల్లుము.

ఉ నేరములెన్న నెక్కడివి • నేముదలంచుదలంపులోపలన్
 నేరువులున్న వేసుతుల • నేరమి తండులు దోచిపుచ్చిరే
 నేరమునేయవారి ధర • నీపతు లొక్కమాటు గావరే
 నేరముగల్గు మన్నిభుః • నేఁ డిటగావఁ గదే కృపానిధే-

2 నా.—ఈకాళీయఁడు పిన్నవాఁ డనియు పాపకార్యము లాచరింప
 లేదనియు వక్కాణింపజాలము అయినను. వైధవ్యమను దుఃఖ
 సమద్రుమున మాన గనోపక నీపదాబ్జంబుల బట్టివేడుచుంటిమి.
 మాకుగబడిభిక్ష పెట్టి సుమ్మన గృహింపుము.

కా. బాలు-దీతఁడు మఁచివాడనుచుఁ జెప్పె రాము కూర్చుండు దు
 స్థీలుండొ నప్రన్నెననేను సుభగ • శ్రీబాసి వైధవ్యదు
 ప్తాలంకారము బూచికోడెద మహా • ధాలాప మాలింపవే
 చాలున్నీపద తాడనంబు పతిభి • యింబెట్టి రక్షింపవే !

ప్ర—కమలామనోహరా !

ఆ. వె. మమ్ముపెండ్లిసేయు • మాప్రాణవల్లభు
 ప్రాణమిచ్చి కావు • భక్తవరద
 నీవుసేయుకెండ్లి • నిత్యంబు భద్రంబు
 చిన్ననాటికెండ్లి • పెండ్లికాదు.

ఇరువురును—లక్ష్మీకళత్రా ! జోహార్ ! జోహార్ ! (24)

కృ—నాగాంగసలారా ! చింతింపకుదు. కాళీయా ! నీభార్యల పాతి
 ప్రత్యప్రభావమున రక్షింపబడితివి.

కం. గోవర్గముతో మనుజులు

చావుదురీమడుగు నీరు • దగదందుండక

నీవును నీబాంధవులును

నీవనితలు పతులుజనుడు • నేడంబుధికి.

వాపదచిన్తములఁజూచిగరుఁడుదు నీవైరాకుండును. గావుననిట్టితితో
రత్నాకరంబున నివసించి ముఖముండుము పొన్ను.

కాళీ—మహాప్రసాదము. (తెరవాలును)

పంచమరంగము—బృందావనము.

(అక్కూరుడు ప్రవేశించుచున్నాడు)

అక్కూరు—కంసుని కపనానకాలము నమీసించినది లేకున్న నిట్టివిప
గీతపు టాలోచనలు పుట్టియుండవు. ధనుర్మాసము మిషమై
రామకృష్ణుల మధురానగరంబునకు రప్పించి వధి పనెంచి
యున్నాడు కాని, పూతన తృణవర్తాది రిక్కనుల కెక్కుర
జంపిన యాకృష్ణుని. యాదివ్యపూసుమని- మ్రొందింపగలఁడే!
రామకృష్ణులు నిక్కముగ నాతో మధురానగరంబున కిరుదెం
చి కంసుని గర్వమడచి. జక్కాడదను...అయిన నాకేల
యీతర్కవితర్కములు నావిద్యుక్త కార్యమాచరించి. యా
గోపాలకృష్ణుని దర్శించి కృతార్థుడనయ్యెద.. ఏమో సదియ
ముగానున్నది. దుర్మార్గుడగు కంసునిచే పఁపబడిన వానినని
దలంచి. నీచునిగాదలంచునో లేక సర్వభూతాంతర్భూహిర్యద్య
సంగతుల నామూలాగ్రముగా నెఱిగినవాడగుటజేసి. నా
యంతరంగిక భావమున నెఱింగి నన్ను సుజనుగాదలచి
యాదరించి మన్నించుకో....తప్పక యాకృపాసింధులుడు
నన్ను సుజనుగా దలచి యాదరించును. తనపాదసరసీరుహం
బుల శిరమిడి నమస్కరించి నన్ను నికృష్ణునిగా దలచువంతటి
వా డాతడుగాడు.

ఇట్లు తర్కవిత్తములచేయుచు నిచ్చటనే గూరుచుండనేల శీఘ్రముగ నేగి రామకృష్ణుల దర్శించి వారలకు నావచ్చినపని యెఱిగించి మధురాపురమునకు దోడ్కొని పోయెదగాక.
(నిష్క్రమించును).

తెరవాలును.

[ప్రవేశము—కంసుడు]

కంసు—(తనలో) పది వేళ్ళు బాలుర నైననిముషమాత్రమున నుక్కడగింపజూచు కువలయాపీడ మీయిరువురిబాలకులచే పరలోకమున కేగినది- ఎవ్వరు నాయభీష్టము లీడేర్పరగిన విక్రమశాలులో యట్టి చామారముప్పిటులు. రామకృష్ణులచే మడిసిరి యింకసీబాలకు పంపుటెల్లు- వీరలనే బంపకున్న నాకు మనఃశాంతి లభించ నా? వీరలు జీవించియుండ నాకు మనఃశాంతి లభింపదు- నాయానిశితకరవాలముననే వారల జక్కడదగాక.

(ప్రవేశము—కృష్ణుడు)

కృ—మామా ! వెఱగున నిండు దాగొనవచ్చితివా ! సంగ్రామవిజయలమగు మ మృభినందించటకు మారుగా దూషించి యవ...మానింప నొడితివా ! మమ్ములజాపుమని సైనికుల కాజ్ఞయొసంగితివా ! ఎంతశ్రమపడితిని మామా ! ఇంతమాత్రపుబని కై సైనికులేల రమ్ము- నీశూరత్వమును జూపుము.

కం—వచ్చితివా ! రమ్ము- నీకోరినట్లు నీశో-బోరొవచ్చి నిన్నంత కాలధూమున కనిపెదను వెఱగుపడిరాలేదు. యీఖడ్గమును గొనిపోవ నిచ్చటి కరుదెంచితిని- యీఖడ్గముకే నిన్ను వధించి-నాపగ సాధించుకొనియెదను.

కృ—సోఁడ్లము ననఁ దాకజాలము

కం—చూడుము. (అని ఖడ్గము నెత్తి వేయబోయి కత్తికృష్ణుడగా మారుటజూచి పార్శ్వచి.తనలో) యిదేమి వి.తగానన్నది. (ప్ర)కాశముగా, ఓడిదిభి.కా ! ఖడ్గముచేగాకన్న ముప్పిఘాతముల నినుజు.పిఠిచెదన. (అని దరిజేరబోవును.)

కృ—మామా ! తర్కరింపకుము ! యిదేహిమితో నీవు నన్ను సమీపింపజాలవు.

కం—చీ ! వాచాటా ! నొరుమూయుము. (ముందుకుజూచి తనలో) నలువంకల కృష్ణుడగును. ఎవోటజూచినచోటనే కృష్ణుడుగాన్పించుచున్నాడు ఎట్టితని సమీపింతును.

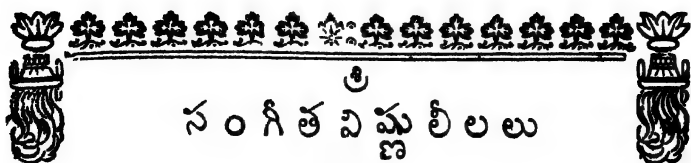
కృ—గర్వపరిహారమైనదా నీవద్దకే సరుదెంచి-నన్ను సమీపింపగల సూక్ష్మదేహ మిచ్చెదనుండుము.

కం—అక్కడనుంటివా (రెండడుగులు నడచి కృష్ణుని ఒట్టుకొనబోయి కిందపడున)

కృ—శ్రీమపడకుము: సీయవసానము సమీపించినది-యింక ముందైన నిట్టి యకృత్యముల నొనరింపకు డుటకై నిన్ను వధించెద. (అని యాతనివక్తమునై గూరుచుండి వధించి) ఇంక రాబోవు మహాభారతయుద్ధమున కెక్కురు దుర్మార్గుల కూల్చి వాయవ తారమును సమాప్తి నొందించెద. (నిష్క్రమింతుడు)

తెర వాల్చును

శ్రీ సంగీతవిష్ణులీలలు

బుద్ధావతారము.

పాలసముద్రము.

(ఇందుఁగు-బ్రహ్మ శివుఁడు-నారదుఁడు మునులు యుండగా
దెఱచును.)

అందఱు—(25)

(శ్రీమహావిష్ణువు శేషునిపై శయనించియుండును.

లక్ష్మి పాదములొత్తుచుండను)

శ్రీమ—సురభ్రంగపులారా! మానిజనశేఖరులాగా! చింతాకాంత
హృదయులగై యున్నట్లు జూపల్లుచుంటిరే?

నార—లోకరక్షకా! ఏమనినిన్నవితము. నీవెఱుంగనిదేమున్నది. అ
యినను మానోటినుడి వినదలచితివి- వినుము శ్రీపురానురు
లబాధలకు దేవేంద్రాదులెల్లరును దాశలేకున్నారు.

ఇందు—దేవా! స్వర్ణరజత యయోమయనిర్మితములగు నాపురము
లఁ దమయిచ్చవచ్చినట్లు ద్రోష్టచు-శ్రీపురానురులు లోకము
ల నలయించుచున్నారు.

బ్రహ్మ—మహాయోగిభ్రంగపుడగు మయుని ప్రిపులభించినదని కన్న
నిన్ను గానకున్నారు. వీరల నిష్పట్టిన జక్కాడకున్న లోక
సంక్షోభము చల్లారునట్లు దోపదు.

శివు—శ్రీపురదానవులు వేదమార్గాపలంబులగుటచే మాకు దుష్టి
రీతికలైరి. ఇప్పుడువ మే మొవచ్చగల దేమున్నదో దోచుట
లేదు.

మునులు—నారాయణా ! దగదంక్షకుండవగు నీవిప్పట్టున నుపేక్షచే
నీన లోకములన్నియుఁ బ్రసీద్ధభూతములగును.

ఇందు—దేవాది దేవా !

నీ. మత్స్యరూపమున నా • మకుడుగించి యలనాపు

ప్రాజదువులను గా • పాఠినాపు

బ్రహ్మ—కూర్మావతారివై • కుభరంబుమూపున

నిడుకొని నుధనుమా • కిచ్చినాపు

శివు—కపటహాకరుడనై • కనకాక్షుజక్కాడి

భూదేవినానాడు • బోధినాపు

ముని—నా రసిహవాడనై • కూర్మదానవుడంపి

మూడులోకంబుల • బోధినాపు

ముని—నామనరూపివై • బలిబలంబులమాపి

యమరులగాపాడి • యలరినాపు

ఇందు—పరశురాముడనౌచు • వసుధాధిపులమ్రొంచి

ధరణిభారముమాన్పి • దనరినాపు

బ్రహ్మ—రామావతారివై • రావణాదులగూల్చి

యెల్లలోకములను • నేలినాపు

శివు—ననుదేవుకురవై • పాపాత్ముడౌకంసు

దుగ్గించిలోకముల రక్షించినాపు

ఇం—గీ. పెక్కుమాల్లిటు దుష్టుల • నుక్కడంచి

త్రిపురదైత్యులునేను యీ • రీతినుమ్ము

బాధపట్టెను నుండగాఁ బరమపురుష

సీకృపాదృష్టి మామీద • నిలువవేల?

నార—గీ. కామసంచారమొనరించి • భూమిమీద

బడినతోడనే దేశముల్ • పాడువారి

భస్మమగుచుండె నవలీల • పరమపురుష

యిట్టిపెనువిత గంటిమే • యెచటనైన.

లక్ష్మి—నాథా! ఈ రాక్షసాధముల జక్కాడి లోకంబుల జక్కవగు
ప వలయును.

ఇందు—లక్ష్మీకళతా! ఆదానపుల బాధపడలేక మాబొంట్లెల్లరును
తల్లడిల్లుచున్నారు.

వి—మహేందా! ది బృందారకులారా! త్రిపురంబులవలన లోకములు
వ్యాకలపడుట నెఱింగియు సమయ మరుదేరకుండుటచే-నెఱుంగు
గనివానిపగిది నూరకుంటిని. కాలవశమున నన్నియు నమకూడె
ను. మిమ్ములను బిలచి యీ విషయమై మీతోఁ బ్రసంగించ
వలయుననియే దలచుచుంటిని. ఇంతలోననే మీరరుదెంచిరి.
త్రిపురనిగ్రాతయగు మయుండు- తపశ్శాలి-అనేమాద్యష్టసిద్ధు
లఁ బొందినవాఁడు, ఆతఁడు తనయోగమహిమకు- తపశ్శక్తిని
తోడఁ నర్చి యీపురగ్రాతయము నిర్మించెను. అయ్యదికారణం
బుగ నీపురంబులకు కామగమనంబు కలిగినది- యింతయెగాక
త్రిపురాసురులు వేదమాగ్ధావలంబులు. అట్టియెడ వీరల ముప్పు
బెట్టుటనాధ్యమని దోచుచున్నది. అత్రశక్త్రములు వారల
నేమియు చేయజాలవు.

లక్ష్మి—నాథా! అటులైన యీ రాక్షసుల వీడ వదలించుకొనదగు
మార్గమేలేదా?

వి—ఉన్నది కాని, యాదరించుట కష్టకరము.

వార—కష్టతమమైనది. శార్యసాధన పై నపదవ సుఖంపవచ్చునను
యాశతో యుత్సాహముతో నద్దాసని జేసితిమన.

వి—త్రిపుగానుదుల న హరించుటకు మున్ను సిద్ధరసకూపముతోని
యమృతమును హరింప వలయును లేకున్నచో వారలు
నశింపరు.

ఇందు—సిద్ధరసమును హరించుటెట్లు?

వి—తారకాసురాదులు వేదమార్గముల బాటించుకొన్న గోవుల
హింసించినొల్లరు నేనును యీనలినోద్యమమును గోవత్సక
రూపములనేగి యాసిద్ధరసకూపమునఁ బ్రమాదపశిమునబడి
నట్లుబడి సిద్ధరసమును గ్రోలవలయును.

శివు—సిద్ధరస మంతరించినపిమ్మట వారు సులభమధ్యులగుదురా !

వి—అంతమాత్రముననేనా? కష్టతమవింకను ముందున్న దానింపుడు.
తదనంతరంబు నే నాత్రిపురాసురులకు బుద్ధిరూప బున నాస్తి
కమత ముపజేసింది వేదబాహ్యులగునట్లు జేసెడి వారి
భార్యల పాతివ్రతమహాత్మ్యముచే వారు మరలజీవింపకుండు
నట్లు జేయుటకై వారిస్త్రీజనంబుల మానభంగమొనర్చెదను
ఆపిమ్మట నిరీశ్వరవాదులును నిస్తీలను యొనపిమ్మట వా
రల జక్కడుట సులభము.

శివు—చాల చక్కని యుపాయము

వి—ఇంతకే సరిలేకనుండు. వారిల రూపుమిపుటకై ధరిణిని
రథంబుగాజేసి సూర్యచంద్రుల రథచక్రములుగాజేసి సారథిగ
బ్రహ్మను, శిరాసవంబుగ మేరువును సునీరముగ వార్ధితురం
గములుగ వేదములనుజేసి రథాభూషుడైన యీశంకరుడు
నన్నే బాహుగ బ్రయోగించి యాత్రిపురంబుల నొక్కసారి
గా గాల్చవలయును ఫాలలోచనుని నేత్రాన్నిని నారాయణ

ప్రమునకు ములికగనిడి పృచ్ఛభాగంబున చంద్రకళనిడి యా
బాణము పోయోగింపవలయును. ఫలలోచనని నేతాగ్ని తే
కున్న పురములు భన్తముగాబాలపు చంద్రకళలేకున్న దాన
పులు మడియకు ఇంతగోధము నడవినగాని యారక్కను
లంత మొందరు.

శివ—ఎంతకష్టము.

ఇంపు—అయినను ఆచరింపవలసియున్నది.

విషు—కార్యనాథనోపాయ మెఱింగిరి గనుక సాధనకైగడంగుడు.

తెరవడును.

ద్వితీయరంగము.

[తారకాక్షుడు సమలాక్షుడువిద్యున్నాలి ఉచితానములపై
నుండగ దెరలేచును]

విద్యు—సాదరా ! తారకాక్షా ! ఇంద్రాదులెల్లను మనల నెట్లైన
ను సంహరింపుమని యాశ్రీహరిని వేడకొన వైకుంఠంబున
తేగిరిని యంతకమున్న వినియుంటిని

తార—ఇంద్రాదులగువారెందర గూడినను మనల నేమిచేయగలదు?
తే. గీ. కదనమొనరింప సర్వజ • గమలానసి

మచ్చరంబున వచ్చిన • వచ్చుగాక

సిద్ధరసకూపమున • నమ్మద్ధిగాల

భిండు కియావమండగా • వెఱపడేల?

(తెరలో) ధానవసార్వభౌములారా! ఎక్కడినుండియో యొకచక్కని
పాడియావరుడెంచి పోహూదవశమునబడినట్లు సిద్ధరసకూపం
బునందుబడి యమ్మత మునంతయును గోలివైచెను,

తాత—కమలాక్షా ! నీవేగి యాసమాచారమును కనుగొనిరమ్మ.
[కమలాక్షుడు నిష్క్రమించి రెండవప్రక్కనుండి ప్రవేశించును.]

కమ—పోదరా ! ఒక్కమిదువైపను మిగులలేడు.

తాత—అచ్చర్యమాశ్చర్యము.

కమ—మరియొక్క విశేషము—కూపరసముతోగూడ గోవంతర్దాన
మయినది.

విద్యు—అట్లయిననియ్యది శ్రీహరిచూర్యాశ్చర్యమయియుండవచ్చును.
[ప్రవేశము బుద్ధుడు.]

బుద్ధ—తాతకాక్షా ! జయము జయము

తాత—(తనలో) ముఖలక్షణములు పట్టిచూడ రాజకుమారునివలె
నున్నాడు. వేషభాషలు పరికింప యోగిపుంగవునివలె నున్నా
డు. (ప్రకాశముగా) అయ్యా తమరెవ్వరో యెరుంగజేయు
దురా.

బుద్ధ—ఓయీ ! బుద్ధుండనుయోగిని.

కమ—తమ యోగప్రభావమున మాసిద్ధరసము హరించిన దెవ్వరో
చెప్పము.

బుద్ధ—యింకెవ్వరు మాయాస్వరూపుడగు శ్రీహరియే మిమ్ముమోస
గించెను మీప్రవర్తనలబట్టియే మీకిట్టి యనర్థమరుదెంతె

తాత—వేదచోదితపథంబున నడచు మాప్రవర్తన కేమిలోపము

బుద్ధ—మీలోపముల కొక చూపెద వినుడు మీరు వెన్నుని దలం
పరుగదా

గీ. విషుచోదితమైనట్టి • వేదచయము

విష్ణుగుణకీర్తనముచేయు • వేదచయము

విష్ణుకైవల్య మొసగెడి • వేదచయము

బోధజేసిడి మార్గాన • పోవనేల.

ఆ వేదచోదితమార్గముల చరింపు చుండుటచేతనే యిట్టియిక్కట్లు సంభవించినవి. ఆమాట యటుంచుడు వేదచోదిత యుజ్జయాగాదు లొనర్చుటకై నోరులేనిజాతువుల వధించుచున్నారే అహింసాపరమోధర్మః" అనువాక్యమును మరచి వర్తించుటకు మీకు దగునా? మూడేవోస్వర్గములు లభించునని జంతువుల హింసించుచున్నారుగదా? పాపభీతికి జంకికదా యిట్లానర్చుట? రాక్షసేంద్రా! యిటువినుము స్వర్గములు పెప్పుడో లభించుననుట కల్ల సరకమున్నగుట హాసాన్నిధ్యమున సరకమనునది యన్నచో జను రీభూలోకంబున కష్టపడు టొందులకు జనులుతామెందర్చిన పాప మీలోకముననే యనుభవించుచుండగా సరక పెందులకు? గాన సరకములేదు సరకమే లేనిచో స్వర్గమాలకు మున్నేలేదు మానవుని భూలోక పాత్ర జీవనమే స్వర్గము— యంతకు వేరులేదు. కావున మనకు వలయు సౌకర్యము లన్నియును చేకూర్చుకొని భోగపరాయణులైయుంట మేలు.

తార—మీరనునది నిశ్శబ్దముగా దోచుచున్నది.

బుద్ధ—ఇంక మీచేయు మతిమాలిన పనుల నిరూపించెద చూడుడు. మృతినొందినవాని కేమేమియో ప్రత్యామ్నాయ నాల్గికములు జెట్టుచుండు కేటికి. మీయింట భోక్తలు గడచిన వానికి తృప్తికలుగునా? కల్ల! కల్ల! పొరువూరనున్న మీబంధువుకు భోజనపడు పాయ మమరదని మీయింట నాక బ్రాహ్మణునకు భోజనమిడిన పొరువూరనున్న మీబంధువున కాకలినివర్తియగునా? అట్టులే మీవొనర్చు యాభిక్షియలవలన మృతానికి సంతృప్తి కాజాలదు.

తార—అయిన ముష్టివృద్ధి జేమిచేయమనియెదరు.

జుద్ధము—వేద గోదరి కర్మల విపర్జించి హింసయొనర్చక ముక్తి తూర్పు
మును సాధించుటకు యత్నించుడు.

మొత్తమును — తమపాదముల న తమకీష్యులమై మరుప దేశించినయట్లు
వర్తింపుచు యీమతిముమాభరణుల వ్యాపింపచేయుదుము.

జుద్ధము—అట్లయిన నాతోరండు.

తార—మహావ్రసాదము.

(నిష్క్రమి)

— — — — —

తృతీయరంగము

(ప్రవేశము. బుద్ధుడు.)

జుద్ధము—తారకానురాదులదరిజేరి వారికెట్లులో నిర్వీర్యమత ముహ
దేశించి వారుచు వారిప్రజలును. వేదబాహ్యు లగునట్లైన
రించితిని వారిభార్యలచెంత కేగి వారలకుగూడ బాధమత
మువదేశించి సంతాన పొప్తికై గారీపూజమాని ఋతున్నత
లై రావిమొక్కల కాగలిండుకొనవలయునని జెప్పితిని. నా
యంతుగల నమ్మకము పెంపున వారట్లొనరింపగలరు. నేనయా
రావిమొక్కల రూపుదాల్చి వారికి మానభంగ మొనరించెద.
పాతివ్రత్యము భస్మీపటలమైన పిమ్మట వీరుగూడ నాధులతో
డనే యంతమొందగలరు. ఇంక నేనేగి తత్ర్యయత్నములో
నుండెద.

(నిష్క్రమి)

తురీయరంగము.

(బుద్ధుడు రథియైయుండ నిరుపాల్పముల మునును
దేవతలు యందును నిలచియుండ తెఱలేచును.)

జు—అహే ! తారకానురుల సంహరించుటకై తిరురముల భస్మము

నరించుటకై నారాయణాశ్రమమును బ్రయోగించెద (శరణు
విడచును) (తెరలో పెద్దధ్వని)

మునులు — జయము జయము (9)

ఇందుడు — అదేశ్రీమహావిష్ణువు బుద్ధావతారరూపంబున నిట్లుబడెం
చుచున్నాడు.

[ప్రవేశము — బుద్ధుడు,]

అందఱు — బుద్ధయోగీంద్రునకు జయ.

ఋ — జగదీశ్వరా! భవదీయకరణాకటాక్షముచే కాదె నీయసురు
లెల్ల గూల్చిరి.

కు — ఇయ్యది నీప్రభావమునగాదే! నేనిందు నిమిత్తమాత్రుడనైతి.
లీలామానుషవిగోహుండవగు నీవు పైనుండి మాచే నిట్లాడించి
వినోదించుచుంటివి

బుద్ధు — ఇందా! లోకకంటకులగు తారకాక్షరులు తమపురంబులతో
గూడ వశించిరి ఇంక నిచ్చోట గూర్చుండి గతింజనదానిని
గూర్చి తర్కవితర్కముల జేయుటెందులకు రండు మనరాక
కెదురుజూచుచున్న వికుతపురవాసుల కీనుభవర్తమానమెఱి
గింతుము.

(అని నిష్క్రమింతురు)

తెర వ్రాలును.

గద్వయ ఇదిశ్రీ రమారమణ చరణ సేవాతత్పర హరితన
శోభివతి మద్దురివంశ లతాంకుర సరసమాంబా
పోమనార్యపుత్ర శ్రీరామమూర్తి నామధేయ
ప్రసీదంబైన సంగీత విష్ణులీలలు
సర్వమును సంపూర్ణము,

అనుబంధములు.

(1) మరటరాగము. అటతాళము.

సత్య—నోహూ! . నా - జన్మ ధన్య - మయ్యే! నోహూ!

అ! వ! ఈ విరాట్స్వరూపునేవ - లభించుటచే! నోహూ!

చ॥ | వరమునిపాలుని - పావనచరితుని

స్థిరమతిగొలిచెడి - ప్రాప్తిలభించె! నోహూ!

2 పతితపావనుని - భక్తపోషకుని

సపదర్శనమది - దొరుకుటచే! నోహూ!

(2 శంకరాభరణరాగము—ఏక తాళము

అందఱు... పాహి - పాహి - వరదా!

పాహి- పాహి- ముకుందా! | పాహి!

1 కరుణగవనె - మనవివననె - దయచూపొనరే

పరమపురుష - పాపనిమోచన - భక్తనుపోషణరావాపా

మునీంద్రవాస - శ్రీవతీ

పాహి . పాహి - కరుణింపనె - సద్దయ! పాహి!

(3) వ అనుబంధము.

అందఱు—పాహి - భవభంజనా! - పాపనిమోచన! పాహి!

దేవ—మంధరపరవ్రతమ - మందగతిని .

పాదోరాశినిమునిగి - పోకుడంగగావనె! పాహి! |

రాక్ష—సామీమముగొల్తుము - మనసారగ

నీ మహామహిమజూపి - యియ్యెడమముగావనె! పాహి!

అందఱు—రావే . దీప్తదయాకర - మూపాహి - పాహి

యనినేడెడి మామొలనిని - కవికరమున్ పాహి!

(4) కళ్యాణిరాగము-ఆదితాళము.

ఇంద్ర—1 దయజూతుమా-రమాధన-ఆ...ఆ.....దయ!
 నమయించిదె నీ - యనుగ్రహము మాపైనిల్పగ |దయ!
 2 బలవంతులు యీ- పలలాశిమలగుటగ
 హరియించిరి పీ - యూగంబయ్యో దిక్కులేదు |దయ!
 3 కష్టించిన మా- కష్టమువృధయమ్యే
 సృష్టిసితిలయకారక - చేరినమ్ము గాపాడుమా!దయ!

(5) లతాంగి రాగము. త్రిపుటతాళము.

బలి—ఈ—లతాంగి తను - నోయగము
 శీతాంశుని బురడించును - మది
 కెంతో మోదము నించును |ఈ|
 చాలసౌఖ్య మొకవ్రన్ - సంశోషము మదిపెచ్చుగ |ఈ|
 ఈసుధారసంబునకు తోడి - మధురసుధారస పానముజేసెడి
 ప్లాప్తిలభించిన - చాలజే - జన్మము ధన్యముగాదే |ఈ|

(6) పూకళ్యాణిరాగము-జంపితాళము.

బలి—లెందు లెందు రండు రండు భండనమున
 మొండిసురిలను - గుండపిండి - జేయుటకై వడివడి |లెందు|
 కరుణాపక - దురమందున - శరణన్నను - సురల బట్టి
 పీచమణిచి - పీయూషము హరియింపగ - కడుముదమున|లెం

(7) ధన్యాసిరాగము-ఏకతాళము.

నార--దేవదేవ - వాసుదేవ - శ్రీధవా ! |దేవ|
 శుభములొనగె నీ - భక్తుల-గాపాడుము దయతోడుత |దేవ|
 నకటనిగమ న - న్ముతగుణశీలా-సాదరమున-మము సాకుమా
 నీమహామహిమజూపి - నిగమాంతక-
 వేదవేద్య - నిర్గుణరూపా |దేవ|

(8) 7వ అనుబంధమే పాడవలయును.

(9) భైరవిరాగము—రూపకతాళము

వార—జయ - జయ - శ్రీలోలా

జయ - జయ - కనుకలవాల.

శుభగళీల - సుజనలోలా - ౨.౨ ||జయ||

మునిజనమందార-కరణింపుము మమ్మందఱ

నిశీలలోకసంవేద్య-నిగమాంతవేద్య ||జయ||

(10, జంగ్లారాగము-ఏకతాళము.

ప) —హరిభజనమే - ముక్తిసాధనము ||నా||

అండపిడబ్రహ్మాండమెల్ల

నిండి వెలిగెండి యాశ్రీ, ౯ ||హరి||

చిన్నయరూపుని - నేలలభించిన

మత్సర - మద - మోహమమతలడంచెడి ||హరి||

(11) ముఖారిరాగము-ఏకతాళము.

లిలా...నాథా! మనమద్దుసుతుడుకాదా?

నానియెడలపేమలేదా? దయరాదా? ||నాథా||

తల్లిప్రాణమగుటక - యిటుతల్లడించుచుంటి

నానియెడలపేమలేదా - ననబట్టివీని

గావరాదా! దయరాదా? ||నాథా||

[12] శ్రీరాగము అటతాళము.

లిలా—తగునా యిదితనయా.

నీవంటివానికింతపట్టు ||తగు||

హరియనుచు ముక్కు మొగమెఱుగనివానిని గొల్చి

కిన్నతండి - తోడ - వైర - మూస - నీకు ||తగు||

పర్వులకును ప) - త్యక్తదైవము

కన్న - తండి - యనుచు నెన్నకుంటా ||తగు||

(13) శీల్యారాగము-ఏకతాళము.

శీలా - హాణేళా! నీనింత - వంతమూనగనల?

పసిబాలుడనియైన - భావింపవేల? ||హాణే||

నీమాటవినకున్న - నిముషమందునవాని

బందెఁట్రమునాథ - వధియింపమాని ||హాణే||

పుత్రముఃఖముతోడ - బాగులుచుంటినినాథ

పుత్రవిక్రముపెట్టి-ముదమార ననుగావు ||హాణే||

మల్లొకములుగెల్చి - వరలునీవృజ్ఞ

కెవ్వారు నిల్తురు - యేటికి భయమింక ||హాణే||

(14) నిత్యకల్యాణిరాగము-ఏకతాళము.

ప్రహ్లాద - దయగనమా . నీభక్తునియెడ ||దయ||

నిత్యకల్యాణమూర్తివైన - యో

విష్ణుణ పరబ్రహ్మమూర్తి

నీనామమే జపించితిని

కూరహృదయుడై - కూరసర్పముల

కెఱజేయుచుండ నిర్దయ ||దయ||

(15) హంసధ్వనిరాగము-త్రిపుటతాళము.

శీలా - నామొరాలింపవా-

...

ననుదయగనవా? నుతునిపోవలేవా? ||నా||

కనికరింపుమనుచోనీ - కాళ్ళంటితిగాదా?

మిన్నింపకుంకరకునా? - మనముతాయజేయతగవా?

(16) శుకల్యాణిరాగము-ఏకతాళము.

ప్రహ్లాద - పరితపావన - భక్తపోషణ

పాపి - పాపి - యని - నీ

పదముల బ్రాతితి - భక్తునిపోవుము ||పతి||

చిన్నయరూపా ! సీతభజించెద - చెచ్చెరబొప్పుము పతి
నీనామం బెద దలఁచిన ఘోరపాపములు గూలిపోవుగద పతి

(17) ఫరజరాగము-ఏకతాళము.

కుక్క—వలదుదానవేళ్ళరా? యీదావమియవలదు ||వలదు||
భూసురుఁ డీతఁడుగాడూ - వాసుదేవుడితఁడూ
దేవదేవునకు దానమిడ - సీతరమంచెద నెంచితె |వల|
అదిపరబ్రహ్మయూర్తి యీ - యనరాకంబెత్తెను
నావల్కులు వినుము యీ దానము మానుము |దల|
వసుగుడు ర మది దలఁవకు మితఁడా
యిందునిగావగ బుట్టిన శ్రీహరిజమ్మి ||వలదు||

(18) బృండుట్యూను.

పరశు—పనిచేయునా? వృధబొప్పునా?
గనుగొందుచు నిలుము దుర్బతి ||పని||
ఖలుడవగుచు నీవు నిలుల కాలుబలువలాభమే
ఖలమతి - నిలుమిఁక - గర్వముడది - గండదారు ||ప||
పరశురాముడనిన నీ . భావమందునేమిగా
దలచినావో . నిలుపుమిఁక - ధైర్యమున్న - దలగబోళ ||ప||

[19] బేహగ్ రాగము-ఏకతాళము.

సీత—చుగుచుగుమని పరువిమచుండెడి యీకు
రంగంబును గనుడి - గనుడి. నాథాన్ గనుడి ||చంగ||
సాకి—మదికెంతో మొదముగూర్చెడి
మితమితరంగుల నొప్పారెన్
చెంతనున్న హృదయానందమగున్
జుక్క—దయకోడన్ - దానినిబట్టన్-యత్నముజేయన్
వేడెదమిమ్ముగా ||చుగుచంగ||

(20) మోహపరాగము—జంపితాళము.

రావ—ఈజగ - నోహనాంగి సాగ

సంతో రమణీయమై యలరారెగా! ఈ

అలరారెగా - మది - కల - వర పఱచెనుగా! ఈ

లలనామణిసూకిన - సౌఖ్యం బలవడుగా! ఈ

సోదరి చెప్పిన - శుభలక్షణములు

మోదమునించె - ముగుదనుగాంచన్! ఈ

(21) విశహరిరాగము—ఏకతాళము.

స్తోత—తపసివనుచు భ్రమసితిరా | దైత్యాధమ పోపోరా!

రామునతిని - నేమటంచు | నీమనమున - నెంచితివో

కాటులిట్టు లటచుచున్న | కాలుపోలి కేగుచువిక! తన!

(22) ఘరజరాగము ఏకతాళము.

యశో— ఈ బాలుని - మాహాత్మ్య మెఱుంగంగ

వశమాన - నెవ్వారికైన | ఈ

సర్వలోకంబు లీ - బాలుని వక్తములో

గాన్పించుచుండె - నద్భుతమదియేమో! ఈ

కొడుకంచు నేనెంతో - మఱిమఱి మురిసితి--నీ

యాదిమధ్యాంతరహితమడవి మొచ్చనైతి! నిజా!

(23) శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము.

బ్రహ్మ—తప్తమయింపుమయ్య! దేశనందనా మాడు! తప్త!

నీమహాత్మ్య మెఱుగ్గ - నేరక జేసినట్టి! తప్త!

పరపరివిధముల నీ - పదములనేబట్టి

స్థిమతినిన్ వేడుకొందు - చెచ్చెట ననుబొంపుమయ్య! తప్త!

నిన్నెఱుంగతరమే - నీమాయ తెలియ తరమే

నిలిలలోకధన్య - నిన్నెప్పుడొకరమా! తప్త!

(24) కల్యాణీరాగము—ఏకి తాళము.

అరువురు—జోహార్ జోహార్ జోహార్

జోహార్ యశోదనందనా! చోహార్॥

మహాస్మి నీపరగులెవ్వ - మమతతోడగొల్తుము

కృపామయుండిమా - పతిని మాకువీడుమా! బోహా

యెల్లవేలెలగునన - నల్లగుం - మిమ్మునే

కల్లగాన గొల్తుచుయ్య - కాపుచుయ్య ప్రియుడి-

[25] హంసధ్వనిరాగము—ఏకి తాళము

హృష్టా—మాననోహరా - మహాబోధిస్తవస్థ

మన్నింపవేల? మా

నిఖిలతోకదూపా - నిశ్శిలాత్మస్వరూపా

నీద మారగములుపి - యాహు మా

బాధలుపోవగ త్రిపు - రాహు గుహిమాపుము మా

(26) కల్యాణీరాగము—ఏకి తాళము.

మనగాలు— 9 ఎ అనబంధమే పా' నలగు.

